

Sociālā mentora pakalpojuma apraksts bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku

1.nodevums

Pasūtītājs: Bērnu aizsardzības centrs

Izpildītājs: Sociālā atbalsta un izglītības fonds

Izstrādāts Eiropas Sociālā fonda Plus līdzfinansētā projekta 4.3.6.5/1/24/I/001

“Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības vai atkarību
problēmām un to ģimenēm” ietvaros

2025.gada 2.oktobris

DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Saturs

Termini, saīsinājumi un definīcijas	3
Ievads	5
Sociālā mentora pakalpojuma infografika	7
I.SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA MĒRĶGRUPA, MĒRĶIS, UZDEVUMI, PAKALPOJUMA APJOMS, ĒTIKAS PRINCIPI UN SAGAI DĀMIE REZULTĀTI	8
1.1.Sociālā mentora pakalpojuma mērķa grupa	8
1.2.Sociālā mentora pakalpojuma mērķis, uzdevumi, pakalpojuma apjoms	12
1.3. Ētikas principi sociālā mentora pakalpojuma īstenošanā	15
1.4.Sociālā mentora pakalpojuma sagaidāmie rezultāti	16
II.SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA ORGANIZĒŠANA	17
2.1.Sociālā mentora pakalpojuma atbilstība normatīvo aktu prasībām	17
2.2.Sociālā mentora pakalpojuma sniegšanai nepieciešamais personāls	17
2.3.Sociālo mentoru piesaiste un atlase	20
2.4.Sociālā mentora pakalpojuma vienas vienības izmaksu noteikšanas metodika	22
2.5.Sociālajam mentoram pieejamā finansējuma (kabatas naudas) apmērs, izlietošanas kārtība	24
2.6.Sociālā mentora pienākumi un tiesības	25
2.7.Atbalsts sociālajam mentoram pakalpojuma nodrošināšanā, īpaši krīzes situācijās	27
2.8.Atbalsts sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem un izdegšanas risku mazināšana	28
2.9.Sociālā mentora pakalpojuma pārraudzība	29
III.SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA PIEŠĶIRŠANA UN NODROŠINĀŠANA	31
3.1.Sociālā mentora pakalpojuma atbilstība bērna vajadzībām	31
3.2.Pieteikšanās sociālā mentora pakalpojumam	31
3.3.Sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanas process	31
3.4.Mentorējamo un sociālo mentoru saderības izvērtēšana	35
3.5.Sociālā mentora pakalpojuma sniegšana mentorējamam	37
3.6.Sociālā mentora programma, tās uzdevumi un aktivitāšu piemēri	42
3.7.Sadarbība ar mentorējamā likumisko pārstāvi vai citām bērnam tuvām personām	53
3.8.Sadarbība ar SD GV un citiem sadarbības partneriem	55
3.9.Sociālā mentora pakalpojuma izbeigšana, pārtraukšana	59
3.10.Sociālā mentora maiņa	59
3.11.Sociālā mentora pakalpojuma noslēguma pārskats	60
3.12.Sociālā mentora pakalpojuma novērtēšana	61
IV.PIELIKUMI. Sociālā mentora pakalpojumā izmantojamās veidlapas	63
4.1. Likumiskā pārstāvja iesnieguma paraugs sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai	63
4.2.Bērna, no 15 gadu vecuma, iesnieguma paraugs sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai	65
4.3. Mentorējamā portfolio	67
4.3.1.Izvērtējuma forma un pamatinformācija sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai	67

4.3.2. Vienošanās par sadarbību ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, pašvaldības sociālo dienestu un bērna likumisko pārstāvi.....	72
4.3.3. Vienošanās par sadarbību ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, pašvaldības sociālo dienestu un mentorējamo bērnu, no 18 gadu vecuma	77
4.3.4. Mentorējamā pašnovērtējuma anketa.....	82
4.3.5. Sociālā mentora programma	85
4.3.6. Sociālā mentora pakalpojuma atskaite	87
4.3.7. Sociālā mentora pakalpojuma noslēguma pārskata forma	89
4.3.8. Sociālā mentora pakalpojuma noslēguma 360 grādu novērtēšanas anketa.....	92

Termini, saīsinājumi un definīcijas

Apraksts – sociālā mentora pakalpojuma apraksts darbam ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku.

Atkarību problēmas - šī apraksta kontekstā tiek aplūkotas gan kā biopsihosociāla slimība¹, gan arī kā sociāla problēma, kuras veidošanos būtiski ietekmē cilvēka ģimene, kopiena, vide un sabiedrības tradīcijas, vērtības un attieksmes pret konkrētu atkarības veidu².

Bērns – atbilstoši BTAL 3.pantam ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu.

BTAL – Bērnu tiesību aizsardzības likums.

Centrs – Bērnu aizsardzības centrs.

GV – gadījuma vadītājs, kas veic individuālās situācijas un vajadzību izvērtēšanu, nepieciešamo pakalpojumu plānošanu, resursu un pakalpojumu piesaisti.³

Mentorings - sistemātiski veidotas un nevērtējošas attiecības starp mentoru, kas dalās savās zināšanās, pieredzē un uzskatos, un cilvēku, kas vēlas gūt pieredzi.⁴

Mentorējamais – bērns ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku, kurš saņem sociālā mentora pakalpojumu.

MK 338 – Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”⁵.

MK 676 – Ministru kabineta 21.11.2023 noteikumi Nr. 676 “Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.3.6. specifiskā atbalsta mērķa “Veicināt nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku, tostarp vistrūcīgāko un bērnu, sociālo integrāciju” 4.3.6.5. pasākuma “Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām un to ģimenēm” īstenošanas noteikumi”⁶.

SAIF – Sociālā atbalsta un izglītības fonds.

SD – pašvaldības sociālais dienests.

Sociālā mentora pakalpojums – pakalpojums, kas ietver konkrētus mērķus un uzdevumus atbilstoši mērķa grupas specifikai⁷, lai sniegtu emocionālu, praktisku, socializācijas, motivējošu, vajadzības gadījumā līdzgaitniecības atbalstu bērnam ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku, bērna uzvedības problēmu vai atkarību ietekmes risināšanas vai to risku novēršanas procesā.

Sociālā mentora programma – individuāli izstrādāta programma mentorējamajam, kurā nosauktas aktivitātes vai uzdevumi, to īstenošanas laiks, nepieciešamā sadarbība un resursi, kuras īstenošanā piedalās sociālais mentors kopā ar mentorējamo.

¹ www.spkc.gov.lv/sites/spkc/files/data_content/informativais_bukletswww_m1.pdf

² <https://www.lm.gov.lv/lv/sociala-darba-vardnica>, 42.lpp.

³ <https://www.lm.gov.lv/lv/sociala-darba-vardnica>, 134.lpp.

⁴ <https://www.lm.gov.lv/lv/sociala-darba-vardnica>, 246.lpp.

⁵ <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

⁶ <https://likumi.lv/ta/id/347648-eiropas-savienibas-kohezijas-politikas-programmas-20212027-gadam-436-specifiska-atbalsta-merka-veicinat-nabadzibas-vai-socialas-atstumtibas-riskam-paklauto-cilveku-tostarp-vistrucigako-un-bernu-socialo-integraciju-4365-pasakuma-atbalsta-pasakumi-berniem-ar-uzvedibas-vai-atkaribu-problemam-un-to-gimenem-istenosanas-noteikumi>

⁷ <https://www.lm.gov.lv/lv/sociala-darba-vardnica>, 246.lpp.

Sociālais mentors – persona, kura tiek piesaistīta, sagatavota un sniedz atbalstu mentorējamajam sociālā mentora pakalpojuma ietvaros.

Sociālais mentors – persona, kura tiek piesaistīta, sagatavota un sniedz atbalstu mentorējamajam sociālā mentora pakalpojuma ietvaros.

SPSPL – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums.

SRP – sociālās rehabilitācijas plāns vai programma, bērna attīstības vai personas vai ģimenes atbalsta plāns, uzvedības sociālās korekcijas programma u.c. sociālo pakalpojumu programmas, kurās definē problēmu, nosaka mērķus un uzdevumus, termiņus, sagaidāmo rezultātu un atbildīgos.

Uzvedības problēmas - uzvedība, kas neatbilst vispārpieņemtām normām, var pārkāpt citu cilvēku pamattiesības. Uzvedības problēmas nelabvēlīgi ietekmē personas sociālo iekļaušanos.⁸

VK - Valsts kontrole.

VK Ziņojums - Valsts kontroles (2022) ziņojums ““Problēmbērni” – pieaugušo neizdarību spoguļis”.

⁸ <https://www.lm.gov.lv/lv/sociala-darba-vardnica>, 483.lpp.

Ievads

Apraksta mērķis ir veicināt vienotas sociālā mentora pakalpojuma īstenošanas prakses attīstību darbā ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku. Apraksts izstrādāts, ņemot vērā 2022.gada VK Ziņojumā secināto un VK sniegtos ieteikumus, kā arī izmaiņas normatīvajā regulējumā attiecībā uz “sociālo pakalpojumu grozu” pašvaldībās⁹.

Aprakstā iekļautā informācija palīdzēs sociālā mentora pakalpojuma sniedzējiem un organizatoriem plānot pakalpojuma nodrošināšanu, savukārt, pakalpojuma saņēmējiem sniegs plašāku priekšstatu par sociālā mentora pakalpojuma saturu.

Sociālā mentora pakalpojums ir strukturēts atbalsta veids bērnam, kas balstās uz bērna līdzdalības nodrošināšanu visā pakalpojuma sniegšanas laikā un bērna vajadzību identificēšanu. Balstoties uz bērna individuālajām vajadzībām notiek sadarbības mērķa, uzdevumu un pakalpojuma satura noteikšana (izstrādāta sociālā mentora programma). Sociālā mentora pakalpojums ietver emocionālās saiknes un attiecību veidošanu ar bērnu, regulāru komunikāciju, bērna vajadzībām, interesēm, veselības stāvoklim un vecumposmam atbilstošu aktivitāšu plānošanu un organizēšanu, bērna motivēšanu un/vai sociālā mentora līdzgaitniecību citu bērnam nepieciešamo pakalpojumu saņemšanā. Sociālā mentora pakalpojums paredz sociālā mentora sadarbību ar pašvaldības un valsts institūcijām bērna gadījuma risināšanas procesā.

Strukturēta sociālā mentora pakalpojuma pieeja palīdz sociālajam mentoram un mentorējamiem, kā arī SD sociālajam darbiniekam un pašvaldībai kopumā, saglabāt atbildību un koncentrēšanos uz uzvedības un atkarību problēmu risināšanu vai to attīstības risku mazināšanu¹⁰.

Sociālā mentora pakalpojums šī apraksta kontekstā ir viens no resursiem SD sociālajam darbiniekam, kurš, veicot sociālo darbu ar ģimenēm ar bērniem vai jauniešiem, pēc situācijas izvērtēšanas saskata vajadzību bērna uzvedības vai atkarību problēmu vai to attīstības risku mazināšanai piesaistīt sociālo mentoru individuāla atbalsta nodrošināšanai bērnam. Sociālais darbinieks – GV ir kā “tilts” starp personu, kura ir nonākusi grūtībās, un piesaistāmo atbalstu, viņš izprot klienta vajadzības un piesaista atbilstošākos resursus un pakalpojumus¹¹.

Apraksts izstrādāts balstoties uz Latvijas un ārvalstu prakses¹² apzināšanu, ņemot vērā Latvijas normatīvo regulējumu. Apraksta izstrādē ir ņemts vērā organizāciju, kuras nodrošina mentora, sociālā mentora pakalpojumu Latvijas teritorijā, viedoklis. Kopumā aptaujāti deviņi

⁹ Labklājības ministrijas infografika “Minimālais sociālo pakalpojumu grozs”: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/29085/download?attachment>. “Sociālo pakalpojumu grozs” ir sociālie pakalpojumi, kurus pašvaldībām ir obligāti jānodrošina saskaņā ar SPSP 9.panta (1¹) apakšpunktu <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

¹⁰ Lakind, D., Eddy, J.M. & Zell, A. (2014). Mentoring Youth at High Risk: The Perspectives of Professional Mentors. *Child Youth Care Forum*, 43, 705–727. <https://doi.org/10.1007/s10566-014-9261-2>

¹¹ <https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali>. Sociālais darbs ģimenēm ar bērniem. 33.lpp.

¹² Bērnu aizsardzības centra un SIA “Projektu un kvalitātes vadība” 19.07.2024. noslēgtā līguma Nr. 4.2-4/84 par vadlīniju izstrādi Bērna atbalsta speciālista darbam ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un profesionālās kompetences pilnveides programmas un mācību metodikas izstrādi un aprobāciju ietvaros izstrādātais 1. nodevums “Ārvalstu prakses izpēte darbā ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku” un 2. Nodevums “Latvijas prakses izpēte darbā ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku”, kas izstrādāti Eiropas Sociālā fonda Plus līdzfinansētā projekta Nr. 4.3.6.5/1/24/I/001 “Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām un to ģimenēm” ietvaros.

respondenti - NVO vadītāji un pašvaldību sociālo dienestu darbinieki, kuri mentora, sociālā mentora pakalpojumu nodrošina kā regulāro pakalpojumu vai pakalpojumu, kurš pieejams ierobežotu laika periodu, piemēram, kāda projekta īstenošanas laikā.

Aprakstā ir sniegta vispārīga informācija par sociālā mentora pakalpojumu, tā mērķgrupu, mērķi, uzdevumiem, pakalpojuma apjomu, ētikas principiem un sagaidāmajiem rezultātiem (1.nodaļa), sociālā mentora pakalpojuma organizēšanu (2.nodaļa), sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanu un nodrošināšanu (3.nodaļa). Apraksta pielikumā pievienoti veidlapu paraugi, kuri var tikt izmantoti sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanas procesā.

Aprakstā ir integrēti jautājumi par dzimumu līdztiesību, personu ar invaliditāti vienlīdzīgām iespējām, diskriminācijas novēršanu vecuma, etniskās piederības un citu iemeslu dēļ, kā arī pamattiesību jautājumiem, tostarp par tiesiskajiem un praktiskajiem aspektiem. Apraksta izstrādes laikā tika saņemta dzimumu līdztiesības eksperta konsultācija, kurš izvērtēja aprakstu un sniedza atzinumu, ka aprakstā ir integrēti līdztiesības jautājumi.

Sociālā mentora pakalpojuma infografika

Ilustrācija 1 Sociālā mentora pakalpojuma infografika

Sociālā mentora pakalpojumu piešķir bērniem līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai (pakalpojumu var turpināt saņemt, ja tas uzsākts līdz 18 gadu vecumam).

Bērna sadarbība ar sociālo mentoru:

- līdz 12 mēnešiem;
- līdz 84 stundām gadā;
- kabatas nauda 50,00 euro mēnesī kopīgu aktivitāšu īstenošanai.

Sociālā mentora pakalpojuma pamats ir pakalpojuma:

- savstarpējā uzticībā balstītas attiecības bērna un sociālā mentora starpā;
- sadarbība ar bērna situācijas risināšanā iesaistītiem partneriem, piemēram, SD.

Pakalpojuma saņemšana:

- bērna vajadzības izvērtē pašvaldības SD;
- iesniegumu pakalpojuma saņemšanai iesniedz sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam;
- no 15 gadu vecuma sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanu var lūgt arī pats bērns, jaunākiem bērniem likumīgais pārstāvis;
- sociālā mentora pakalpojumu piešķir sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs;
- uzsākot sociālā mentora pakalpojumu tiek slēgta vienošanās par sadarbību ar likumisko pārstāvi.

I.SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA MĒRĶGRUPA, MĒRĶIS, UZDEVUMI, PAKALPOJUMA APJOMS, ĒTIKAS PRINCIPI UN SAGAIJĀMIE REZULTĀTI

Nodaļā aprakstīta sociālā mentora pakalpojuma mērķa grupa, sniegta informācija par sociālā mentora pakalpojuma mērķi un uzdevumiem, sociālā mentora ētikas principiem un sagaidāmajiem rezultātiem.

1.1.Sociālā mentora pakalpojuma mērķa grupa

Ārvalstu prakses izpēte liecina, ka mentorējamo vecums var būt ļoti atšķirīgs, tie var būt bērni pat no 6, ¹³ gadu vecumam, vai jaunieši līdz 24 ¹⁴ gadu vecumam un vecāki. Līdz ar to ir svarīgi saprast, **ka sociālā mentora pakalpojuma piesaistes nepieciešamību nosaka nevis bērna vecums, bet gan bērna vajadzības.**

Šī apraksta ietvaros sociālā mentora pakalpojuma mērķgrupa ir **bērni līdz 18 gadu vecumam, taču sociālā mentora pakalpojuma sniegšana var tikt turpināta arī pilngadību sasniegušiem jauniešiem, ja pakalpojums ir uzsākts līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai.**

Lai saņemtu sociālā mentora pakalpojumu bērnam ir **jābūt** identificētām **uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības riskiem.**

Sociālā mentora pakalpojums var tikt piešķirts, ja tā piešķiršana ir saskaņota ar bērnu. Sociālā mentora pakalpojums nav piespiedu līdzeklis un to nevar noteikt kā pakalpojumu, kuru būtu obligāti bērnam jāapmeklē.

Uzsākot saņemt sociālā mentora pakalpojumu, bērnam var būt zema motivācija, taču ir svarīgi, lai bērns būtu vismaz gatavs šo pakalpojumu pamēģināt, t.i. piekrist satīties ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, lai izprastu pakalpojuma būtību u.tml.

Balstoties uz VK Ziņojumā norādītajiem kritērijiem¹⁵, Slimību profilakses un kontroles centra ieteikumiem “Bērnu un pusaudžu atkarību izraisīto vielu lietošanas un procesu atkarības

¹³ Piemērs, <https://www.icehearts.eu/training-tool-your-role-mentor>. Mentoru pakalpojums, kas tiek nodrošināts Somijā, sadarībā ar Somijas izglītības sistēmu, bērna ģimeni, sākot no bērnu 6 gadu vecuma līdz 18 gadiem, mentors sadarbojas ar bērnu no viņa 6 gadu vecuma līdz 18 gadiem, ietverts t.sk. kopienas princips. Icehearts Europe kontekstā mentors ir gan paraugs, gan uzticams pieaugušais, pie kura bērns vai jauniešis var vērsties pēc palīdzības, lai apspriestu problēmas un meklētu risinājumus.

¹⁴ Piemērs, [Programs - Big Brothers Big Sisters of America - Youth Mentoring](#). ASV labi zināmais mentoru pakalpojums “Big brothers, Big sisters” dažādās programmās atšķiras iesaistāmo bērnu vecums, t.i. no 6-18 gadiem, savukārt sociālo mmentoru atbalsts Latvijā paredzēts jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes līdz 24 gadu vecumam.

¹⁵ VK Ziņojuma dati, 19.-20.lpp. <https://lrkv.gov.lv/lv/getrevisionfile/29565-tDPd3bg8aIDq66AIIxXeLAFAX8V8UBJr.pdf>, no saraksta izņemti divi kritēriji: 1. “bērns nodots ārpusģimenes aprūpē”, jo šai mērķa grupai mentora pakalpojums tiek sniegts saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 15.novembra noteikumiem Nr.857 “Noteikumi par sociālajām garantijām un atbalstu bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās”, <https://likumi.lv/ta/id/121592-noteikumi-par-socialajam-garantijam-un-atbalstu-barenim-un-bez-vecaku-gadibas-palikusajam-bernam-kurs-ir-arpusgimenes-aprupe-ka-ari-pec-arpusgimenes-aprupes-beigsanas> un 2. “iesaistīts Eiropas Sociālā fonda projektā “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (PuMPuRS)”, jo šī informācija vairs nav aktuāla 2025.gadā, kad tiek izstrādāts apraksts

pazīmju agrīnai atpazīšanai, profilaksei un palīdzības iespējām”¹⁶, Slimību profilakses un kontroles centra klīnisko algoritmu “Uzvedības traucējumi bērniem un pusaudžiem”¹⁷, Latvijas sociālo darbinieku biedrības un Sociālo dienestu vadītāju asociācijas pārstāvju fokusgrupas diskusijas laikā sniegtajām atbildēm un informāciju par mentoru pakalpojumiem bērniem ar atkarības problēmām vai to risku ārvalstīs¹⁸, ir apkopotas galvenās bērnu uzvedības un atkarību problēmu vai to attīstības risku pazīmes, kas var norādīt uz iespējamu sociālā mentora pakalpojuma vajadzību. Skatīt Tabula 1.

Tabula 1 Uzvedības vai atkarību problēmu vai to attīstības risku pazīmes un informācijas avoti par tām

Uzvedības problēmas	
Pazīmes	Informācijas avoti
1.Bērns klaiņo, ubago vai veic citas darbības, kas varētu izraisīt prettiesisku rīcību	Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma (NPAIS)
2.Bērns patvaļīgi aizgājis no ģimenes vai ārpusģimenes aprūpes iestādes	
3.Bērns neattaisnoti neapmeklē obligātās izglītības iestādi	Valsts izglītības informācijas sistēma (VIIS)
4.Bērns izdarījis administratīvu pārkāpumu, izdarījis pārkāpumu atkārtoti	Iekšlietu ministrijas Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēma
5.Bērns izdarījis noziedzīgu nodarījumu, izdarījis pārkāpumu atkārtoti	Integrētā iekšlietu informācijas sistēma
6.Bērns ir fiziski un verbāli agresīvs saskarsmē ar vienaudžiem un/vai pieaugušajiem (t.sk. izmantojot viedierīci/sociālos tīklus u.c.)*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
7.Bērns apmeklē izglītības iestādi, bet nepiedalās mācību procesā*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
8.Bērns ir pārmēru dominējošs, pastāvīgi dusmīgs vai viegli aizkaitināms*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
9.Bērns bojā vai iznīcina sev un/vai citiem piederošas mantas*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.
10.Bērns ir mēģinājis sevi ievainot vai izdarīt pašnāvību	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, ārsta izziņa u.c.
11.Bērnam ir agresija pret cilvēkiem vai dzīvniekiem, piemēram, citu cilvēku iebiedēšana, draudēšana, kautiņu izraisīšana, tādu ieroču izmantošana, kas var radīt nopietnus fiziskus bojājumus citiem (piemēram, ķieģelis, sasista pudele, nazis vai ierocis), fiziska	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.

¹⁶ https://www.spkc.gov.lv/sites/spkc/files/data_content/informativais_bukletswww_m1.pdf

¹⁷ <https://www.spkc.gov.lv/lv/media/20610/download?attachment>

¹⁸ www.mentoring.org/wp-content/uploads/2020/03/June-CMWS-Webinar-FINAL-6.20.19.pdf. Ģimenes riska faktori.

cietsirdība pret cilvēkiem, fiziska nežēlība pret dzīvniekiem, agresīvi zagšanas veidi (piemēram, laupīšana, zagšana, izspiešana vai piespiešana seksuālai darbībai)	
12.Bērns ilgstoši nespēj nomierināties, pārslēgties uz citu emocionālo stāvokli, pārāk jūtīgi reaģē uz aizrādījumiem *	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
13.Bērns neprot veidot un uzturēt attiecības ar vienaudžiem un pieaugušajiem*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
Atkarību problēmas	
Pazīme	Informācijas avoti
1.Bērnā radušies psihiski vai uzvedības traucējumi alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu lietošanas dēļ	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes).
2.Bērnā izveidojusies atkarība no apreibinošām vielām vai atkarību izraisošiem procesiem un viņš ir saņēmis šo problēmu risināšanai paredzētu valsts finansētu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes). Sociālās integrācijas valsts aģentūras Sociālās rehabilitācijas informācijas sistēma un pakalpojuma sniedzēja SIA "Bērnu un pusaudžu resursu centrs" datu bāze
3.Bērnā konstatēta vairākkārtēja atkarību izraisošu vielu lietošana	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes), vecāku novērojumi, Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, pašvaldības policijas, bērns pats stāsta u.c.
4.Bērns smēķē, košļā vai šņauc tabaku	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes), vecāku novērojumi, Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, pašvaldības policijas, bērna sniegtā informācija u.c.
5.Bērns kļūst aizkaitināts, dusmīgs vai agresīvs, ja viņam liegta piekļuve viedierīcēm vai atkarību izraisošām vielām	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, vecāku novērojumi, bērna sniegtā informācija, izglītības iestādes sniegtā informācija u.c.
Uzvedības vai atkarību problēmu attīstības riski	
Pazīme	Informācijas avoti
1.Bērns cietis no prettiesiskām darbībām – un ir saņēmis valsts finansētu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu no vardarbības cietušiem bērniem	Nodibinājuma "Latvijas Bērnu fonds" informācijas sistēma "Personu reģistrācijas sistēma". Sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma (SOPA).
2.Ģimene atrodas sociālā dienesta redzeslokā, jo bērna ģimenē ir riski nepietiekamai bērna aprūpei, bet vecākiem nav pārtrauktas aizgādības tiesības	Sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma (SOPA).
3.Bērna ģimenē tiek lietotas atkarību izraisošas vielas, tai skaitā grūtniecības periodā	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ārsta izraksti, policijas sniegtā informācija u.c.
4.Bērna vecāku veselības grūtības, vecāka GRT, psihiskas saslimšanas,	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ārsta izraksti u.c.

kuru rezultātā ir grūtības ar bērnu aprūpi, audzināšanu	
5.Bērna vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības	Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datu bāze, Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma (NPAIS)
6.Bērns dzīvo ģimenē, kurā bērna ģimenes loceklis(-ļi) ir izdarījis(-uši) bērnu tiesību pārkāpumu	Iekšlietu ministrijas Integrētā iekšlietu informācijas sistēma
7.Bērna ģimenē ir konfliktējošas attiecības*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.
8.Bērnā pasliktinājušās rūpes par sevi, neievēro higiēnu*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
9.Bērns vairs neapmeklē un nenodarbojas ar aktivitātēm un hobijiem, kuri iepriekš sagādāja prieku*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
10.Bērns izvairās no attiecībām ar citiem, cenšas pavadīt laiku vienatnē*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.
11.Bērns daudz laika pavada kopā ar vienaudžiem, kuriem ir uzvedības un/vai atkarību problēmas*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.
12.Bērnā novērotas pēkšņas uzvedības izmaiņas, ēšanas traucējumi, bezmiegs vai biežas galvassāpes u.c. fiziski simptomi (bieži sūdzas par galvassāpēm, vēdera sāpēm vai sliktu pašsajūtu)	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, ārsta izraksti u.c.
13.Bērni ar UDHS, AST traucējumiem	Ārstu izraksti (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes).
14.Bērni ar mācīšanās traucējumiem	Ārstu izraksti (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes.), izglītības iestādes sniegtā informācija, Pedagoģiski medicīniskās komisijas sniegtā informācija.

* Ja informācija nav atrodamā informācijas avotos, tad speciālistiem izvērtējot pazīmes, jāņem vērā to raksturlielums¹⁹:

- **smagums** – cik ļoti šī pazīme atšķiras no tā paša vecuma un dzimuma bērnu uzvedības normām, piemēram, viegla (epizodiska nepaklausība, vienu reizi ir mēģinājis lietot atkarību izraisošas vielas) un smaga (tāda, kas apdraud bērna vai citu cilvēku drošību un pamattiesības);
- **plašums** - cik daudzās un dažādās situācijās pazīme izpaužas, piemēram, situatīvas (saistītas ar konkrētiem apstākļiem, piemēram, tikai mājās) vai vispārējas (izpaužas gandrīz visās dzīves vidēs, piemēram, mājās, skolā un sabiedriskās vietās);
- **biežums** (intensitāte) - salīdzina pazīmi ar tā paša vecuma un dzimuma bērnu uzvedību līdzīgās situācijās, ja tā izpaužas biežāk nekā parasti, tas liecina par atbilstību problemātikai;
- **izpaušmju ilgums** - cik ilgi pazīme tiek novērota, piemēram, lai noteiktu uzvedības traucējumu diagnozi, medicīnā parasti nepieciešams, lai uzvedības problēmas izpaustos

¹⁹ Bērnu aizsardzības centra Metodoloģija bērnu ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām agresijas un vardarbības mazināšanai un sociālās iekļaušanas veicināšanai, Rīga, 2024, 13.,14. lpp.

vismaz pusgadu vai gadu, tomēr ir svarīgi uzsākt atbalsta sniegšanu pēc iespējas agrāk, lai novērstu uzvedības nostiprināšanos bērna apziņā;

- **ietekme uz bērna attīstību un iekļaušanos sabiedrībā** – kā pazīme ietekmē bērna fizisko, psihisko, garīgo un sociālo attīstību, piemēram, vieglas un situatīvas problēmas mazāk apgrūtina bērna attīstību un socializāciju, savukārt smagas un vispārējas problēmas rada nopietnas grūtības mācībās un attiecībās ar citiem cilvēkiem;
- **noturība** - cik viegli vai grūti ir mainīt pazīmi, piemēram, ja, mainot pieeju un disciplinēšanas metodes, uzvedība nemainās vai pat pasliktinās, tas liecina par problēmu noturību.

Uzvedības problēmas un atkarības nereti ir savstarpēji saistītas problēmas. Bērns var saskarties ar abām problēmām vienlaikus vai viena no problēmām var būt riska faktors otras problēmas attīstībai nākotnē²⁰. Piemēram,

- gan uzvedības, gan atkarību problēmām bieži ir kopīgi riska faktori. Tie var ietvert nelabvēlīgu vidi, piemēram, ģimenes konfliktus, vardarbības pieredzi ģimenē un ārpus tās, agrīnas traumas, zemas pašregulācijas prasmes, impulsivitāti, grūtības ar emociju pārvaldību un sociālo prasmju trūkumu;
- bērni un pusaudži, kuriem ir uzvedības problēmas, bieži izjūt emocionālu diskomfortu, trauksmi, depresiju vai nespēju tikt galā ar stresu. Viņi var izvēlēties atkarību izraisošas vielas (piemēram, smēķēšana, alkohols, narkotikas) vai destruktīvu uzvedību (piemēram, azartspēles, pārmērīgas videospēles), kā vienu no veidiem, kā “pašārstēties”, tādā veidā mazinot nepatīkamās sajūtas vai izvairoties no tām;
- uzvedības problēmas var attīstīties par atkarību. Piemēram, pārmērīga un nekontrolējama dusmu izpaušana, azartspēles, interneta atkarība vai riskanta seksuālā uzvedība var kļūt par kompulsīviem ieradumiem, kas rada negatīvas sekas un no kuriem ir grūti atteikties;
- abas problēmas var veidot apburto loku. Uzvedības problēmas var novest pie sociālās atstumtības, neveiksmēm skolā vai ģimenē, kas, savukārt, palielina atkarību attīstības risku. Savukārt, atkarības var saasināt esošās uzvedības problēmas, padarot bērnu vēl impulsīvāku, agresīvāku vai apātiskāku.

1.2.Sociālā mentora pakalpojuma mērķis, uzdevumi, pakalpojuma apjoms

Sociālā mentora pakalpojuma mērķis ir sniegt emocionālu un praktisku atbalstu bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku uzvedības problēmu vai atkarību ietekmes mazināšanai, jaunu uzvedības modeļu apguvei un dzīves kvalitātes uzlabošanai.

Ar bērnu tiek veidota ilgtermiņa sadarbība, **līdz 12 mēnešiem**, paredzot, ka pakalpojumu var piešķirt atkārtoti, ja šāda nepieciešamība tiek konstatēta.

Ir pakalpojumi vai pieejas, kas balstās uz “sociālā deficīta” modeli, uztverot indivīdus kā tādus, kuriem ir būtiskas problēmas vai trūkst nepieciešamo zināšanu un prasmju, lai kļūtu, piemēram,

²⁰ Krohn, M. D., Larroulet, P., Thornberry, T. P., & Loughran, T. A. (2018). The Effect of Childhood Conduct Problems on Early Onset Substance Use: An Examination of the Mediating and Moderating Roles of Parenting Styles. *Journal of Drug Issues*, 49(1), 139-162. <https://doi.org/10.1177/0022042618811784> .

par likumpaklausīgiem pilsoņiem. Līdz ar to šādi pakalpojumi parasti koncentrējas uz konstatēto trūkumu "labošanu"²¹.

Sociālā mentora pakalpojumā tiek uzskatīts, ka visi bērni pēc būtības ir labi, vienkārši dažādi cenšas apmierināt savas vajadzības. Tāpēc sociālā mentora pakalpojums uzmanību no trūkumiem vērš uz bērna stiprajām pusēm, t.sk. bērna iespējām pielāgoties vides prasībām²².

Galvenie sociālā mentora pakalpojuma uzdevumi ir -

- ✓ **Emocionālas saiknes veidošana un atbalsta sniegšana:** veidojot ilgtermiņa attiecības, sociālais mentors nodrošina drošu un saprotošu, paredzamu vidi, kurā bērns var justies brīvi un pieņemts. Tas ir pamats uzticības veidošanai, kas nepieciešama, lai bērns atvērtos un sāktu risināt savas grūtības.
- ✓ **Socializācijas veicināšana un praktiskais atbalsts:** sociālais mentors palīdz bērnam apgūt un nostiprināt sociālās prasmes, piemēram, kā veidot attiecības ar vienaudžiem un pieaugušajiem, kopā apmeklēt sporta zāli, kafejnīcu, iepazīstina bērnu ar dažādām brīvā laika aktivitātēm, kā arī atbalsta bērnu praktiskos jautājumos (piemēram, interešu izglītības jomā, nodarbinātības jomā u.c.).
- ✓ **Motivējoša atbalsta sniegšana:** sociālais mentors strādā pie tā, lai palīdzētu bērnam atklāt savas stiprās puses un intereses. Motivē bērnu iesaistīties lietderīgās aktivitātēs. Sadarbībā ar SD GV, motivē sadarbībai ar citiem speciālistiem, piemēram, narkologu, psihologu, veido pamatu jauniem, konstruktīviem mērķiem.
- ✓ **Līdzgaitniecības nodrošināšana:** nepieciešamības gadījumā sociālais mentors pavada bērnu uz citu pakalpojumu saņemšanas vietu(-ām). Tas var ietvert pavadīšanu pie speciālistiem, uz iestādēm.
- ✓ **Regulāra kontakta uzturēšana:** neskatoties uz sociālā mentora pakalpojuma neformālo raksturu, pakalpojuma īstenošanā būtiski nodrošināt regulāru kontaktu bērnam ar sociālo mentoru, t.sk. pakalpojuma nepārtrauktību, nodrošināt pakalpojumu tik ilgi, cik tas atbilst bērna vajadzībām.
- ✓ **Aizsargāšana:** sociālais mentors ir bērna atbalsta persona, kurš ar savu uzvedību un attieksmi stiprina, atbalsta un aizsargā bērnu.

²¹ Ieskats mentoru programmā jauniešiem, kuri nonākuši konfliktā ar likumu. https://www.mentorplus-euproject.org/uploads/1/0/8/6/108661565/mentor_program_designed.pdf, 14.,15.lpp.

²² Ieskats mentoru programmā jauniešiem, kuri nonākuši konfliktā ar likumu. https://www.mentorplus-euproject.org/uploads/1/0/8/6/108661565/mentor_program_designed.pdf, 14.,15.lpp.

Sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanai mentorējamajam jāparedz līdz 84 stundām 12 mēnešu periodā, vienā mēnesī nenosakot konkrētu stundu skaitu, bet pakalpojuma ietvaros nepārsniedzot maksimāli noteikto stundu skaitu. Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs var sadalīt pieejamo sociālā mentora pakalpojuma stundu skaitu, atbilstoši bērna vajadzībām un individuālajai situācijai, to dokumentējot sociālā mentora programmā²³.

Sociālā mentora pakalpojums sniedzams, nodrošinot sociālā mentora klātienes tikšanās ar mentorējamo, tomēr pakalpojuma sniegšanas procesā pieļaujama attālināta saziņa, piemēram, kontakta veidošanai, kontakta regulārai uzturēšanai, kontakta nodrošināšanai vai, ja mentorējamais atrodas ārstniecības iestādē, krīzes centrā, nometnē, ciemojas pie radiem, draugiem citā pilsētā, kā arī, ja mentorējamais nonācis krīzes situācijā un sazinās ar sociālo mentoru, izmantojot telefonu.

Sociālā mentora ikmēneša atskaitē norādāms iemesls attālinātai saziņai ar mentorējamo, atskaitē iekļauta aile mentorēšanas veida atspoguļošanai - tikšanās klātienē vai attālināta saziņa.

Sociālā mentora pakalpojums ietver tikšanos ar SD GV, dalību starpinstitūciju sadarbības grupās, sociālā mentora programmas izstrādi, supervīzijas apmeklējumu, individuālas vai grupas tikšanās ar metodisko vadītāju, individuālo pierakstu veikšanu, ikmēneša atskaišu un noslēguma pārskata sagatavošanu. Sociālā mentora individuālo pierakstu un ikmēneša atskaites sagatavošanai paredzētas līdz 2 stundām mēnesī. Sociālā mentora pakalpojums sniedzams gan darba dienās, gan brīvdienās, nosakot elastīgu sadarbības laika grafiku sociālajam mentoram ar mentorējamo.

Viens sociālais mentors var sadarboties ar vairākiem mentorējamajiem. Mentorējamo skaits vienam mentoram ir atkarīgs no:

²³ Sociālā mentora pakalpojuma stundu skaits bērniem ar uzvedības un atkarību problēmām vai to attīstības risku pielīdzināts sociālā mentora jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma stundu skaitam gadā. <https://likumi.lv/ta/id/351691-grozijumi-ministru-kabineta-2005-gada-15-novembra-noteikumos-nr-857-noteikumi-par-socialajam-garantijam-barenim-un-bez-vecaku-g>

- sociālā mentora noslodzes (piemēram, veicot citus darba pienākumus),
- sociālā mentora pieredzes,
- mentorējamā vajadzībām.

Mentorējamo stingra skaita noteikšana vienam sociālajam mentoram var kļūt par ierobežojošu faktoru pakalpojuma nodrošināšanā. Par sociālā mentora piesaisti un atbilstības izvērtēšanu ir atbildīgs sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs.

1.3. Ētikas principi sociālā mentora pakalpojuma īstenošanā

Ētikas principu ievērošana ir svarīga mentoringa sastāvdaļa, kas palīdz nodrošināt atbildīgu atbalstu bērniem. Ētikas principu ievērošana attiecas uz ikvienu pakalpojuma īstenošanā iesaistīto.

Ētikas principi sociālā mentora pakalpojuma īstenošanas laikā:

1. Bērna labklājība un drošība

- Prioritāte bērns: visās darbībās galvenā prioritāte ir bērna labākās intereses, aizsardzība un drošība. Katrs bērns ir vērtīgs un pelnījis iespēju.
- Konfidencialitāte: informācija par bērnu ir konfidenciāla. To drīkst atklāt tikai tad, ja pastāv draudi bērna vai citu cilvēku veselībai vai dzīvībai. SD GV, mentorējamā vecākam tiek sniegta atgriezeniskā saite par sadarbību.
- Atbalstoša vide: nodrošina vidi, kurā bērns var justies brīvi un droši, bez bailēm no kritikas vai diskriminācijas.

2. Cieņa un individuāla pieeja

- Cieņa un pieņemšana: pret bērnu jāizturas ar cieņu, neatkarīgi no viņa uzvedības, pagātnes vai personības. Katrs bērns ir vērtīgs un nevienam netiek "izslēgts".
- Resursu atklāšana: sociālā mentora uzdevums ir palīdzēt bērnam saskatīt un izcelt bērna stiprās puses un resursus, lai veicinātu viņa pašapziņu.
- Līdzgaitniecība: sociālais mentors ir atbalstītājs, nevis kontrolieris. Viņa loma ir būt blakus un veicināt mentorējamā neatkarību un pašpietiekamību.

3. Profesionālas attiecības un robežas

- Vienlīdzība un cieņa: attiecības balstās uz cieņu, nevis varas pozīciju.
- Skaidras robežas: katrs sociālā mentora pakalpojumā iesaistītais speciālists ievēro profesionālās lomas un robežas, saprotot, ka visu iesaistīto uzdevums ir atbalstīt mentorējamo.

4. Sadarbība un pārskatāmība

- Sadarbība ar sadarbības partneriem: ētiska un atklāta sadarbība ar SD GV un citiem speciālistiem un bērna ģimeni.
- Regularitāte: regulāras tikšanās veido stabilu pamatu attiecībām.

Ētikas jautājumu pārkāpšanas gadījumi tiek risināti sarunā ceļā, sniedzot izglītojošu atbalstu, pārrunājot konkrēto gadījumu.

1.4.Sociālā mentora pakalpojuma sagaidāmie rezultāti

Tā kā sociālā mentora pakalpojums ir individuāls atbalsta pakalpojums konkrētam mentorējamajam un izriet no viņa vajadzībām, t.sk. no paša mentorējamā izvirzītā sadarbības mērķa, tad sociālā mentora pakalpojuma rezultāti ir vērtējami individuāli katram mentorējamam atsevišķi. Sociālā mentora pakalpojuma rezultāti tiek dokumentēti sociālā mentora noslēguma sadarbības pārskatā, pielikums Nr. 4.3.7. Tie tiek mērīti ar mentorējamā pašnovērtējuma anketu, pielikums 3.4.3. (pakalpojuma sākumā un beigās, skalā no 1 līdz 10). Galvenie sagaidāmie rezultāti (neatkarīgi no individuālajiem mērķiem):

1. Uzlabojas dzīves prasmes, ietverot:

- lēmumu pieņemšanas prasmes;
- problēmu risināšanas prasmes;
- radošo domāšanu, kas netiek vērtēta tieši, tomēr tā ir netieši iekļauta caur problēmu risināšanas prasmju attīstīšanu, piemēram, vajadzība domāt par risinājumu variantiem;
- kritisko domāšanu, kas ir cieši saistīta un atspoguļojas caur atbildības uzņemšanās prasmju attīstīšanu, proti, spēja saskatīt saikni starp savu rīcību un tās sekām un problēmu risināšanas prasmju apguvi, piemēram, spēja pārdomāti izvēlēties labāko risinājumu;
- komunikācijas un starppersonu sadarbības prasmes.

2. Uzticēšanās un atvērtība

- Mentorējamā uzticēšanās sociālajam mentoram ir pieaugusi.
- Mentorējamais sāk atklātāk paust savas domas un emocijas.
- Samazinās mentorējamā iespējamās aizsargreakcijas (agresija, noslēgtība, izvairīšanās).

3. Emociju un uzvedības vadība

- Mentorējamais sāk atpazīt savas emocijas un/vai sociāli pieņemamākā veidā tās paust.
- Uzlabojas pašapziņa, empātija, pašpārliecinātība un līdzsvarotība.
- Uzlabojas noturība un spēja tikt galā ar emocijām/stresu.

5.Sociālā integrācija un adaptācija

- Mentorējamais ir iesaistījies aktivitātēs (piemēram, interešu izglītībā, brīvprātīgajā darbā).
- Mentorējamais spēj kritiskāk izvērtēt savu situāciju, vidi, draugu loku.
- Mentorējamais vieglāk spēj pielāgoties pārmaiņām.

6. Atbalsta meklēšana un izpratne

- Mentorējamais izprot savu situāciju un atzīst vajadzību saņemt speciālistu atbalstu.
- Mentorējamais saņem citus pakalpojumus (piemēram, psihologs, narkologs, atbalsta grupa).

II.SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA ORGANIZĒŠANA

Lai nodrošinātu sociālā mentora pakalpojuma kvalitatīvu īstenošanu, nepieciešama pakalpojuma administrēšana, motivētu sociālo mentoru piesaistīšana, sociālo mentoru metodiskās vadības nodrošināšana.

2.1.Sociālā mentora pakalpojuma atbilstība normatīvo aktu prasībām

Normatīvo aktu prasības, kas jāievēro sociālā mentora pakalpojuma sniedzējiem:

- ✓ prasības par reģistrāciju Labklājības ministrijas sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā, atbilstību vispārējām prasībām, kas ietver prasības attiecībā uz institūciju, kura sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus;
- ✓ sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja darba kārtību, darba aizsardzību²⁴, grāmatvedības uzskaiti, finanšu uzraudzību un lietvedību²⁵;
- ✓ prasības, strādājot ar privātās dzīves informāciju²⁶;
- ✓ prasības, kas saistošas personālam, kas strādā ar bērniem:
 - sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanā iesaistītie speciālisti atbilst BTAL 72.panta prasībām (sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam jāpārbauda ziņas no Sodu reģistra par mentoriem pirms viņu nodarbināšanas vai pakalpojumu sniegšanas un pēc tam ne retāk kā reizi gadā);
 - sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanā iesaistītie speciālisti atbilst BTAL 5.1.panta 20.punkta prasībām, t.i. viņiem nepieciešams apgūt speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā saskaņā ar Ministru kabineta 16.04.2024. noteikumiem Nr. 241 “Noteikumi par kārtību, kādā apgūstamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šo zināšanu saturu un apjomu” vismaz 8 akadēmisko stundu apmērā.

2.2.Sociālā mentora pakalpojuma sniegšanai nepieciešamais personāls

Sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanai nepieciešams plānot personālu, lai tas varētu īstenot sociālā mentora pakalpojuma administrēšanas, metodiskās vadības un sociālo mentoru funkcijas. Mazās komandās viens speciālists var izpildīt vairākas funkcijas, gan sociālā mentora pakalpojuma administrēšanas, gan metodiskās vadības funkcijas, bet lielākās komandās dominēs specializācija, kur katrs speciālists fokusējas uz atsevišķu funkciju īstenošanu. Skatīt Ilustrāciju Nr. 3.

Prasības sociālā mentora pakalpojuma administratīvajam vadītājam:

- pirmā vai otrā cikla augstākā izglītība;
- darba pieredze sociālo pakalpojumu vadīšanā, administrēšanā;

²⁴ MK 385, <https://likumi.lv/ta/id/292144-noteikumi-par-socialo-pakalpojumu-sniedzēju-registresanu>

MK 338, <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

²⁵ Labklājības ministrija, Rekomendācijas un vadlīnijas sociālo pakalpojumu sniedzējiem, kas strādā ar bērniem, <https://www.lm.gov.lv/lv/informacija-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

²⁶ Labklājības ministrija, Rekomendācijas un vadlīnijas sociālo pakalpojumu sniedzējiem, kas strādā ar bērniem, <https://www.lm.gov.lv/lv/informacija-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

- atbilstība BTAL 72.panta prasībām.

Prasības sociālā mentora pakalpojuma metodiskajam vadītājam:

- pirmā vai otrā cikla augstākā izglītība sociālajā darbā vai karitatīvajā sociālajā darbā;
- darba pieredze darbā ar mērķgrupas bērniem – vismaz 3 gadi;
- darba pieredze speciālistu darba metodiskajā vadībā vismaz 1 gads;
- atbilstība BTAL 72.panta prasībām.

Ilustrācija 3 Ieteicamā sociālā mentora pakalpojuma organizatoriskā shēma²⁷

Sociālā mentora pakalpojuma organizatoriskajā shēmā iesaistīto speciālistu uzdevumi, kas ļauj izprast sociālā mentora pakalpojuma iesaistīto speciālistu kompetences un robežas, skatīt Tabulā Nr. 2. Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs nosaka pakalpojuma sniegšanā iesaistīto speciālistu uzdevumus.

Tabula 2 Sociālā mentora pakalpojumā iesaistīto speciālistu uzdevumi

Uzdevumi
Administratīvais vadītājs - veic sociālā mentora pakalpojuma vadību, administrēšanu
nodrošina sociālā mentora pakalpojuma atbilstību normatīvo aktu prasībām
nodrošina pakalpojuma dokumentācijas pārvaldību
plāno un atlasa sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā iesaistāmo personālu
nodrošina, ka sociālais mentors pirms pakalpojuma sniegšanas uzsākšanas mentorējamajam apgūst kompetences pilnveides programmu sociālajiem mentoriem darbam ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku
nodrošina, ka sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā iesaistītais personāls atbilst BTAL likuma prasībām, 72.pants un 5.1. pants.
izveido sociālo mentoru vizītkartes
nodrošina pakalpojuma finanšu vadību
apkopo atskaišu datus un uzrauga plānotā pakalpojuma apjoma izpildi individuāli par katru mentorējamo, par katru sociālo mentoru un par pakalpojuma izpildi kopumā
plāno un organizē atbalsta pasākumus, supervīziju metodiskajam vadītājam un sociālajiem mentoriem
sadarbojas ar sadarbības partneriem
plāno sociālā mentora pakalpojuma pilnveidi

²⁷ SAIF ekspertu izstrādātā shēma, balstoties uz līdzvērtīgu pakalpojumu sniegšanas pieredzi.

sagatavo pakalpojuma atskaites
veic pakalpojuma kvalitātes uzraudzību
risina ētikas principu pārkāpšanas gadījumus
Metodiskais vadītājs - veic sociālā mentora pakalpojuma metodisko vadību un koordinēšanu
piegalda sociālo mentoru pretendentu atlasē, t.sk. uzdod jautājumus, ar kuru palīdzību noteikt iespējamās diskriminācijas riskus
sadarbojas ar SD GV
apstrādā no SD saņemto informāciju pakalpojuma saņemšanai, reģistrē saņemtos iesniegumus, piešķir kārtas numuru, kas sakrīt ar mentorējamā portfolio (lietas) numuru
iepazīstas ar mentorējamā situāciju
piesaista sociālo mentoru, veicot sociālā mentora un mentorējamā saderības izvērtēšanu
nodrošina sociālajam mentoram atbalstu sociālā mentora pakalpojuma sniegšanas laikā
organizē sadarbības uzsākšanas (ja šādu sanāksmi neorganizē SD) un noslēguma sanāksmi, sociālā mentora un mentorējamā ģimenes tikšanos
iekārto mentorējamā portfolio ²⁸ (lietu) – piešķir lietas numuru, lietas numurs turpmāk tiek atspoguļots sociālo mentoru ikmēneša atskaitēs, sociālo mentoru programmā. Portfolio iekļauj – mentorējamā situācijas izvērtējumu, mentorējamā pašnovērtējuma anketu, sociālā mentora programmu, sociālā mentora ikmēneša atskaite, noslēguma pārskatu par sniegto pakalpojumu, noslēguma izvērtēšanas anketas (veidlapas skatīt pielikumā no 4.3.1.-4.3.8.)
sniedz atbalstu sociālajam mentoram sociālā mentora programmas izstrādē
sniedz atbalstu un risina krīzes, konfliktsituācijas
nodrošina pakalpojuma uzraudzību
koordinē sociālo mentoru darbu
organizē sanāksmes
sniedz atgriezenisko saiti sociālajam mentoram par viņa sniegto pakalpojumu
novērtē sociālā mentora sadarbību ar sadarbības partneriem
analizē sociālā mentora iesniegtos datus un palīdz sociālajam mentoram sagatavot noslēguma pārskatu par sniegto pakalpojumu
iesniedz noslēguma pārskatu par sniegto pakalpojumu SD
apkopo metodiskos materiālus sociālajiem mentoriem
Sociālais mentors - sniedz atbalstu bērniem
sagatavo informāciju par sevi sociālā mentora vizītkartei ²⁹
piegalda pirmajā sarunā ar mentorējamo, ko organizē metodiskais vadītājs vai SD
izstrādā sociālā mentora programmu, kopā ar mentorējamo (ar metodiskā vadītāja atbalstu)
pakāpeniski veido kontaktu ar mentorējamo
īsteno sociālā mentora programmā paredzētās darbības
sadarbojas ar mentorējamā likumisko pārstāvi
sadarbojas ar sadarbības partneriem sociālā mentora programmas īstenošanā
nekavējoties informē metodisko vadītāju, ja ir aizdomas par bērna tiesību vai interešu pārkāpumiem, nekavējoties rīkojas BTAL noteiktā kārtībā
plāno kabatas naudas izlietojumu un par to atskaitās
veic mentorējamajam sniegtā pakalpojuma novērtēšanu

²⁸ Mentorējamā portfolio (mentorējamā lieta) - Mentorējamā portfolio iekļaujamās veidlapas ir no 4.3.1.-4.3.8. Portfolio mērķis ir informācijas apkopošana, strukturēta uzglabāšana, tas ir pierādāms kopsavilkums par sadarbības procesu ar mentorējamo.

²⁹ Sociālā mentora vizītkartē iekļaujamā informācija – vārds, uzvārds, organizācijas nosaukums (ja pārstāv organizāciju), kontaktinformācija (organizācijas tālrunis, e-pasts), pieredze un kompetences, hobijs, motivācija būt par sociālo mentoru.

sagatavo ikmēneša atskaiti par sniegto sociālā mentora pakalpojumu, pielikums Nr. 4.3.6

sagatavo sociālā mentora pakalpojuma noslēguma pārskatu par sadarbības procesa un progresu novērtējumu un sniedz priekšlikumus mentorējamā turpmākam atbalstam.

2.3.Sociālo mentoru piesaiste un atlase

Sociālo mentoru piesaistes posmi:

1. iespējamo pretendentu uzrunāšana;
2. pieteikumu (CV un motivācijas vēstules) iesniegšana sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam;
3. individuālās intervijas veikšana ar ieinteresētajiem pretendentiem.

1.posms. Iespējamo pretendentu uzrunāšana: uzrunājot potenciālos sociālos mentorus, nepieciešams norādīt minimālās prasības pretendentu izglītībai un pieredzei, plānoto darbu saturu un apjomu, kā arī pieteikšanās kārtību un kontaktinformāciju. Uzrunāšana var notikt, piemēram:

- informāciju publicējot sociālajos tīklos;
- informāciju ievietojot sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja mājas lapā;
- informāciju izplatot vietējos medijos, t.sk. pašvaldību mājas lapās, sociālajos kontos;
- var notikt individuāla potenciālo pretendentu uzrunāšana iespējamo pretendentu darba vietās vai jaunatnes organizācijās;
- sadarbojoties ar augstākās izglītības iestādēm, jo sociālā mentora praksei varētu būt piemēroti, piemēram, sociālā darba, sociālās pedagogijas studenti.

Sociālo mentoru atbilstības prasības pretendentiem³⁰:

1. vismaz 21 gadu vecs³¹;
2. atbilst BTAL 72.panta piektās daļas prasībām;
3. iegūta vismaz vispārējā vai profesionālā vidējā izglītība;
4. spēj sazināties valsts valodā;
5. izprot un īsteno dzīvē veselīga dzīvesveida pamatprincipus;
6. vēlams hobijs, kas var būt kā resurss sadarbības veidošanā ar bērnu;
7. nav aizspriedumu vai diskriminējošas attieksmes pēc dzimuma, vecuma, ekonomiskā stāvokļa, tautības, reliģijas u.tml.;
8. ir pieredze atbalsta sniegšanā bērniem (piemēram, brāļiem, māsām, veicot brīvprātīgo darbu, iepriekšējās darba vietās u.c.);

³⁰ SAIF izstrādātas prasības, balstoties uz līdzvērtīgu pakalpojumu sniegšanas efektivitātes novērtēšanas secinājumiem un pasaulē pazīstamās mentoru programmas Big Brothers Big Sisters of Canada izstrādātiem materiāliem. <https://youthincare.ca/wp-content/uploads/2018/08/Guide-to-Effective-Practice-in-Mentoring-1.pdf>

³¹ [Starting a Youth Mentoring Program: 6 Matching - MENTOR](#) Mentors ir vismaz 3 gadus vecāks par mentorējamo.

9. ir motivācija izprast bērnu ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības riskiem vajadzības;
10. ir motivācija veidot ilgtermiņa sadarbību ar bērnu;
11. ir motivācija pilnveidot zināšanas un prasmes, uzsākot darbu ar mentorējamo un tā laikā.

2.posms. Pieteikumu (CV un motivācijas vēstules) iesniegšana sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam.

Pretendenti iesniedz CV un motivācijas vēstuli sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam, kurš izvērtē pretendentu atbilstību formālajiem 1 posma kritērijiem (1.,3.,4.,8.).

3.posms. Individuālās intervijas veikšana ar ieinteresētajiem pretendentiem.

Ja pretendents atbilst 1.,3.,4.,8. punkta prasībām, ar pretendentu tiek veikta intervija.

Intervijas mērķis ir:

- sniegt informāciju par sociālā mentora pakalpojumu, un atbildēt uz pretendenta jautājumiem;
- noskaidrot pretendenta izpratni par bērnu ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku mērķgrupas vajadzībām;
- izprast pretendenta motivāciju apgūt sociālā mentora kompetences pilnveides programmu darbam ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un veikt sociālā mentora darbu, kā arī spēju un motivāciju sadarbīties ilgtermiņā;
- noskaidrot pretendenta iespējamos aizspriedumu vai diskriminējošas attieksmes;
- uzzināt pretendenta gaidas;
- noskaidrot pretendenta resursus – hobijus, intereses, prasmes, profesionālo un dzīves pieredzi, kas var būt noderīgi sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā.

Intervijas laikā, lai apliecinātu atbilstību 1.posmā 1., un 3., 4. punktā minētajām prasībām, pretendents sociālā mentora pienākumu veikšanai uzrāda atbilstošus dokumentus (personu apliecinošu dokumentu, izglītības diplomu u.c.).

Par atbilstību 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. punktā minētajām prasībām sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs iegūst no motivācijas vēstules un intervijā sniegtās informācijas.

Intervijas laikā nepieciešams izvērtēt, vai nepastāv diskriminācijas riski. Diskriminācijas iemesli parasti ir aizspriedumi un stereotipi³². Papildu risks ir nelīdzsvarotas varas attiecības, kas var būt vardarbību veicinošs faktors³³.

³² Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD), "Cīņa pret diskrimināciju Eiropas Savienībā", 12.lpp. https://www.oecd.org/en/publications/combating-discrimination-in-the-european-union_29c2c36a-en/full-report/the-extent-and-nature-of-discrimination_34661c27.html#section-d1e3847-f0455b421c

³³ Apvienoto Nāciju Izglītības, Zinātnes un Kultūras organizācija, Kas jums jāzina par vardarbības izbeigšanu izglītībā un caur izglītību, <https://www.unesco.org/en/articles/what-you-need-know-about-ending-violence-and-through->

Būtiski, ka intervijā ar pretendentu piedalās metodiskais vadītājs, kurš ar iepriekš sagatavotiem praktiskiem jautājumiem intervijas laikā noskaidro pretendenta subjektīvos spriedumus un izvērtē, vai nepastāv varbūtība mentorējamā diskriminēšanai. Pretendenta subjektīvo spriedumu noskaidrošanai piemēroti tādi jautājumi, kā:

1. *“Pastāstiet par situāciju, kad Jums nācās sadarboties ar cilvēku, kura uzskati vai dzīvesveids būtiski atšķīrās no Jūsu. Kā Jūs rīkojāties?”*
2. *“Ko Jūs darītu, ja bērns Jums stāstītu par rīcību, ko Jūs personīgi neatbalstāt (piemēram, melošanu, likumpārkāpumiem)?”*
3. *“Kā Jūs reaģētu, ja bērns ignorētu vai atklāti apšaubītu Jūsu piedāvājumu(minēt konkrētu piemēru)?”*
4. *“Vai esat piedzīvojis situāciju, kurā sapratāt, ka esat par kādu izdarījis pārsteidzīgus secinājumus? Kā to risinājāt?”*
5. *“Ko Jūs uzskatāt par savu lielāko izaicinājumu darbā ar bērniem, kuriem ir sarežģīta dzīves pieredze?”*

Intervija veidojama kā daļēji strukturētā intervija, kurā ietverti gan iepriekš definēti jautājumi, gan atvēlēts laiks brīvai sarunai, lai izvērtētu pretendenta piemērotību sociālā mentora darba veikšanai³⁴.

Ar pretendentiem, kuri ir piemēroti sociālā mentora darba veikšanai, sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs slēdz darba līgumu³⁵ vai uzņēmuma līgumu³⁶. Pirms līguma slēgšanas pakalpojuma sniedzējs pārliecinās par pretendenta atbilstību 2. punkta prasībām.

2.4. Sociālā mentora pakalpojuma vienas vienības izmaksu noteikšanas metodika

Sociālā mentora pakalpojuma izmaksu struktūra ietver divas galvenās izmaksu grupas:

I Pakalpojuma administrēšanas izdevumi (pakalpojuma administrēšana, sociālā mentora metodiskā vadība, supervīzija, biroja izdevumi – kancelejas preces, telpu noma, telefona un interneta sakaru nodrošināšana, mājas lapas un sociālo kontu uzturēšana u.c.);

II Pakalpojuma nodrošināšanas izdevumi (sociālā mentora izmaksas, kabatas nauda sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanas laikā, degvielas izdevumi ceļam pie mentorējamā u.c.).

Sociālā mentora pakalpojuma finansēšana ietver šādus izdevumus:

Tabula 3 Sociālā mentora pakalpojuma vienas vienības izmaksas

Nr.p.k.	Pozīcijas	EUR	Skaidrojums
1.	Pakalpojuma administrēšanas izdevumi		1 vienības (1 stundas) izmaksas

[education#:~:text=At%20the%20interpersonal%20level%2C%20violence%20is%20driven,behaviors%20in%20school%2C%20perpetuating%20cycles%20of%20violence.](#)

³⁴ https://www.mentorplus-euproject.org/uploads/1/0/8/6/108661565/mentor_program_designed.pdf

³⁵ <https://lvportals.lv/skaidrojumi/359252-kas-janem-vera-nosledzot-darba-ligumu-2024>

³⁶ <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/28989-uznemuma-ligums-2023>

1.1.	Sociālā mentora pakalpojuma administrēšana, administratīvais vadītājs	3,31	Administratīvā vadītāja noslodze aplēsta³⁷ 20% apmērā no sociālā mentora pakalpojuma stundas. Sociālā mentora pakalpojuma administratīvā vadītāja stundas likme atbilst vidējai algai pamatdarbības struktūrvienības vadītājam/direktoram sociālās labklājības jomā: 13,40 EUR/h.³⁸ Pievienots darba devēja nodoklis 23,59%. $13,40 \times 1,2359 \times 20\% = 3,31 \text{ EUR/1h}$
1.2.	Sociālā mentora metodiskā vadība. Metodiskais vadītājs	2,65	Metodiskā vadītāja noslodze aplēsta³⁹ 20% apmērā no sociālā mentora pakalpojuma stundas. Sociālā mentora pakalpojuma metodiskā vadītāja stundas likme atbilst vidējai algai sociālā darba un konsultāciju vecākajiem speciālistiem: 10,71 EUR/h.⁴⁰ Pievienots darba devēja nodoklis 23,59%. $10,71 \times 1,2359 \times 20\% = 2,65 \text{ EUR/1h}$
1.3.	Biroja izdevumi (kancelejas preces, telpu noma, telefona un interneta sakaru nodrošināšana, mājas lapas un sociālo kontu uzturēšana)	0,81	Biroja izdevumi uz vienu pakalpojuma stundu aplēsti atbilstoši cenām Latvijas reģionos (izņemot Rīgu), kas ir 0,95 EUR/h. Vienam mentorējamam paredzētas 84 darba stundas un administratīvie pasākumi (tikšanās birojā) 8 stundas jeb 0,9524% attiecinot uz mentora darba stundām. $0,95 \times 8 \times 0,9524\% = 0,74 \text{ EUR/1h}$
2. Pakalpojuma nodrošināšanas izdevumi			
2.1.	Sociālā mentora atlīdzība	11,00	Par 1 pakalpojuma stundu Profesijas vidējā atlīdzība 8,26, ar darba devēja nodokļiem (23,59%) 10,21 Palielināts uz 11, lai kompensētu papildus izdevumus nokļūšanai uz darbu, kas veido uz vienu mentorējamo (84 kontaktstundas) 66,36 EUR $(11-10,21) \times 84$

³⁷ Balstīts SAIF pieredzē/ prognozē par nepieciešamo vadītāju noslodzi mentoru pakalpojuma nodrošināšanai

³⁸ <https://www.vid.gov.lv/lv/profesiju-atalgojums> , dati par maiju, 2025

³⁹ Balstīts SAIF pieredzē/ prognozē par nepieciešamo vadītāju noslodzi mentoru pakalpojuma nodrošināšanai

⁴⁰ <https://www.vid.gov.lv/lv/profesiju-atalgojums> , dati par maiju, 2025

		17,77	1.1. + 1.2. + 1.3. + 1.4. + 2.1.
2.2.	Kabatas nauda	50,00	Vienam bērnam mēnesī, x 12 mēnešu pakalpojuma periods 1 bērnam

Vienas sociālā mentora pakalpojuma stundas izmaksas ir 17,77 EUR, kas ietver arī nelielas biroja izmaksas un supervīzijas, taču pamatā tiek izmantota speciālistu atlīdzībai. Ja sociālā mentora pakalpojums tiek organizēts lauku teritorijā, bet pieejamais sociālais mentors dzīvo tālu no mentorējamā, izskatāma degvielas izdevumu pozīcijas iekļaušana pakalpojuma izdevumos.

2.5.Sociālajam mentoram pieejamā finansējuma (kabatas naudas) apmērs, izlietošanas kārtība

Kabatas naudas apmēru ieteicams aprēķināt atbilstoši mājsaimniecību vidējiem izdevumiem uz vienu ģimenes locekli mēnesī atpūtai un kultūrai. Pēdējais mājsaimniecību budžetu apsekojums Latvijā tika veikts 2019. gadā, un tika konstatēts, ka vidējie izdevumi uz vienu ģimenes locekli atpūtai un kultūrai bija 34,42 EUR⁴¹. Nākamo mājsaimniecību budžetu aprēķinu plānots veikt 2025.gadā. Tāpēc, kamēr aktuālāki dati nav pieejami, 2019.gada summa koriģēta atbilstoši patēriņa cenu indeksa izmaiņām 2025.gada martā (150) pret 2019.gada martu (108)⁴². Aprēķinot izdevumus vienam mājsaimniecības loceklim atpūtai un kultūrai mēnesī atbilstoši 2025.gada cenām, kabatas naudas apmērs būtu 47,8 EUR. Summa noapaļota uz 50 EUR. Skatīt Tabulu nr. 4.

Tabula 4 Kabatas naudas aprēķins

	Mājsaimniecību vidējie izdevumi uz vienu ģimenes locekli mēnesī atpūtai un kultūrai, EUR	Patēriņa cenu indekss
2019.gads	34,42	108
2025.gads	34,42/108*150=47,8	150

Sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā būtu jāpārskata kabatas naudas apmērs vienam mentorējamajam atbilstoši patēriņa cenu indeksa izmaiņām.

No kabatas naudas var nodrošināt ēdināšanas pakalpojumu apmaksu, ceļa izdevumus, kultūras un pasākumu ieejas biļetes, sporta nodarbības un cita veida motivācijas pasākumus, piemēram, boulinga biļetes vai kafejnīcas apmeklējums mentorējamajam un sociālajam mentoram. Ja sociālais mentors un mentorējamais dodas uz mākslas nodarbību, pieļaujama krāsu un kanvas iegāde, ja dodas pārgājienā, mentorējam var tikt iegādāts pārgājiena inventārs, ja dodas piknikā – pārtikas iegāde, ja mentorējamais kopā ar sociālo mentoru dodas uz baseinu, bet mentorējamajam nav baseina čības, pieļaujama to iegāde.

Nepastāv ierobežojumi kabatas naudas izlietojumam, ja vien nauda izlietota sadarbības ar mentorējamo īstenošanai, balstoties uz mentorējamā vajadzībām un pamatojoties uz sociālā

⁴¹ Oficiālās statistikas portāls https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_MB_MBI/MBI020

⁴² Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/valsts-ekonomika/paterina-cenas/2296-paterina-cenu-indekss>

mentora programmā noteikto. Gadījumos, kad sociālais mentors šaubās par izdevumu atbilstību kabatas naudas mērķiem, viņš tos saskaņo ar sociālā mentora pakalpojuma administratīvo vadītāju. Veidojot sociālā mentora programmu, sociālajam mentoram sadarbībā ar metodisko vadītāju jāizvērtē, vai plānoto aktivitāšu īstenošanai nepieciešamais, piemēram, inventārs, zīmēšanas papīrs u.c., netiek finansēts no citiem finanšu avotiem, novēršot dubultā finansējuma riskus.

Katra mēneša atskaitē, pielikums Nr. 4.3.6., sociālais mentors iekļauj informāciju par finanšu līdzekļu izlietojumu, norāda aktivitāti, kuras ietvaros veikts pirkums un pievieno izdevumus attaisnojošos dokumentus. Kabatas nauda tiek izmantota samērīgi un saistībā ar sociālā mentora programmā iekļautajām aktivitātēm, tā var tikt izmantota arī tad, ja sociālais mentors un mentorējamais tiek klātienē tikai 1 stundu mēnesī, ja šajā stundā notiek aktivitātes, kuru norisei nepieciešams izmantot kabatas naudu.

Ja paredzētā kabatas nauda darbam ar mentorējamo mēnesī, par kuru tiek sniegta atskaite, nav izlietota pilnā apmērā, tad atlikušo summu sociālais mentors var izmantot nākamajā vai vairākos nākamajos mēnešos, tādējādi veidojot nosacītu uzkrājumu, kas izmantojams tikai tajos mēnešos, kuru laikā sociālā mentora pakalpojums tiek nodrošināts konkrētajam mentorējamajam.

2.6.Sociālā mentora pienākumi un tiesības

Sociālā mentora pienākumi

1. Sociālā mentora atbalsta īstenošana

Sociālā mentora galvenais pienākums ir **īstenot individuālu atbalstu** bērnam ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku. Tas nozīmē regulāras tikšanās un aktivitātes ar mentorējamo, lai veidotu uzticamas un atbalstošas attiecības. Atbalsts ietver emocionālu un praktisku palīdzību, lai mentorējamais justos droši, saprasts un motivēts.

2. Mācības un prasmju pilnveidošana

Lai sociālais mentors spētu efektīvi strādāt ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku, viņam ir jāapgūst specifiskas zināšanas un prasmes, ko nodrošina kompetences pilnveides programma sociālajiem mentoriem darbam ar bērniem ar uzvedības un atkarību problēmām vai to attīstības risku. Šai programmai ir būtiska loma, lai izprastu bērnu vajadzības, apgūtu praktiskas prasmes, kādā veidā efektīvi sniegt atbalstu bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām. Regulāras mācības nodrošina, ka sociālais mentors ir informēts par jaunākajām pieejām un metodēm.

3. Mentorējamā iesaistīšana viedokļa paušanā

Ir ļoti svarīgi, lai mentorējamais, ar kuru tiek strādāts, būtu **aktīvi iesaistīts** visos lēmumos, sadarbības procesos, kas skar viņu pašu. Sociālajam mentoram ir pienākums nodrošināt mentorējamā viedokļa ievērošanu un respektēšanu atbilstoši mentorējamā vecumam un attīstības līmenim. Tas veicina mentorējamā pašapziņu, atbildības sajūtu un sadarbību.

4. Sociālā mentora programmas izstrāde

Katrs bērns ir unikāls un katram bērnam ir individuālas vajadzības, tāpēc arī atbalstam jābūt individualizētam. Sociālajam mentoram ir **jāsadarbojas ar bērnu un metodisko vadītāju**, lai izstrādātu individuālu sociālā mentora programmu, kas ir pielāgota mentorējamā vajadzībām, interesēm un mērķiem. Šī programma ir kā ceļvedis visa atbalsta procesa laikā, nosakot konkrētus soļus un aktivitātes. Programma tiek pārskatīta un papildināta, tā ir sociālā mentora darba instruments.

5. Sociālā mentora programmas īstenošana un sadarbības ar mentorējamo dokumentēšana

Sociālā mentora pienākumss ir ne tikai izstrādāt sociālā mentora programmu, bet arī **nodrošināt tās praktisku īstenošanu**. Katras plānotās aktivitātes norise un rezultāti tiek **dokumentēti** sociālā mentora atskaitēs. Dokumentēšana ir būtiska, lai varētu izsekot sadarbības procesam ar mentorējamo.

6. Personīgie pieraksti

Sociālā mentora pienākums ir veikt **pierakstus**, kas ietver novērojumus par sadarbību ar mentorējamo, iespējamo progresu. Šie pieraksti nav domāti oficiālai atskaitei, bet gan kalpo kā atbalsts sociālā mentora pašanalīzei un palīdz labāk izprast mentorējamo, kā arī plānot nākamās tikšanās.

7. Sadarbība ar likumisko pārstāvi

Lai atbalsts būtu efektīvs, sociālā mentora pienākums ir **sadarboties ar mentorējamā vecākiem** vai citiem likumiskajiem pārstāvjiem (cik tas ir iespējams) visos sadarbības posmos.

8. Sadarbība ar SD GV

Sociālajam mentoram ir pienākums sadarboties ar SD GV. Plašāks apraksts pieejams nodaļā Nr. 3.7.

9. Sadarbība ar citiem speciālistiem

Mentorējamais bieži saņem atbalstu no dažādiem speciālistiem, piemēram, psihologa, ārsta. Sociālais mentors mentorējamā interesēs **sadarbojas ar speciālistiem**, nepieciešamības gadījumā veic līdzgaitniecību, speciālistu pakalpojuma saņemšanai.

10. Pieredzes apmaiņa ar citiem sociālajiem mentoriem

Sociālie mentori **dalās savā pieredzē** un sniedz atbalstu viens otram kovīzijās, grupu supervīzijās. Šāda koleģiāla sadarbība un pieredzes apmaiņa ir ļoti vērtīga, jo tā ļauj mācīties no citu kļūdām un panākumiem, kā arī justies atbalstītam un saprastam. Šāda veida savstarpējā atbalsta sniegšanā svarīgi ievērot konfidencialitāti, nenosaucot mentorējamā vārdu, uzvārdu u.tml.

11. Sociālā mentora programmas novērtēšana

Sociālais mentors ir iesaistīts katra mentorējamā sociālā mentora programmas un pakalpojuma kopumā novērtēšanā. Novērtēšana palīdz identificēt jomas, kurās nepieciešamas izmaiņas, un pielāgot turpmāko darbu.

12. Vadītāju ieteikumu un ētikas principu ievērošana

Sociālais mentors **ievēro vadītāju norādījumus un ieteikumus**, un strādā saskaņā ar **ētikas principiem**.

13. Atbildība informēt par apdraudējumiem

Ja sociālais mentors atklāj, ka bērns ir cietis no noziedzīga nodarījuma, vai ja viņam ir aizdomas par vielām vai priekšmetiem, kas apdraud bērna vai citu cilvēku dzīvību un veselību, viņam ir **nekavējoties jāziņo atbildīgajām iestādēm**, piemēram, bāriņtiesai, policijai. Šāda rīcība ir obligāta, lai pasargātu mentorējamo no bīstamām situācijām, iespējams pat veselības vai dzīvības apdraudējuma.

Sociālā mentora tiesības

1. Saņemt metodiskā vadītāja un citu sociālo mentoru atbalstu

Sociālajam mentoram ir tiesības saņemt profesionālu metodiskā vadītāja atbalstu, kas paaugstina sociālā mentora darba efektivitāti un pārliecību. Tas ietver konsultācijas un vadību gan sociālā mentora programmas izstrādē, gan tās īstenošanā. Metodiskais vadītājs palīdz sociālajam mentoram izvēlēties piemērotākās metodes un aktivitātes, kā arī sniedz padomus sarežģītās situācijās.

Tiesības saņemt atbalstu no citiem sociālajiem mentoriem ir nenovērtējamas, jo dod iespēju dalīties pieredzē, pārrunāt līdzīgas situācijas un gūt jaunas idejas. Tas veicina **profesionālu solidaritāti** un piederības sajūtu.

2. Iepazīties ar SD sniegto informāciju

Lai sociālais mentors varētu pilnvērtīgi strādāt, viņam ir tiesības iepazīties ar SD sniegto informāciju par mentorējamo. Šī informācija palīdz sociālajam mentoram labāk izprast mentorējamā pagātni, ģimenes situāciju un iespējamās uzvedības vai atkarību problēmu vai to attīstības risku cēloņus, tādējādi dodot iespēju atbilstošāk reaģēt uz mentorējamā vajadzībām.

3. Saņemt supervīziju

Sociālajam mentoram ir tiesības saņemt regulāru atbalstu supervīzijas formā. Supervīzija ir būtisks profesionālās izaugsmes instruments, kas dod iespēju sociālajam mentoram pārskatīt savu darbu, pārrunāt grūtības un saņemt atgriezenisko saiti. Tas palīdz novērst profesionālo izdegšanu un nodrošina, ka sociālais mentors nepaliek viens ar savām grūtībām.

4. Izteikt savu viedokli un jautāt

Sociālajam mentoram ir tiesības brīvi izteikt savas idejas, ierosinājumus un novērojumus pakalpojuma vadītājiem. Šīs tiesības nodrošina, ka sociālā mentora pieredze un atziņas no prakses tiek ņemtas vērā, uzlabojot pakalpojuma kvalitāti kopumā. Sociālais mentors drīkst uzdot jautājumus un lūgt paskaidrojumus neskaidru situāciju gadījumā.

5. Paust savas emocijas un tikt uzklausi

Sociālā mentora darbs ir emocionāli intensīvs, tāpēc ir svarīgi, ka sociālais mentors var paust savas emocijas (piemēram, bēdas, frustrāciju vai prieku) un tikt uzklausi bez nosodījuma. Iespēja runāt par savām sajūtām palīdz sociālajam mentoram saglabāt emocionālo līdzsvaru un novērst profesionālo izdegšanu.

6. Saņemt administratīvā vadītāja atbalstu konfliktsituācijās

Ja rodas konfliktsituācija ar mentorējamo, viņa ģimeni vai citiem speciālistiem, sociālajam mentoram ir tiesības **vērsties pie administratīvā vadītāja**, kurš iesaistīsies konflikta risināšanā, nodrošinot, ka sociālā mentora un mentorējamā tiesības tiek ievērotas.

2.7. Atbalsts sociālajam mentoram pakalpojuma nodrošināšanā, īpaši krīzes situācijās

Sociālais mentors iegūst informāciju par rīcību krīzes situācijās sociālā mentora kompetences pilnveides programmas apguves laikā, t.sk. par krīzes tālruniem, par rīcību drošības apdraudējuma gadījumos un ziņošanas kārtību atbilstoši BTAL.

Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs nodrošina, ka sociālajam mentoram ir iespējams saņemt metodisko atbalstu, vērsties pie metodiskā vadītāja dažādās krīzes situācijās.

Rīcība krīzes situācijā, ja ir apdraudējums mentorējamā vai sociālā mentora veselībai vai dzīvībai:

- **Nekavējoties Zvani 112.** Informē par situāciju, savu un/vai mentorējamā atrašanās vietu un nepieciešamību pēc neatliekamās palīdzības.
- Nekavējoties informē bērna likumisko pārstāvi un sociālā mentora pakalpojuma metodisko vadītāju.
- Sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs nekavējoties, vai tuvākajā iespējamā laikā informē SD GV.
- Pēc krīzes situācijas novēršanas sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs analizē un dokumentē notikumu brīvā formā, pievienojot to mentorējamā portfolio.

Rīcība krīzes situācijās, ja mentorējamā uzvedība liecina par iespējamu apdraudējumu sociālajam mentoram vai trešajām personām:

- **Radi drošu un atbalstošu vidi, vienlaikus saglabājot savu un mentorējamā drošību,** piemēram, **dod izvēli:** "Mēs varam pasēdēt šeit vai, ja vēlies, iziet ārā pastaigāties." Tādā veidā mentorējamais atgūs kontroli pār situāciju un mazināsies viņa satraukums. **Izmanto neverbālos signālus,** piemēram, atslābinies un ar savu stāju izstaro mieru, novieto rokas atvērtā pozīcijā (uz ceļiem vai krēsla atzveltnes), rīkojies bez steigas un pēkšņām kustībām. Ja jūti, ka situācija var saasināties, **saglabā drošu distanci.** Atceries, ka neverbālā komunikācija bieži vien ir spēcīgāka par vārdiem. Tā palīdzēs mentorējamajam justies uzticami un droši, pat ja viņš ir uzbudināts un agresīvs un nespēj izteikt savas emocijas ar vārdiem.
- **Pēc tikšanās ar mentorējamo informē** metodisko vadītāju un bērna likumisko pārstāvi.
- Kopā ar metodisko vadītāju pieņem lēmumu tālākai rīcībai.
- Pēc krīzes situācijas novēršanas sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs analizē un dokumentē notikumu brīvā formā, pievienojot to mentorējamā portfolio.

Rīcība situācijās, ja nav tieša apdraudējuma, bet sociālajam mentoram ir informācija par bērna suicīda risku, ir pamanītas paškaitējuma pazīmes:

- **Nekavējoties informē:** metodisko vadītāju, bērna likumisko pārstāvi un SD GV.
- Kopā ar metodisko vadītāju pieņem lēmumu par tālāko rīcību.
- Pēc situācijas novēršanas sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs analizē un dokumentē notikumu brīvā formā, pievienojot to mentorējamā portfolio.

2.8. Atbalsts sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem un izdegšanas risku mazināšana

Lai nodrošinātu ilgstošu un efektīvu sociālā mentora pakalpojumu un noturētu pakalpojuma sniegšanā iesaistīto speciālistu, īpaši sociālo mentoru, motivāciju veikt savu darbu ilgtermiņā, ir jānovērš profesionālās izdegšanas riski. Nepieciešams veidot darba vidi, kurā sociālajiem mentoriem tiek nodrošināts metodisks, profesionāls un psihoemocionāls atbalsts un profesionālā pilnveide.

Supervīzijas ir viens no efektīvākajiem un mūsdienīgākajiem veidiem, kā turpināt profesionāli pilnveidoties, vienlaikus saņemot nepieciešamo emocionālo un profesionālo atbalstu. Supervīzijās ne tikai gūst zināšanas, jaunu pieredzi, bet arī meklē konkrētus risinājumus noteiktām problēmām, palīdz atbrīvoties no vecajiem priekšstatiem un redzējuma par problēmu, izveidojot jaunu redzējumu. Supervīzija ir arī kā profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas veids. Supervīzijas kā darba instruments tiek rekomendētas palīdzošajās profesijās, kurās ir intensīvs un ciešs kontakts ar cilvēkiem.

Par atbalsta sniegšanu sociālajam mentoram un profesionālās izdegšanas risku mazināšanu ir atbildīgs darba devējs. Sociālajam mentoram supervīzijai ir jābūt regulāri pieejamai un tā ir jāapmeklē pirms pamanītas profesionālai izdegšanai raksturīgas pazīmes un nonākšanas krīzes situācijā, jo viens no supervīzijas uzdevumiem ir arī krīzes situāciju priekšlaicīga identificēšana un novēršana. Pieredze un pētījumi rāda, ka darbinieki, kuri savlaicīgi un regulāri apmeklē supervīziju, ir pakļauti mazākam profesionālās izdegšanas riskam un darbā ar klientu ir empātiskāki. Atbalsts ir mērķēts uz to, lai sociālajam mentoram sniegtu psihoemocionālu atbalstu, stiprinātu sociālā mentora spēju saglabāt emocionālu līdzsvaru, tikt galā ar stresu un saglabāt iekšējo motivāciju ilgtermiņā. Atbalstu plāno un organizē administratīvais vadītājs, īstenošanā piesaistot metodisko vadītāju. Būtiski, lai atbalsts ir piemērots sociālo mentoru vajadzībām – kādam būs nepieciešamas individuālas sarunas ar metodisko vadītāju, citiem – tikšanās un pieredzes apmaiņa ar citiem sociālajiem mentoriem, vēl kādam būs nepieciešama papildus informācija, supervīzija utt.

Pakalpojuma īstenošanas laikā jāpievērš uzmanība sociālo mentoru vajadzībām un dažādu formālu un neformālu atbalsta pasākumu nozīmīgumam⁴³.

Viens no profesionālās izdegšanas risku mazināšanas veidiem ir atgriezeniskās saites sniegšana sociālajiem mentoriem par viņu paveikto, īpaši akcentējot sociālo mentoru resursus, stiprās puses, bet pārrunājot arī attīstāmās prasmes. Sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs pārrunā ar sociālo mentoru viņa darba rezultātus un progresu. Mērķis ir motivēt, iedrošināt un ierosināt uzlabojumus. Novērtējums sniedzams dialoga formā, ļaujot sociālajam mentoram izteikties, būt sadzirdētam un novērtētam. Tas panākams, uzdodot jautājumus, piemēram - *“Pastāsti, kā tev izdevās panākt progresu ar mentorējamo?”*, *“Kas šajā darbā tev pēdējā laikā ir bijis visnozīmīgākais?”*, *“Kurā brīdī tu sajuti, ka tavs darbs patiešām atbalsta bērnu un rada pozitīvas pārmaiņas?”*, *“Ko tu pats esi pamanījis – kas tev vislabāk sanāk?”*, *“Kurā brīdī tu juties apjucis vai nezināji, kā rīkoties?”*, *“Ko mēs kā komanda varētu darīt, lai būtu tev atbalstošāki?”*, *“Ko tu vēlētos attīstīt nākamajos mēnešos?”*, *“Kā es varu palīdzēt, lai tu pats augtu šajā darbā?”*.

2.9.Sociālā mentora pakalpojuma pārraudzība

Sociālā mentora pakalpojuma pārraudzība tiek īstenota:

I. Ikmēneša atskaišu veidā – sociālie mentori iesniedz atskaites (pielikums Nr. 4.3.6.) par iepriekšējā mēnesī īstenotajām aktivitātēm saskaņā ar sociālo mentoru programmām par katru bērnu atsevišķi. Administratīvais vadītājs apkopo sociālo mentoru atskaišu datus un

⁴³ SPSPL paredz, ka “Pašvaldībai ir pienākums nodrošināt pašvaldības sociālā dienesta un citu pašvaldības izveidoto sociālo pakalpojumu sniedzēju sociālā darba speciālistiem profesionālās kompetences pilnveidi — apmācības un supervīziju”, 9.panta 6.punkts, <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums> savukārt atbalsta speciālistiem, kas ir ģimenes asistenti, līdzgaitnieki utt., nav izveidota līdzvērtīga atbalsta sistēma un izmēģinājumprojektā iespējams pētīt faktiskās vajadzības un testēt atbalsta pasākumu efektivitāti

pārtrauga plānotā pakalpojuma apjoma izpildi individuāli par katru bērnu, par katru sociālo mentoru un par pakalpojuma izpildi kopumā.

II. Krīzes situācijās pārraudzību īsteno metodiskais vadītājs, pie kura var vērsties jebkura no sociālā mentora pakalpojuma pusēm – mentorējamais, sociālais mentors, sadarbības partneri. Strīdus situācijas sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs risina, organizējot tikšanos, kuru vada metodiskais vadītājs un kurā kā dalībnieki piedalās strīdā iesaistītās puses.

III. Ikmēneša sanāksmēs, kuras organizē metodiskais vadītājs – kad sociālie mentori sniedz atgriezenisko saiti par pakalpojuma procesu.

IV. Sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs pārbaugot mentorējamā portfolio – vai portfolio ir iekļauta visa sociālā mentora pakalpojumu pamatojošā informācija.

V. Pārbauga sociālā mentora pakalpojuma pasūtītājs atbilstoši noslēgtajai vienošanai par sadarbību.

III.SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA PIEŠĶIRŠANA UN NODROŠINĀŠANA

Sociālā mentora pakalpojuma nepieciešamību bērna vajadzībām izvērtē pašvaldības SD GV. SD GV pakalpojuma piešķiršanai aizpilda pielikumu Nr. 4.3.1.

3.1.Sociālā mentora pakalpojuma atbilstība bērna vajadzībām

Sociālā mentora pakalpojumu var saņemt bērns, kuram ir uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības risks un kura situācija atbilst šādiem kritērijiem:

1. atbalsta personas trūkums⁴⁴: bērnam ir vajadzīgs pieaugušais, kas nodrošinātu emocionālu, praktisku, socializācijas, motivējošu, vajadzības gadījumā līdzgaitniecības u.c. atbalstu;
2. vajadzība pēc individuāla atbalsta, kas balstīts bērna specifiskajās vajadzībās;
3. saņemta bērna piekrišana sociālā mentora pakalpojumam: bērns atzīst, ka sociālais mentors varētu būt atbalsts viņa ikdienas situācijas uzlabošanā⁴⁵, tomēr ņemot vērā mērķgrupas iespējami zemo motivāciju jauniem izaicinājumiem, svarīgi, ka motivācija ir vismaz daļēja (piemēram, iepazīties, satikties pirmo reizi u.tml).

3.2. Pieteikšanās sociālā mentora pakalpojumam

Saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, pašvaldības ir atbildīgas par atbalstu iedzīvotājiem sociālo problēmu risināšanā⁴⁶ un galvenā atbildīgā iestāde par sociālā darba un sociālo pakalpojumu nodrošināšanu ir pašvaldības sociālais dienests⁴⁷.

Sniedzot sociālos pakalpojumus, institūcijas nodrošina starpprofesionālu un starpinstitucionālu sadarbību⁴⁸.Tāpēc personai vai ģimenei (bērna likumiskie pārstāvji vai pats bērns, kurš sasniedzis 15 gadu vecumu⁴⁹), lai varētu saņemt starpprofesionālu un starpinstitucionālu atbalstu, kas var ietvert arī sociālā mentora pakalpojumu, jāvērsas SD, izņemot gadījumus, kad pašvaldība ir deleģējusi sociālā darba pakalpojuma sniegšanu citai institūcijai.

3.3.Sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanas process

Sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanas ierosinātais var būt bērns, bērna likumiskais pārstāvis, SD, citas fiziskas vai juridiskas personas, iesniegumu par sociālā mentora pakalpojumu var rakstīt bērns, kurš sasniedzis 15 gadu vecumu, vai bērna likumiskais

⁴⁴ tiek vērtēta ģimenes, neformālā atbalsta sistēmas un citu publiski finansētu pakalpojumu resursi – ja bērnam ir pieejams mentors valsts probācijas dienesta programmas, publiski finansētu projektu vai citu sociālo pakalpojumu ietvaros, sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanai jābūt pamatotai, jāizprot katra mentora, sociālā mentora loma, lai novērstu dubultā finansējuma risku.

⁴⁵ <https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali>. Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar jauniešiem. 128.lpp.

⁴⁶ Pašvaldību likums, 4.panta 9.apakšpunkts, <https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums>

⁴⁷ SPSP, 1.panta 18.apakšpunkts un 9.pants, <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

⁴⁸ SPSP, 4.panta 3 apakšpunkts, <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

⁴⁹ Sociālās rīcības spējas vecums saskaņā ar likumu Par sociālo drošību, 17.pantu .

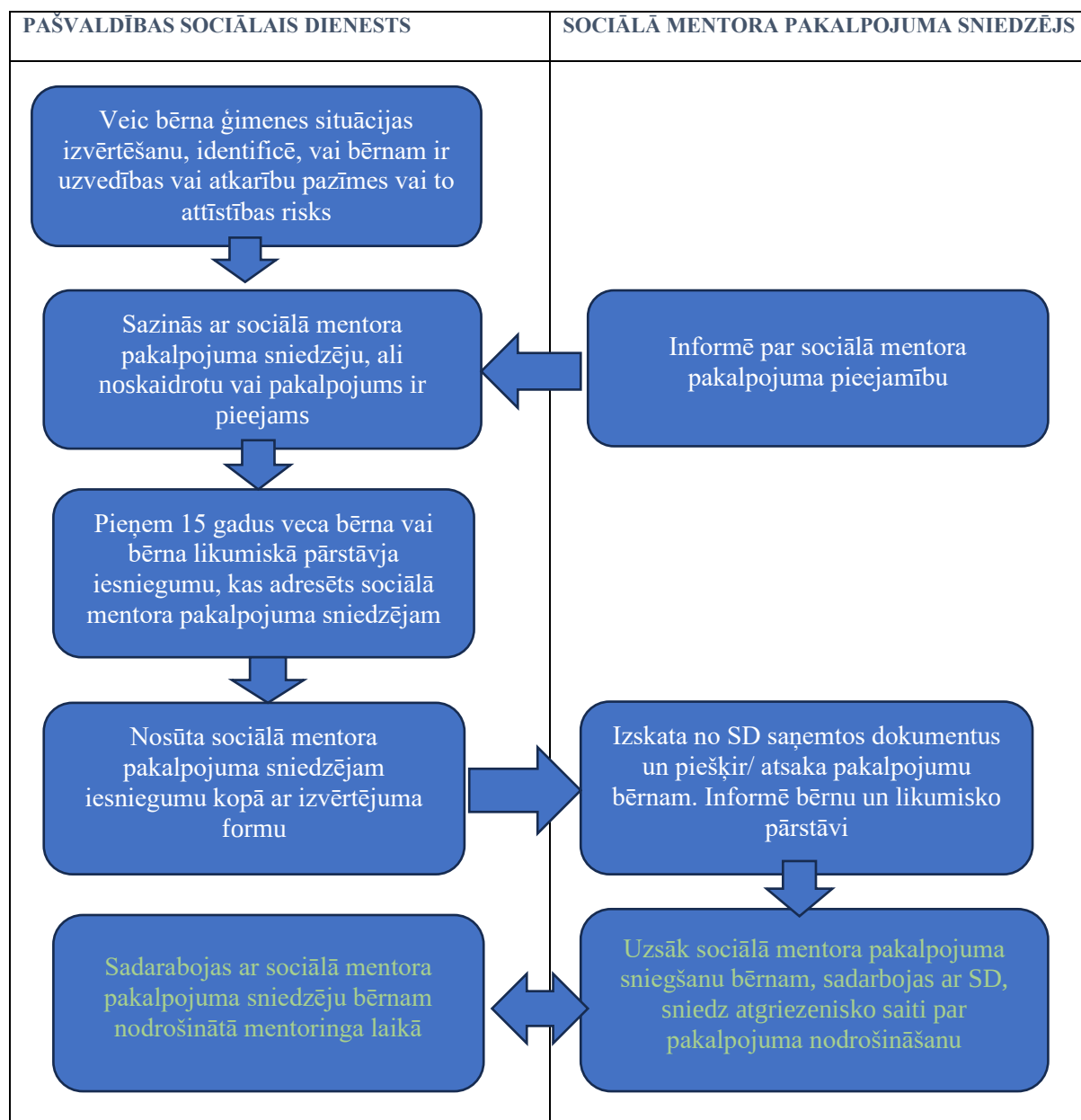
pārstāvis.

Sociālā mentora pakalpojuma piešķiršana

Sociālā mentora pakalpojuma nepieciešamību un piemērotību **izvērtē** SD, ja tā redzeslokā ir ģimene, kurā ir bērns ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku. Ja SD izvērtējumā identificētas bērna uzvedības un atkarību problēmu vai to attīstības risku pazīmes un SD ir secinājis, kas sociālā mentora pakalpojums varētu palīdzēt bērnam risināt viņa uzvedības vai atkarību problēmas, SD sazinās ar pakalpojuma sniedzēju, lai apzinātu pakalpojuma sniegšanas iespējas. Ja pakalpojums ir pieejams, SD aicina bērna likumisko pārstāvi iesniegt iesniegumu pakalpojuma saņemšanai, pielikums 4.3.1. Jāatzīmē, ka no 15 gadu vecuma sociālā mentora pakalpojuma saņemšanu var pieprasīt arī pats bērns, rakstot iesniegumu⁵⁰.

⁵⁰ <https://likumi.lv/ta/id/36850-par-socialo-drosibu>. 17. pants. Sociālā rīcībspēja.

Ilustrācija 4. Sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanas process, ja bērns ar uzvedības vai atkarības problēmām vai to attīstības risku vai bērna ģimene ir pašvaldības sociālā dienesta redzeslokā, vai vēršas pašvaldības sociālajā dienestā sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai

Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs izvērtē saņemto informāciju un piešķir vai atsaka sociālā mentora pakalpojuma sniegšanu.

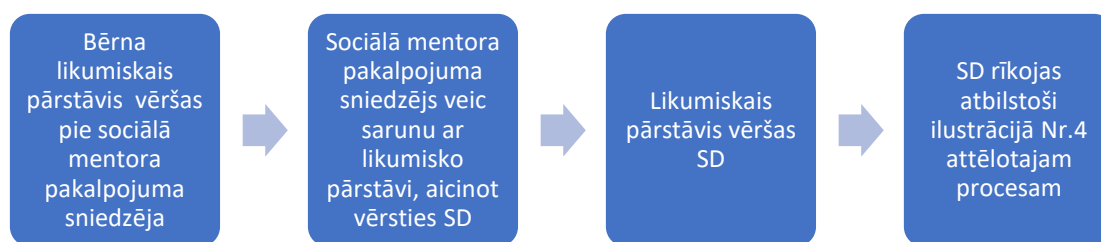
Sociālā mentora pakalpojuma sniegšanu var atteikt, ja:

- pašvaldība nav iesniegusi pakalpojuma piešķiršanai nepieciešamo informāciju;
- ja bērnam, kuram piesaistāms sociālā mentora pakalpojums, nav identificējamās uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības riski;
- sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam nav pieejami resursi sociālā mentora pakalpojuma sniegšanai.

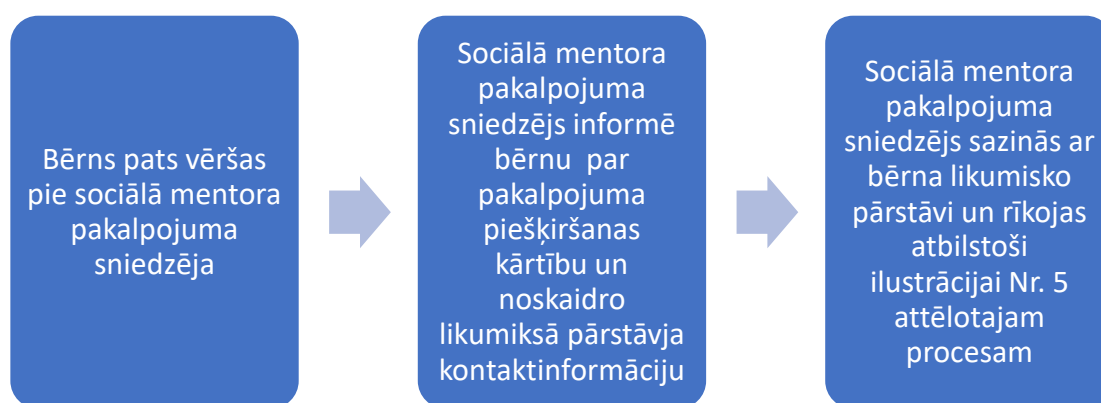
Ja bērna likumiskais pārstāvis vai pats bērns vēršas pie sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja, šādā situācijā pakalpojuma sniedzējs motivē bērnu un viņa likumisko pārstāvi vērsties SD, lai nodrošinātu bērna situācijas izvērtēšanu kopumā, tādējādi radot iespēju saņemt atbilstošākos

pakalpojumus un atbalstu bērnam un viņa ģimenei, t.sk. sociālā mentora pakalpojumu, ja SD, izvērtējot bērnu ir identificējis uzvedības vai atkarību problēmu vai to attīstības risku pazīmes, skatīt ilustrācija Nr. 5.

Ilustrācija 5. Sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanas process, ja bērna ar uzvedības vai atkarības problēmām vai to attīstības risku likumiskais pārstāvis vēršas pie sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja

Ilustrācija 6. Sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanas process, ja bērns ar uzvedības vai atkarības problēmām vai to attīstības risku pats vēršas pie sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja

3.4. Mentorējamo un sociālo mentoru saderības izvērtēšana

Sociālā mentora pakalpojums ir individualizēts atbalsta pakalpojums un tā veiksmes atslēga ir emocionālās saiknes veidošana un drošas, uzticībā balstītas attiecības starp sociālo mentoru un mentorējamo. Lai veicinātu sociālā mentora un mentorējamā saiknes veidošanos, sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs veic mentorējamā un sociālā mentora saderības noteikšanu un iesaka konkrētu sociālo mentoru mentorējamajam. Savukārt, sociālajam mentoram un mentorējamajam ir jāapliecina piekrišana sadarbībai. Nosakot mentorējamā un sociālā mentora saderību ir jāņem vērā mentorējamā vajadzības un viņa likumiskā pārstāvja viedoklis.

- ✓ Tabulā Nr. 5 ir nosaukti mentorējamā un sociālā mentora saderības kritēriji (to skaidrojums), kuri izvērtējami pirms vienošanās par sadarbību ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, t.sk. sociālo mentoru, sociālo dienestu un likumisko pārstāvi slēgšanas.

Tabula 5 Mentorējamā un sociālā mentora saderības kritēriji

Saderības kritērijs ⁵¹	skaidrojums
Temperaments un personības iezīmes	Temperaments attiecas uz iedzimtām personības iezīmēm, piemēram, emocionālo reaģētspēju, enerģijas līmeni un pielāgošanās spēju dažādām situācijām. To bieži uzskata par personības bioloģisko pamatu, kas ietekmē, kā cilvēki piedzīvo un reaģē uz apkārtējo pasauli. Temperaments ir nemaināms, dabiski atšķirīgs un nepieciešamība pielāgoties tā atšķirībām var radīt liekus pārpratumus un spriedzi attiecībās. Sociālais mentors un mentorējamais var gūt labumu no savstarpēji papildinoša vai līdzīga temperamenta. Piemēram, mierīgs un pacietīgs sociālais mentors var nomierināt un stabilizēt impulsīvu mentorējamo. Savukārt, ja abi ir enerģiski un ekstraverti, viņi var ātrāk atrast kopīgu valodu un iesaistīties aktīvās un produktīvās aktivitātēs. Saderīgas personības iezīmes veicina uzticību, atvērtību un emocionāli drošu vidi.
Mentorējamā vajadzības un sociālā mentora prasmes un stiprās puses	Lai sadarbība būtu efektīva, sociālā mentora stiprajām pusēm ir jāatbilst mentorējamā vajadzībām. Piemēram, ja mentorējamam ir nepieciešama palīdzība sociālo prasmju attīstīšanā, sociālais mentors ar labām komunikācijas iemaņām un plašu sociālo tīklu būs piemērots. Šī saderība nodrošina, ka mentoring ir mērķtiecīgs un sniedz konkrētu atbalstu.

⁵¹ <https://www.mentoring.org/resource/matching/>

Intereses	Sadarbību veicina, ja mentorējamajam un sociālajam mentoram ir kopīgas intereses ⁵² . Kopīgas intereses ir kā dabisks “tilts” starp sociālo mentoru un mentorējamo . Ja abiem patīk sports, mūzika vai makšķerēšana, tas rada iespējas neformālām un jēgpilnām sarunām un aktivitātēm. Kopīgas intereses palīdz mazināt spriedzi iepazīšanās posmā, veicina atvērtību un nostiprina savstarpējo saikni, padarot mentorēšanas procesu patīkamāku un efektīvāku.
Dienas ritms	Līdzīgs mentorējamā un sociālā mentora dienas ritms atvieglo tikšanos plānošanu un regulāru komunikāciju. Ja sociālais mentors strādā vakaros, bet mentorējamais mācās un visu dienu pavada izglītības iestādē, var rasties objektīvas, bet iepriekš paredzamas grūtības tikšanās laika plānošanā. Šis praktiskais aspekts nodrošina pakalpojuma pieejamību un regularitāti.
Līdzīga pieredze	Gadījumos, kad bērnam ir uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības riski, un tās ietekmē viņa attīstību, var piedāvāt sociālo mentoru, kuram ir bijusi līdzīga personīgā pieredze. Kopīga pieredze, piemēram, bērnībā vai saskarsme ar atkarību problēmām, var veidot dziļu un autentisku saikni. Sociālais mentors , kurš ir pārvarējis līdzīgas grūtības, var kļūt par iedvesmas avotu un uzticamu padomdevēju. Mentorējamais var justies saprasts, zinot, ka sociālais mentors patiešām izprot viņa situāciju. Tomēr ir svarīgi, ka sociālais mentors šo pieredzi izmanto kā atbalstu, nevis projicē savu pieredzi uz mentorējamo.
Izcelsmē (kultūra, lingvistiskā, rase, etniskā)	Ja sociālais mentors un mentorējamais nāk no vienas kultūras vai etniskās grupas, viņiem ir līdzīgas vērtības, tradīcijas un izpratne par pasauli. Tas var samazināt kulturālo šķēršļu ietekmi un veicināt dziļāku saikni. Līdzīga lingvistiskā izcelsmē, piemēram, dzimtā valoda, ir īpaši svarīga efektīvai komunikācijai.
Vērtības	Līdzīgas pamatvērtības (godīgums, cieņa, atbildība) ir svarīgs saderības faktors. Ja sociālajam mentoram un mentorējamam ir līdzīga izpratne par to, kas ir pareizi un

⁵² Labklājības ministrija 2023.g. Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar jauniešiem, 62.lpp. <https://www.lm.gov.lv/lv/media/23769/download?attachment>

	nepareizi, tas atvieglo dialogu un morālo dilemmu risināšanu. Sociālais mentors var efektīvāk palīdzēt mentorējamajam attīstīt viņa iekšējo kompasu un veidot atbildīgu rīcību.
Dzīvesvietas tuvums	Dzīvesvietas tuvums ir ļoti svarīgs aspekts, kas atvieglo regulāru tikšanos plānošanu un samazina ceļam nepieciešamo laiku un izmaksas. Ja sociālais mentors un mentorējamais dzīvo tuvu viens otram, ir vieglāk spontāni tikties un rīkot kopīgas aktivitātes. Tas veicina biežāku un noturīgāku kontaktu.

3.5.Sociālā mentora pakalpojuma sniegšana mentorējamam

Saskaņā ar ANO Bērnu tiesību konvenciju, visos tā sniegšanas posmos sociālā mentora pakalpojuma īstenošanā iesaistītajiem speciālistiem ir jānodrošina mentorējamā līdzdalība. Līdzdalība raksturo procesu, kas ietver informācijas apmaiņu un tāda dialoga uzturēšanu starp mentorējamo un pieaugušajiem, kura pamatā ir abpusēja cieņa un kurā mentorējamais var uzzināt, kādā veidā gan viņa, gan pieaugušo viedoklis tiek kopīgi saskaņots.

Lai mentorējamā intereses tiktu ņemtas vērā pilnībā, ir nepieciešams nodrošināt viņa līdzdalību visos sociālā mentora pakalpojuma sniegšanas posmos un jautājumos, kas tiešā vai netiešā veidā skar viņa intereses un tiesības. Šī uzdevuma izpildē jāņem vērā mentorējamā vecums, briedums, veselības stāvoklis, vēlme un motivācija iesaistīties, kas prasa noteiktas profesionālās prasmes un iemaņas no pieaugušajiem.

Sociālā mentora pakalpojums balstās uz konkrētā sociālā mentora un mentorējamā uzticēšanos, emocionālo kontaktu un profesionālo attiecību dinamiku. Līdz ar to jāņem vērā, ka darbā ar konkrēto mentorējamo izvēlētais sociālais mentors nav viegli aizvietojams ar jebkuru citu sociālo mentoru, jo konkrētā sociālā mentora klātbūtnei, personībai un attiecībām ar mentorējamo ir būtiska nozīme mentorējamā uzvedības vai atkarību problēmu vai to attīstības risku mazināšanas procesā.

Mentorējamā pienākumi sociālā mentora pakalpojuma saņemšanas laikā

1. **Piedalīties sociālā mentora programmas izstrādē un īstenošanā.** Tas nozīmē, ka mentorējamais nav pasīvs pakalpojuma saņēmējs, bet gan aktīvs dalībnieks, kurš kopā ar sociālo mentoru strādā pie savu vajadzību “nosaukšanas” un mācās mērķu izvirzīšanu. Mentorējamajam ir jādalās ar savām interesēm, vēlmēm un vajadzībām, lai izveidotu plānu, kas ir motivējošs un atbilstošs viņa situācijai. Iesaistīšanās programmas izstrādē veicina mentorējamā piederības sajūtu un nostiprina viņa apņemšanos.
2. **Iesaistīties aktivitātēs, ievērojot drošības un sadarbības principus.** Šis pienākums uzsver nepieciešamību aktīvi un atbildīgi piedalīties plānotajās aktivitātēs. Tas ietver gan došanos uz tikšanās reizēm, gan iesaistīšanos sarunās un kopīgā darbā ar sociālo mentoru. Drošības principi paredz, ka mentorējamais apzinās un ievēro noteiktos uzvedības standartus, kas nodrošina viņa un apkārtējo drošību.
3. **Izturēties ar cieņu pret sociālo mentoru.** Šis ir viens no svarīgākajiem pienākumiem, kas ir mentoringa attiecību pamatā. Mentorējamajam ir pienākums izturēties ar cieņu pret sociālo mentoru.

4. **Piedalīties pakalpojuma novērtēšanā.** Mentorējamā viedoklis par pakalpojuma laikā iegūto ir būtisks, lai nodrošinātu, ka mentoring ir ne tikai noderīgs, bet arī atbilstošs viņa vajadzībām.

Mentorējamā tiesības sociālā mentora pakalpojuma saņemšanas laikā

1. **Tikt uzklausi un iesaistīti visos jautājumos, kas skar mentorējamo.** Tas nozīmē, ka **mentorējamais** nav tikai problēmu objekts, bet gan pats ir risinājuma sastāvdaļa. Visos lēmumos, kas saistīti ar mentoringu, tā aktivitātēm vai mērķiem, **mentorējamajam** ir jābūt iespējai paust savu viedokli. Tas veicina **mentorējamā** atbildības sajūtu un motivāciju, jo viņš redz, ka viņa domas tiek novērtētas un ņemtas vērā.
2. **Saņemt cieņpilnu izturēšanos, taisnīgu attieksmi un atbalstu no sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem.** Katram speciālistam, ieskaitot **sociālo mentoru**, ir jānodrošina, ka viņi pret **mentorējamo** izturas ar cieņu, respektējot viņa individualitāti, vajadzības un dzīves pieredzi. Taisnīga attieksme nozīmē, ka **mentorējamais** netiek pakļauts stereotipizētai attieksmei vai vērtēts no viņa iepriekš pieļauto kļūdu perspektīvas. **Mentorējamam** ir tiesības justies droši un saņemt nepieciešamo atbalstu bez nosodījuma.
3. **Paust viedokli, izteikt savas vēlmes, ierosinājumus un emocijas, kā arī saņemt atgriezenisko saiti.** Šīs tiesības dod **mentorējamajam** iespēju būt atklātam un godīgam. **Mentorējamajam** ir jājūtas brīvam izteikt savas emocijas – gan pozitīvas, gan negatīvas. Iespēja paust savas vēlmes par plānotajām aktivitātēm palīdz nodrošināt, ka tās ir patiešām noderīgas un interesantas. Savukārt, atgriezeniskā saite no **sociālā mentora** palīdz **mentorējamajam** saprast, kā viņš progresē, un sniedz skaidru informāciju par viņa uzvedību.
4. **Atteikties no aktivitātes, kas rada diskomfortu mentorējamajam.** Ja **mentorējamais** uzskata, ka kāda aktivitāte rada pārāk lielu diskomfortu, vai pat var apdraudēt viņa fizisko vai emocionālo drošību, viņam ir tiesības no tās atteikties bez jebkāda spiediena. Tas var attiekties gan uz ekstrēmām sporta veidiem, gan uz sociālajām situācijām, kurās viņš nejūtas ērti. Šīs tiesības māca **mentorējamajam** aizstāvēt sevi un noteikt savas robežas.
5. **Savlaicīgi saņemt informāciju par sociālā mentora programmu, plānotajām aktivitātēm un to mērķi.** Pārredzamība ir svarīga uzticības veidošanā. **Mentorējamajam** ir tiesības zināt, kas notiek un kāpēc. Savlaicīga informācija par tikšanās reizēm, aktivitāšu mērķi un gaidāmajiem rezultātiem ļauj **mentorējamajam** justies, ka ar viņu rēķinās, kā arī viņš var labāk sagatavoties mentoringam. Tas palīdz novērst pārpratumus un nevajadzīgu stresu.
6. **Būt aizsargātam pret diskrimināciju, pazemojošu attieksmi u.c.** **Mentorējamajam** ir tiesības tikt aizsargātam pret jebkāda veida diskrimināciju (dzimuma, rases, reliģijas, orientācijas vai veselības dēļ), pazemojošu attieksmi. Ja šādas situācijas rodas, **mentorējamam** ir tiesības nekavējoties ziņot par to sociālā mentora pakalpojuma administratīvajam vadītājam.
7. **Dalīties ar informāciju ar sociālo mentoru un citiem mentora pakalpojumā iesaistītiem speciālistiem, paļaujoties, ka tā netiks izpausta citām personām, izņemot BTAL minētos gadījumus.** Konfidencialitāte ir mentoringa attiecību pamats. **Mentorējamajam** ir tiesības justies droši, daloties ar personīgu informāciju, zinot, ka tā netiks izpausta. **Sociālais mentors** un citi speciālisti nedrīkst izpaust saņemto informāciju nevienam, izņemot gadījumus, ko nosaka BTAL. Tie ir gadījumi, kad pastāv tiešs apdraudējums bērna vai citu personu veselībai vai dzīvībai. Šis izņēmums

ir paredzēts, lai nodrošinātu bērna drošību, un tas jāskaidro **mentorējamajam** jau pašā sākumā, lai veidotu uzticēšanos.

Sociālā mentora sadarbības procesu nosacīti var iedalīt 3 posmos:

A. Sadarbības uzsākšana - informācijas saņemšana no SD GV, saziņa ar SD GV, mentorējamā likumisko pārstāvi un/vai pašu mentorējamo, sociālā mentora piesaiste, pirmās tikšanās organizēšana (ja to neorganizē SD), vienošanās par sadarbību slēgšana.

B. Mentoringa nodrošināšana - kontakta nodibināšana, mentorējamā pašnovērtējuma anketas aizpildīšana, sociālā mentora programmas izstrādāšana sadarbībā ar mentorējamo, saskaņošana ar bērna likumisko pārstāvi, SD GV, sadarbība ar mentorējamo.

C. Sadarbības noslēgšana - sadarbības noslēguma tikšanās organizēšana, atgriezeniskās saites sniegšana, novērtēšana, pakalpojuma pārskata sagatavošana.

Īsi par katru posmu:

A. Sadarbības uzsākšana

Lai veiksmīgi uzsāktu sadarbību sociālā mentora pakalpojumā iesaistītie speciālisti ir jābūt atklātiem, pieņemoši, nenosodoši, ieinteresēti mentorējamā situācijā. Pēc informācijas saņemšanas no SD GV par sociālā mentora pakalpojuma nepieciešamību, sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs telefoniski sazinās ar mentorējamo un/vai mentorējamā likumisko pārstāvi.

- Metodiskais vadītājs iepazīstina likumisko pārstāvi un mentorējamo ar sociālā mentora pakalpojumu, t.sk. ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja komandu, rada iespēju iepazīties ar sociālo mentoru vizītkartēm (mājas lapa, cits sociālo mentoru vizītkaršu apkopojums) un informē, ka veiks saderības izvērtēšanu starp mentorējamo un sociālo mentoru un piedāvās mentorējamajam atbilstošāko sociālo mentoru.
- Izprotot mentorējamā vajadzības un veicot mentorējamā un sociālā mentora saderības izvērtēšanu, metodiskais vadītājs piesaista mentorējamam atbilstošu sociālo mentoru.
- Sociālais mentors ir iepazinies ar saņemto informāciju no SD GV.

Pirmās tikšanās organizēšana

- Pēc sazināšanās ar visām iesaistītajām pusēm, tiek organizēta pirmā tikšanās, kurā piedalās mentorējamais, mentorējamā likumiskais pārstāvis, SD GV, sociālais mentors un metodiskais vadītājs. Pirmo tikšanos, pēc vienošanās, var organizēt SD GV vai sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs. Pirmās tikšanās mērķis ir iepazīšanās, kontakta dibināšana, vienošanās par sadarbību, situācijas un vajadzību pārrunāšana, sadarbības mērķa, uzdevumu noteikšana.
- Tikšanās vieta tiek izvēlēta, domājot par mentorējamā vajadzībām – vairāk neformāla vide, iespējams, ka atsevišķās situācijās tā ir mentorējamā dzīvesvieta, piemēram, ja mentorējamais ir ļoti intraverts, nelabprāt dodas ārpus mājas, ceļas vēlu pēcpusdienā, atsakās doties uz SD u.tml.
- Pirmajai tikšanās reizei jāparedz pietiekami ilgs laiks, t.i. vismaz līdz 2 stundām.
- Pirmās tikšanās reizes organizēšanai sociālā mentora pakalpojuma mērķa, sociālā mentora uzdevumu, mentorējamā vajadzību noskaidrošanai var tikt pielietota uz bērna vajadzībām vērsta Ģimenes sapulces metode. Ģimenes sapulci var vadīt gan SD GV, gan sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs⁵³.

⁵³ <https://frg.org.uk/family-group-conferences/what-is-a-family-group-conference/>

<https://www.youtube.com/watch?v=P8Zc8QiJV7Y> Ir dažādi ģimenes sapulces modeļi, šajā situācijā piemērots būtu Ģimenes sapulce - bērna perspektīvas.

- Mentorējamais un viņa likumiskais pārstāvis tiek iepazīstināti ar savām tiesībām un pienākumiem. Notiek vienošanās par sadarbību parakstīšana starp sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, SD un mentorējamā likumisko pārstāvi, pielikums 4.3.2. Ar mentorējamā pienākumiem un tiesībām sociālā mentora pakalpojumā tiek iepazīstināts mentorējamais.,
- Sociālais mentors vienojas par pirmo tikšanos ar mentorējamo.

Tabula 6 Pirmās tikšanās laikā izskatāmie jautājumi, sarunu tēmas

Nr. pk.	Jautājumi un tēmas pirmajai tikšanās reizei
1.	Iemesls, kāpēc mentorējamais vai likumiskais pārstāvis vērsās pēc pakalpojuma?
2.	Tiek sniegta informācija, kas ir sociālā mentora pakalpojums un kā tas notiks (piemēram, sociālā mentora programmas sastādīšana un praktiska īstenošana, krīzes situāciju risināšana).
3.	Sociālais mentors pastāsta par sevi, savām interesēm un pieredzi sadarbībā ar bērniem.
4.	Jautājumi mentorējamā likumiskajam pārstāvim. Sarunā vēlams iekļaut jautājumus, kas vairāk mudina vecāku brīvi stāstīt. Piemēram, kas ir svarīgākais, kas man būtu jāzina par Jūsu bērnu?
5.	Jautājumi mentorējamajam un mentorējamā likumiskajam pārstāvim. Kādas izmaiņas/uzlabojumus Jūs vēlētos sasniegt savā ikdienā un kā, Jūsprāt, sociālais mentors varētu palīdzēt? Kādas ir gaidas no sociālā mentora pakalpojuma? Vai ir kādas bažas? Kā mēs šīs bažas varam kļiedēt?
6.	Jautājumi par to, kādas aktivitātes varētu piedāvāt sociālā mentora pakalpojuma ietvaros?
7.	Kādi ir ierobežojumi (laiks, vieta, aktivitāte, citi nosacījumi) ⁵⁴ .
8.	Tiek izskaidrotas sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja tiesības un pienākumi.
9.	Tiek izskaidrotas sociālā mentora tiesības un pienākumi.
10.	Tiek izskaidrotas mentorējamā un viņa likumiskā pārstāvja tiesības un pienākumi.
11.	Informācija par kabatas naudu un iespējamiem tās izmantošanas veidiem.
12.	Informācija par sadarbību ar SD GV.
13.	Vienošānās par sociālā mentora saziņas regularitāti un veidu ar bērna likumisko pārstāvi.
14.	Vienošānās par saziņu un par sociālā mentora programmu un tās novērtēšanu, noslēdzot pakalpojumu.

B. Mentoringa nodrošināšana.

- **Kontakta nodibināšana.** Sociālais mentors uzsāk regulāras tikšanās ar mentorējamo. Pirmā tikšanās ar mentorējamo, atkarībā no mentorējamā situācijas, var notikt sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja telpās, vai kādā neformālākā vidē. Lai nodibinātu labāku kontaktu ar mentorējamo, sociālais mentors izvēloties pirmās tikšanās vietu, var ņemot vērā mentorējamā intereses, vai balstīties uz mentorējamā vēlmēm. Kontakta

⁵⁴ Saskaņā ar Civillikuma 177.pantu bērns līdz pilngadības sasniegšanai vecāku aizgādībā. Vecākiem ir pienākums rūpēties par bērna "izglītošanu un audzināšanu un rūpes par bērna paša drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu." <https://likumi.lv/ta/id/90223-civillikums-pirma-dala-gimenes-tiesibas>

nodibināšanai ar katru mentorējamo var būt nepieciešams atšķirīgs laiks. Kādam būs nepieciešamas dažas tikšanās reizes, taču daži tas var prasīt mēnesi/-šus, kas tiek norādīts sociālā mentora programmā.

- **Mentorējamā pašnovērtējuma anketas aizpildīšana.** Sadarbības sākuma posmā mentorējamais aizpilda pašnovērtējuma anketu (skat. apraksta pielikumu Nr.4.7). Tā var tikt aizpildīta kādā no pirmajām sarunām kopā ar sociālo mentoru.
- **Sociālā mentora programmas izstrāde.** Tiek uzsākta sociālā mentora programmas izstrādāšana. Sociālais mentors neuzspiež savu redzējumu, bet gan uzklauša mentorējamā situāciju, stāstu, saprot viņa vēlmes un vajadzības un notiek programmas saskaņošana ar mentorējamo, bērna likumisko pārstāvi, SD GV, ja attiecināms. Plašāku informāciju par sociālā mentora programmas sagatavošanu skatīt apraksta nodaļā Nr. 3.6.
- **Sadarbība.** Sadarbība ar mentorējamo notiek pēc viņam individuāli izstrādātas sociālā mentora programmas (veidlapa pielikumā Nr. 4.3.5), kurā norādītas aktivitātes, pasākumi, sarunu tēmas, kas balstās mentorējamā vajadzībās). Notiek saziņa ar likumisko pārstāvi un SD GV un citiem sadarbības partneriem.

C. Sadarbības noslēgšana

Sociālā mentora attiecību noslēgšana ar mentorējamo ir tikpat svarīga kā attiecību uzsākšana. Pakalpojuma noslēgšana nav formāls process, kas notiek pakalpojuma pēdējās dienās, bet, iespējams, šī ir jauna pieredze mentorējamajam, tāpēc atvadīšanās veidojama pakāpeniski, jau savlaicīgi “ienesot” šo tēmu sociālā mentora programmā. Pirms pēdējās oficiālās tikšanās reizes sociālajam mentoram ir jābūt veikušam vairākas darbības - mentorējamo grūtību, kas kopīgi pārvarētas, pārrunāšana, mentorējamā uzslavēšana par sadarbībā ieguldīto, “atskatīšanās” uz kopīgo sadarbības procesu.

- Noslēguma procesā sociālais mentors kopā ar mentorējamo var veikt kādu īpašu aktivitāti – pārgājienu, sastādīt “ceļa karti” nākotnei, izveidot nākotnes mērķu kolāžu u.tml.
- Tiek organizēta sadarbības noslēguma tikšanās, kuras laikā visas puses sniedz atgriezenisko saiti.
- Notiek pakalpojuma novērtēšana, tiek aizpildītas novērtēšanas anketas.
- Tiek sagatavots pakalpojuma noslēguma pārskats.

Tabula 7 Noslēguma tikšanās saturs

Dalībnieks	Atbildība	Atgriezeniskās saites jautājumi, tēmas
SD GV	Sniedz vispārēju atgriezenisko saiti par sadarbības procesu.	Vai sociālā mentora programma sniedza ieguldījumu SD GV izvirzīto mērķu sasniegšanai?
Sociālais mentors	Sniedz informāciju par sociālā mentora programmas īstenošanas gaitu.	Kādas ir mentorējamā stiprās puses, resursi? Kuras aktivitātes bija visefektīvākās un būtu veicināmas arī turpmāk? Kādas aktivitātes un metodes palīdzēja komunicēt ar mentorējamo?
Mentorējamais	Pauž viedokli un dalās ar pieredzi par laiku sociālā mentora programmā, par	Sniedz atgriezenisko saiti par savu pieredzi, izaicinājumiem un ieguvumiem.

	sadarbību ar sociālo mentoru un aktivitātēm.	Piemēram: Kā tu vērtē sadarbību ar sociālo mentoru? Kas šajā sadarbībā bija tev visnozīmīgākais? Kuras aktivitātes bija palīdzošas mainīties, rīkoties savādāk kā iepriekš?
Likumiskais pārstāvis	Sniedz atgriezenisko saiti par sadarbību ar sociālo mentoru un bērna prasmēm, kas pilnveidotas sociālā mentora programmas īstenošanas laikā.	Vai ir kādas izmaiņas bērna uzvedībā, kuras tika pamanītas sadarbības laikā ar sociālo mentoru? Kā sociālā mentora pakalpojuma aktivitātes ietekmēja attiecības ģimenē?
Metodiskais vadītājs	Apkopo atgriezeniskās saites; analizē sociālā mentora programmas īstenošanas atbilstību plānotajam, sociālā mentora pakalpojumu kopumā.	Vai visas puses līdzīgi vērtē sociālā mentora pakalpojumu? Kuros jautājumos viedokļi atšķiras un kāpēc? Cik lielā mērā sociālā mentora pakalpojums tika īstenots atbilstoši plānotajam?

3.6. Sociālā mentora programma, tās uzdevumi un aktivitāšu piemēri

Sociālā mentora programma tiek izstrādāta katram mentorējamajam individuāli, uzsākot mentorēšanas procesu. Sociālā mentora programmas pamatā ir **uz personu vērsta pieeja**⁵⁵, kas garantē **mentorējamā līdzdalību** tās izstrādē un īstenošanā. Šī pieeja ļauj visiem iesaistītajiem speciālistiem veikt intervences, ņemot vērā bērna resursus un spējas, fokusējoties uz pozitīvu attīstību. Sociālā mentora programma nav nemainīgs dokuments, bet gan dinamisks sociālā mentora darba rīks. To var pārskatīt, papildināt un mainīt atbilstoši mentorējamā mainīgajām vajadzībām, pielikums Nr. 4.3.5.

Uzsākot darbu, sociālais mentors mentorējamajam un viņa likumiskajam pārstāvim saprotamā veidā sniedz informāciju par:

- sociālā mentora programmas izstrādes nepieciešamību, un SD GV pakalpojuma piesaistes mērķi,
- sadarbības norises laikiem, datumiem un vietām,
- paredzēto pakalpojuma apjomu.

Sociālais mentors bērna likumiskajam pārstāvim var paskaidrot, ka sociālā mentora programma ir **individualizēta un balstīta bērna vajadzībās**, tāpēc izmaiņas tajā var tikt veiktas jebkurā laikā. Izmaiņas var ierosināt sociālais mentors, mentorējamais, likumiskais pārstāvis vai SD GV. Sociālā mentora programma tiek izstrādāta pakāpeniski – vispirms uz mēnesi, tad, turpmākajam sadarbības periodam.

⁵⁵ Uz personu vērsta pieejas skaidrojums - Humānistiskā pieeja (humanistic approach) ir psiholoģijā un sociālajā darbā attīstījusies pieeja, kura primāri uzsver indivīda kā neatkārtojamas un unikālas personības vērtību. Humānistiskās pieejas pārstāvji uzskata, ka cilvēkam no dabas ir doti visi priekšnoteikumi, lai pilnībā īstenotu savu spēju potenciālu. Izmanto humanitārajās un sociālajās zinātnēs, piem., sociālajā darbā, pedagoģijā, psiholoģijā. Sociālajā darbā šī pieeja kļūst izteikti nozīmīga līdz ar amerikāņu psihologa Karla Rodžersa (Carl Rogers) idejām – atbalstošā vidē cilvēki iegūst izpratni par sevi, savām emocijām un jūtām, tādējādi iegūstot pamatu pašattīstībai. Sociālajā darbā, līdzīgi kā spēka perspektīva un spēcīnāšanas pieeja, akcentē cilvēku iedrošināšanu, atbrīvošanu no apspiedošiem nosacījumiem, stiprinot cilvēku rīcībspēju, mazāk fokusējoties uz problēmām.

Tabulā Nr. 8 apskatīti daži sociālā mentora sadarbības piemēri, tomēr jāatceras, ka sociālā mentora atbalstam ir neformāls raksturs un tajā svarīga komponente ir katra sociālā mentora individuālie resursi, prasmes. Tāpēc sociālais mentors pielietos sev raksturīgas pieejas, vēlāk pilnveidojot savu sociālā mentora praksi un paplašinot “metožu grozu”.

Tabula 8 Sociālā mentora sadarbības piemēri

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
Veidot regularitāti, konsekvenci un prognozējamību.	Par regulāra un konsekventa kontakta uzturēšanu atbildīgs ir sociālais mentors, piemēram, savlaicīgi plānojot aktivitātes un saskaņojot tās ar mentorējamā, reaģējot uz tikšanās kavējumu, sazinoties noteiktā laikā utt.	Neskatoties uz sociālā mentora pakalpojuma neformālo raksturu, monitoringa sagaidāmo rezultātu sasniegšanai būtiska ir tikšanos regularitāte, konsekvence, īpaši sadarbības sākumā, piemēram, jau iepazīstinot mentorējamā ar sociālā mentora pakalpojumu, tā piedāvātajām iespējām, ir skaidri jāiezīmē, ka pakalpojuma efektivitāte ir atkarīga no tā, vai sociālā mentora un mentorējamā tikšanās notiks regulāri un tiks ievērota konsekvence tikšanos plānošanā. Sociālais mentors sadarbību mēģina virzīt uz regulārām tikšanās reizēm, piemēram, mudinot mentorējamo ieviest plānotāju, lietot telefonā plānošanas rīkus, kalendāru, izmatot dažādas plānošanas veidlapas ⁵⁶ u.tml., lai tikšanās notiktu atbilstoši plānotajam.
Motivēt sadarbībai, identificēt vajadzības	Neskatoties uz to, ka mentorējamais ir piekritis sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai, sociālajam mentoram var nākties papildus ieguldīt laiku mentorējamā motivēšanai dažādos sadarbības posmos, kā arī meklēt veidus, kā identificēt mentorējamā vajadzības.	Motivējošā intervija ir īpaša konsultēšanas tehnika – īstermiņa palīdzības paņēmieni uzvedības maiņai, balstīts uz mentorējamā pieņemšanu un izvairīšanos no strīdiem un pārliecināšanas. Motivējošā intervija ir sarunas veids, kas palīdz mentorējamam pašam atrast motivāciju pārmaiņām, nevis to uzspiest. Sociālā mentora uzdevums – ar jautājumiem un atbalstu veidot drošu telpu, kur mentorējamais var pats nosaukt savas vajadzības un mērķus ⁵⁷ .
Ieklausīties mentorējamā, uzdot atvērtus jautājumus	Pielietot nedalītas uzmanības un aktīvās klausīšanās tehnikas saziņā, izrādīt patiesu interesi par mentorējamā domām un jūtām.	Sarunas var notikt neformālos apstākļos - kafejnīcā, pastaigas laikā, pakalpojuma sniedzēja telpās u.c. Sociālais mentors un mentorējamais vienojas par saziņas veidu. Sociālais mentors var uzdot atvērtus jautājumus, lai veicinātu diskusiju, piemēram “ <i>Kas šodien tevi iepriecināja (vai izraisīja citas emocijas, atbilstoši mentorējamā noskaņojumam) vai lika justies labi?</i> ”. Sociālais mentors izmanto aktīvās klausīšanās tehnikas, piemēram, pilnīgu uzmanības veltīšanu, atgriezenisko saiti, lai parādītu patiesu interesi par mentorējamā domām un jūtām. Sarunas beigās sociālais mentors atzīst mentorējamā emocijas, piedāvā atbalstu un, ja iespējams, reflektē par sarunu, lai uzlabotu

⁵⁶ Publiski pieejamas dažādas plānošanas veidlapas. <https://smartrecoveryglobal.org/smart-recovery-tools>. Plānošanas matricas, <https://www.safeguardingworcestershire.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/66088-WSCP-Neglect-Toolkit-A-Day-in-My-Life-Teenager-V01.pdf>. Diena manā dzīvē.

⁵⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=bok6fVMAFa4>. Video par motivējošo interviju.

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
		nākotnes komunikāciju. Sociālais mentors izvēlas/nodrošina mierīgu vidi, kur mentorējamais un sociālais mentors var koncentrēties uz sarunu, taču nodrošināt sensoro kompensāciju, ja bērnam tāda vajadzīga.
Piedāvāt, organizēt, piedalīties kopīgās aktivitātēs.	Organizēt aktivitātes, kas varētu patikt mentorējamajam un atbilst viņa interesēm. Daļēji pieņemt mentorējamā pirmo “nē, nevēlos piedalīties”, jo bieži nevēlēšanās izmēģināt jaunas aktivitātes ir tikai aizsargreakcija. Sociālā mentora izaicinājums ir panākt, lai mentorējamais izmēģina jaunu, jēgpilnu aktivitāti, pirms pieņem lēmumu, vai viņam tā patīk vai nē.	Radošas aktivitātes, piemēram, gleznošana vai veidošana no māla. Sporta aktivitātes, piemēram, bumbas mešana grozā strītbola laukumā vai parkā, teniss, novuss, skriešana. Sociālā mentora izvēlētajām aktivitātēm jāveicina mentorējamā prieks un pozitīvas emocijas, veicinot pozitīvu mijiedarbību. Grāmatas lasīšana vai kopīga stāstu izdomāšana. Sociālais mentors kopā ar mentorējamo izvēlas grāmatu vai stāstu, lasa viens otram skaļi priekšā un apspriež varoņu emocijas vai arī izdomā kopīgu stāsta ideju un to papildina ar varoņu raksturojumu, darbībām un stāsta sniegtajām mācībām. Multimediju mākslas aktivitātes – sociālais mentors var palīdzēt mentorējamajam izveidot blogu, performanci, fotogrāfijas. Publiski pieejamu lekciju, pasākumu apmeklēšana. Un citas aktivitātes: ēst gatavošana, brīvprātīgais darbs dzīvnieku patversmē, dejošana, mūzikas klausīšanās u.c.
Nodrošināt emocionālu atbalstu, aizsardzību, piemēram, konfliktsituācijās ar vienaudžiem vai pieaugušajiem.	“Būt mentorējamā pusē” bez nosodījuma, bet palīdzot izprast radušos situāciju. Dot mentorējamajam sajūtu, ka gadījumos, kad viņš ir kļūdījies, izdarījis pārkāpumu vai sastrīdējies ar vienaudžiem, sociālais mentors viņu nenosoda un ir līdzās sarežģītā situācijā. Sajūta, ka esi pieņemts arī tad, kad esi kļūdījies, ir ļoti būtiska emocionālās saiknes veidošanā, tā rada aizsardzības izjūtu.	Sociālais mentors kopā ar mentorējamo pārrunā konfliktsituāciju, uzklusot mentorējamo bez pārtraukšanas un vērtēšanas, ļaujot brīvi izteikt jūtas un emocijas. Pārrunājot notikušo, sociālais mentors palīdz mentorējamajam saprast situāciju, uzdodot jautājumus par viņa rīcību un reakcijām, lai palīdzētu viņam apzināties, kā viņš varētu rīkoties citādāk nākotnē. Sociālais mentors apliecina mentorējamajam, ka viņš ir pieņemts un atbalstīts, pat tad, ja ir pieļāvis kļūdu, un palīdz viņam izprast, kā mācīties no pieredzes un uzlabot uzvedību citās līdzīgās situācijās. Situācijās, kad sociālais mentors pamana, ka mentorējamais ir veicis izvēli, kas ir sociāli vēlama, to būtiski izcelt un sniegt pozitīvu atgriezenisko saiti.

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
Veidot drošības sajūtu un uzticēšanos, ja mentorējamais runā vai atklāj atkarību izraisošu vielu lietošanu	Sociālais mentors nenosoda, bet ir motivētājs šī jautājuma noskaidrošanai, izprašanai.	CRAFFT skrīninga testa piedāvāšana⁵⁸. Nosaukums: CRAFFT ir akronīms, kas atspoguļo katru testa jautājumu. Car (Auto): Jautājumi par braukšanu reibumā⁵⁹. Relax (Relaksācija): Jautājumi par vielu lietošanu, lai atslābinātos. Alone (Vientulība): Jautājumi par vielu lietošanu vienatnē. Forget (Aizmirstība): Jautājumi par atmiņas zudumu vielu lietošanas dēļ. Friends (Draugi): Jautājumi par draugiem vai ģimeni, kas ir pauduši bažas par vielu lietošanu. Trouble (Problēmas): Jautājumi par nepatīkšanām, kas radušās vielu lietošanas dēļ (piemēram, ar skolu, likumu). Vienkāršība: Tests sastāv no divām daļām. Pirmajā daļā ir trīs jautājumi, kas ir kā sākotnējais skrīnings. Ja atbilde uz kādu no tiem ir apstiprinoša, tad tiek uzdoti visi seši CRAFFT jautājumi. Mērķauditorija: Īpaši piemērots jauniešiem no 12 līdz 21 gada vecumam. Konfidencialitāte: atbilstoši CRAFFT skrīninga tests izstrādātāja nosacījumiem tas nav iekļaujams mentorējamā portfolio bez mentorējamā un likumiskā pārstāvja piekrišanas, jo tas satur konfidencionālu informāciju.
Rādīt pozitīvu piemēru, būt sociālās lomas paraugam.	Sociālais mentors var parādīt sava ikdienas darba procesus vai hobiju, rādot un skaidrojot kādas rīcības un taktikas, kas var iedvesmot mentorējamo jaunu	Aktivitāte: prakses ekskursija uz sociālā mentora darbavietu vai hobijs vietu, vai pie kāda uzņēmēja vai citas iedvesmojošas personas, kura var būt pozitīvs piemērs mentorējamam, kopīga darbošanās šīs personas vadībā. Sociālais mentors vai apmeklētā persona var pastāstīt, kā sasniegti panākumi, kāda ir šo pieaugušo ikdiena, veicot konkrēto darbu.

⁵⁸ <https://crafft.org/>. CRAFFT skrīninga tests ir rīks, ko izmanto, lai ātri un efektīvi novērtētu pusaudžu un gados jaunu pieaugušo **risku lietot alkoholu un citas psihoaktīvās vielas**. Tas ir paredzēts veselības aprūpes speciālistiem, skolotājiem un citiem, kas strādā ar jauniešiem, lai identificētu personas, kurām ir nepieciešama tālāka konsultācija vai palīdzība.

CRAFFT skrīninga testa pielietošana Sociālā mentora pakalpojumā bērniem ar uzvedības un atkarības problēmām vai to attīstības risku ir saskaņota ar Boston Children's Hospital, CABHRe (Center for Adolescent Behavioral Health Research). © John R. Knight, MD, Boston Children's Hospital, 2020. Reproduced with permission from the Center for Adolescent Behavioral Health Research (CABHRe), Boston Children's Hospital.

⁵⁹ Braukšana reibumā nozīmē pārvietošanos ne tikai ar automašīnu, bet arī ar citiem transporta līdzekļiem, piemēriem, velosipēdiem, skrejriteņiem, mopēdiem u.c.

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
	sociālo (profesionālo) lomu iepazīšanai vai apguvei. Vai iepazīstināt mentorējamo ar cita pieaugušā pozitīvu piemēru. Piemēram, ar uzņēmēju, mākslinieku vai kādas profesijas pārstāvi, kas var pastāstīt par savu nodarbi. Socializācija ir pieaugušo dzīvei nepieciešamo lomu un prasmju apguve. Ja mentorējamā pieaugušo lokā nav profesionāļu profesijā vai hobijs virzienā, kas viņu interesē, mentorējamam ir grūti izprast, ko šī loma ietver un vai viņam tā derētu.	Aktivitātes ietvaros mentorējamais var izmēģināt praktiski veikt “savu sapņu darbu”, lai izvērtētu, vai viņam tas patīk, gūtu jaunas iemaņas. Arī tad, ja mentorējamais aktivitātes rezultātā maina savas domas un šis hobijs/ darbs viņu vairs neinteresē, aktivitāte ir bijusi produktīva – jo mentorējamais ir iepazinis sevi labāk, izpratis, ka “sapņu darbs” nav viņam interesants un var virzīties uz priekšu, uz saviem nākamajiem mērķiem.
Palīdzēt mentorējamajam izvirzīt un sasniegt personīgos mērķus.	Mentorējamajam ir virkne mērķu, kas izvirzīti skolā, SD, piemēram, apmeklēt psihologu, narkologu, atbalsta grupu. Iespējams arī vecākiem un vecvecākiem ir gaidas par bērna nākotni. Tās var būt izteiktas arī negatīvā formā “lai netiek cietumā” vai “bez izglītības mazgāsi grīdas”. Sociālā mentora uzdevums ir būt līdzās un ļaut mentorējamajam saprast savus mērķus, atzinīgi tos novērtējot. Mērķi var būt dažādi.	Mērķu analīzes karte – sociālais mentors var uzzīmēt laukumus, kas apzīmē mentorējamajam svarīgās jomas – mājas, skola, nākotnes darba vieta, draugi u.c. Mentorējamais pēc kārtas vai, ja sociālais mentors to veido kā galda spēli, metot kauliņu, nonāk kādā no laukumiem, un pieraksta esošās emocijas šajā laukumā (priecīgs, skumjš, satraukts, dusmīgs), pēc tam vajadzības (atbalsts, uzmundrinājums, laiks vienatnē, padoms), un darbības (ko bērns var darīt, lai apmierinātu savas vajadzības). Var nofotografēt izveidoto mērķu karti. Pārrunāt izvirzītos mērķus, kādu mērķi izvirzīt kā prioritāru u.tml. Aktivitātes mērķis ir pārrunāt un identificēt mentorējamā mērķus, sadalīt lielo mērķi mazākos soļos, izvirzot konkrētus uzdevumus, ko mentorējamajam būtu jāveic mērķa sasniegšanai. Var izmantot daudz citas mērķu identificēšanas, grupēšanas metodes: SMART metode. SMART metode ir vispāratzīts un populārs rīks mērķu formulēšanai, padarot tos skaidrus un sasniedzamus. SMART ir akronīms, kas apzīmē: S – Specifisks (Specific): mērķim jābūt skaidri definētam. Tā vietā, lai teiktu “Es gribu labākas atzīmes”, labāk formulēt “Es gribu 8 sportā.”

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
		M – Izmērāms (Measurable): jābūt iespējai novērtēt progresu un noteikt, kad mērķis ir sasniegts. Kā tu zināsi, ka esi sasniedzis savu mērķi? Piemēram, “Es zinu, ka varu dabūt vismaz 8 rītdienas stundā.” A – Sasniedzams (Achievable): mērķim jābūt reālistiskam un sasniedzamam, ņemot vērā pieejamos resursus un laiku. Jāuzdod jautājums - vai mērķis ir pārāk ambiciozs? R – Atbilstošs (Relevant): mērķim jābūt nozīmīgam un saskaņotam ar mentorējamā ilgtermiņa vērtībām un ambīcijām. Jāuzdod jautājums - kāpēc šis mērķis ir svarīgs tieši tev? T – Termins (Time-bound): mērķim jābūt noteiktam termiņam, lai radītu steidzamību un palīdzētu plānot rīcību. Piemēram, “Es apgūšu angļu valodu 6 mēnešu laikā.” GROW modelis. GROW modelis ir efektīva metode, kas palīdz indivīdam atrast savus risinājumus un sasniegt mērķus. G – Mērķis (Goal): aicini noskaidrot, kāds ir mērķis, ko mentorējamais vēlas sasniegt. R – Realitāte (Reality): aicini novērtēt pašreizējo situāciju. Piemēram, “Kas notiek tagad?” “Kādus šķēršļus tu redzi?” O – Iespējas (Options): aicini izpētīt visas iespējamās rīcības un risinājumus. Piemēram, “Kādas ir tavas iespējas?” W – Vēlme (Will): aicini izvēlies konkrētus soļus, ko mentorējamais veiks. Piemēram, “Kādu rīcību tu sāksi jau rīt?” Labākais laiks sarunai par mentorējamā mērķiem ir brīdī, kad pēc aktivitātēm, kuras palīdz saprast mentorējamā vajadzības, emocijas joprojām ir aktīvas, bet to intensitāte jau nedaudz mazinājusies, piemēram, uzreiz pēc 5-10 minūtēm vai nākošajā dienā.
Mācīt, veicināt un attīstīt konfliktu risināšanas un lēmumu pieņemšanas prasmes.	Sociālais mentors pieņem un spēj izturēt mentorējamā emocionālās reakcijas, kā arī palīdz ieraudzīt un apzināties iekšējo spēku un resursus un caur darbību veicināt potenciāla ievirzi sociāli vēlamā uzvedībā. Sociālais mentors var sniegt	Aktivitāte “konfliktu risināšana un lēmumu pieņemšana” var notikt kā teorētiska saruna vai konkrētas situācijas analīze, situācijas izspēle vai atbalsts reālā dzīves situācijā. Sociālais mentors ar mentorējamo var pārrunāt šādus jautājumus: “Kas ir galvenā problēma šajā situācijā? Kādi ir iespējamie rīcības varianti? Kādi ir plusi un mīnusi katram no tiem? Kuru risinājumu tu izvēlētos un kāpēc? Kādas būs šīs izvēles sekas?”. Sociālais mentors palīdz aplūkot situāciju no visām pusēm. Sociālais mentors var paskaidrot mentorējamā tiesības un pienākumus konkrētajā situācijā, vēršot

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
	ieskatu par mentorējamā tiesībām un pienākumiem, par privātuma tiesībām, par izturēšanos pret citiem cilvēkiem godu un cieņu neaizskaroši.	uzmanību uz iespējamām rīcībām, t.i. ne tikai to, ko nedrīkst darīt, bet arī to, cik dažādas var būt vēlamās rīcības, lai sasniegtu rezultātu.
Stiprināt pašapziņu un pašvērtējumu.	Sniegt pozitīvu, konstruktīvu atgriezenisko saiti. Mentorējamajam var trūkt izpratnes un spējas adekvāti novērtēt savus panākumus, sevišķi, ja ģimenē nav saņemts pozitīvs pastiprinājums par maziem panākumiem. Būtiski to paust patiesi, stiprinot mentorējamā pašvērtējumu.	Sociālais mentors tic, ka katrā ir stiprās puses, kuras nepieciešams izcelt, atspoguļot, paust verbāli. Sociālais mentors palīdz mentorējamam izvirzīt mazus, sasniedzamus mērķus, organizē motivējošus pasākumus tos sasniedzot. Piemēram, ja mentorējamais vēlas kļūt par sportistu, sociālais mentors var aicināt sasniegt mazākus mērķus, piemēram, ierasties uz 3 sporta nodarbībām pēc kārtas. Svarīgi, ka sociālais mentors seko mentorējamā progresam, pamana arī mazus uzlabojumus situācijā un atzinīgi novērtē tos. Sociālais mentors bērnam var sniegt labus, atzinīgus vārdus vai veltīt laiku mentorējamajam tīkamai aktivitātei, kuras laikā atrod iespēju pārrunāt sasniegto, sasaistot panākumus ar pozitīvām emocijām.
Iepazīstināt pozitīviem ieradumiem problēmu pārvarēšanas stratēģijām.	ar un Mentorējamajam ir grūti pārvarēt savus ierastos uzvedības modeļus. Jauni ieradumi formējas ilgstoši - nepieciešams ilgs laiks un vairākkārtēji atkārtojumi, lai mainītu ieradumus. Svarīgi tos praktizēt mierīgā un drošā vidē, lai arī saskaroties ar kaitīgiem faktoriem, spētu īstenot vēlamo uzvedības modeli.	Sociālais mentors var veikt aktivitātes kopā ar mentorējamo, līdzīgi kā trenējoties braukt ar velosipēdu, pieaugušais sākumā skrien līdžās, līdz bērns sāk braukt pats. Sociālais mentors vienojas ar mentorējamo par tikšanos, lai aizvestu uz sporta treniņu un sniegtu motivējošu atbalstu, lai mentorējamais nepārdomā savu vēlmi sākt treniņus, apmeklēt ar viņu kopā kādas nodarbības, iet uz konsultācijām un tml. Pirms izveidojas pozitīvie ieradumi, svarīgi ļaut mentorējamajam piedzīvot un pamanīt sajūtu, emociju un domāšanas transformācijas, kuras rodas veicot noteiktas darbības, kas saistītas ar vēlamo uzvedības modeli. Gadījumos, ja tās ir aktivitātes, ko var veikt kopā, piemēram, skriet, sociālais mentors rāda piemēru, uzsākot kopīgu ik rīta aktivitāti, ja nepieciešams, palīdz kopā ar mentorējamo izveidot dienas režīmu, praktizējot aktivitātes.
Stiprināt atvērtību jaunām pieredzēm un drosmi ieviest pārmaiņas savā dzīvē.	Tā kā sociālajam mentoram ir plašāka dzīves pieredze, zināšanas par vidi un iespējām tajā, sociālais mentors var atrast un piedāvāt mentorējamajam motivējošas un mērķtiecīgas	Iespējams apmeklēt jaunu nodarbību, pakalpojumu, kursu (piemēram, mākslas vai sporta nodarbības) un kopā izvēlēties to, kas varētu interesēt mentorējamo, bet ko viņš vēl nav darījis. Sociālajam mentoram svarīgi pārzināt pilsētā, novadā pieejamos resursus, kas var būt palīdzīgi mentorēšanas procesā, sociālais mentors var veidot pieejamo pakalpojumu, aktivitāšu karti, t.i. "Resursu karti".

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
	nodarbības, sociālais mentors var arī pats būt par dzīves prasmju treneri.	Kopīgas aktivitātes, kas ir ārpus ierastā: izbraukumi, muzeja apmeklējumi, zinātnes centru vai sporta pasākumu apmeklējumi, lai mentorējamais gūtu jaunu pieredzi un redzētu iespējas ārpus ikdienas vides. Atšķirībā no pārējām aktivitātēm, kas saistītas ar mentorējamajam patīkamām nodarbēm, šajā tiek praktizēta spēja mācīties, spēja ļauties jaunām pieredzēm. Tikai stiprinot mentorējamā drosmi īstenot jaunas aktivitātes ir iespējams mainīt ierastos, nelabvēlīgos uzvedības modeļus.
Sociālo prasmju attīstīšana dabā.	Veicināt izpratni par savu situāciju un sociālo saikņu jeb sadarbības nozīmi izmantojot dabas resursu.	Sociālais mentors var doties pārgājienā ar mentorējamo. Dažādi piedzīvojumi un novērojumi dabā veicina mentorējamā spēju izprast savas un apkārtējās pasaules robežas, iespēju plašumu. Tāpat mentorējamais dabā var izspēlēt lomu spēles ar sociālo mentoru, sadarboties, lai pārvarētu šķēršļus, tādējādi saprotot, ka divatā paveikt uzdevumu ir vieglāk nekā esot vienam.
Uzturēt komunikāciju ar SD un citiem pakalpojumu sniedzējiem.	Motivēt SD sociālā darbinieka konsultācijām un citu pakalpojumu saņemšanai, lai veicinātu, ka mentorējamais šos pakalpojumus saņem, ja tādi noteikti.	Sociālais mentors atgādina par plānotajām aktivitātēm, kā arī nepieciešamības gadījumā palīdz nokļūt mentorējamajam uz plānoto nodarbību vai konsultāciju, veic līdzgaitniecību.
Motivēt mentorējamo saņemt citus pakalpojumus.	Izprast mentorējamā motivāciju un veicināt to, lai mentorējamais saņemtu pakalpojumus, izprotot, kāpēc tie tiek viņam sniegti.	Sociālais mentors var pārrunāt SRP kopā ar mentorējamo, ja tāda ir izstrādāta. Sociālais mentors var palīdzēt mentorējamajam izprast SRP uzdevumus un to, kā SRP uzdevumi īstenojami reālajā dzīvē. Sociālais mentors mentorējamajam pauž atzinību, ja tiek pildīti SRP uzdevumi, un motivē turpināt pakalpojumu saņemšanu. Atbalstāma sociālā mentora līdzgaitniecība, piemēram, dienas centra apmeklējumā, konsultācijā pie sociālā darbinieka, logopēda vai ergoterapeita. Sociālais mentors, sarunājoties ar mentorējamo, uzzina par pakalpojumiem, kuru efektivitāte būtu lielāka, ja mentorējamais tos apmeklētu kopā ar sociālo mentoru. Gadījumā, ja mentorējamais piekrīt un konkrētā pakalpojuma sniedzējs piekrīt, tad mentors var atbalstīt ar līdzdalību pakalpojumu saņemšanas laikā.
Atbalstīt mentorējamo būtiskās dzīves	Piemēram, dzīves vietas nomaiņas gadījumā vai pārceļoties no ģimenes uz krīzes centru vai ārpusģimenes aprūpi.	Sociālais mentors fokusējas uz mentorējamā dzīves izaicinājumiem, pārmaiņām, krīzēm un nevērtē, piemēram, likumisko pārstāvju, SD vai bāriņtiesas lēmumus, kas izraisījuši pārmaiņas. Sociālais mentors palīdz mentorējamajam apzināties mentorējamā resursus, pārrunā emocijas, bažas, gatavību pārmaiņām. Sociālais mentors palīdz mentorējamajam attīstīt pielāgošanās prasmes. Ja nepieciešams un ir iespējams, sociālā mentora pakalpojums nodrošināms pēctecīgi arī mentorējamajam mainot dzīvesvietu. Sociālā

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
pārmaiņās, izaicinājumos, krīzēs		mentora pakalpojuma sniedzējs meklē mentorējamajam piemērotu sociālo mentoru un nodrošina nepieciešamās informācijas apmaiņu.
Koncentrēšanās uz atbildību	Koncentrēšanās uz atbildību nav mentorējamā vainošana, bet gan atbildības atspoguļošana, stiprinot pašapziņu un izjūtu "ka mentorējamais var ietekmēt savu dzīvi".	Sociālais mentors palīdz mentorējamam pieņemt atbildību par savām izvēlēm un rīcību, nevis vainot citus vai ārējos apstākļus. Šī pieeja veicina pašapziņu un dod spēku, jo mentorējamais saprot, ka viņš pats ir savas dzīves virzītājspēks.
Dzīvesprasmju apgūšana	Praktisku jautājumu risināšana, sakārtošana samazina stresu un spriedzi mentorējamajam.	Sociālais mentors var sniegt atbalstu praktisku dzīves jautājumu risināšanā, piemēram, palīdzēt atrast darbu vasarai, iepazīt iespējas brīvprātīgajam darbam, iepazīt iespējas sadarbībai ar labdarības organizācijām u.c. Šo jautājumu risināšana samazina stresu un spriedzi, kas var izraisīt negatīvu uzvedību.
Pozitīvas uzvedības stiprināšana	Sociālais mentors nav psihologs vai psihoterapijas speciālists, tomēr attīstot savas sociālā mentora prasmes, var pievērst uzmanību KBT (Kognitīvi biheiviorālās terapijas) principiem, paņēmieniem, metodēm. Šis var būt sociālā mentora pilnveidošanās ceļš.	Sociālais mentors var izmantot KBT (Kognitīvi biheiviorālā terapija) principus, lai atbalstītu mentorējamo. Šī pieeja ietver pozitīvas uzvedības stiprināšanu, t.sk. ar dažādu motivatoru palīdzību. KBT principi: Pozitīvās uzvedības stiprināšana: Šis princips balstās uz ideju, ka uzvedību, kas sniedz pozitīvu rezultātu, vajadzētu atalgot. Sociālais mentors var izmantot šo principu, lai stiprinātu mentorējamā centienus mainīties. Piemēram, ja mentorējamais atturas no atkarības vai rāda uzlabojumus savā uzvedībā, sociālais mentors to pamana, sniedz pozitīvu atgriezenisko saiti u.tml. Šis princips palīdz veidot jaunus, veselīgus ieradumus. Domu modeļu atpazīšana un pārveidošana: KBT centrā ir ideja, ka domas, emocijas un uzvedība ir savstarpēji saistītas. Sociālais mentors var palīdzēt mentorējamajam atpazīt negatīvos vai izkropļotos domāšanas modeļus, kas izraisa nevēlamu uzvedību. Piemēram, ja mentorējamais domā "Esmu neveiksminieks, man nekad neizdosies," tas var izraisīt apātiju un atkarību. Sociālais mentors var palīdzēt apstrīdēt šīs domas un aizvietot tās ar reālistiskākām un, iespējams, pozitīvākām. Mērķtiecīgas darbības plānošana: KBT ir ļoti praktiska un orientēta uz risinājumu meklēšanu. Sociālais mentors var strādāt ar mentorējamo, lai izstrādātu konkrētus un sasniedzamus soļus, lai mainītu problemātisku uzvedību. Piemēram, ja mentorējamais vēlas samazināt savu atkarību, plāns varētu ietvert konkrētu laiku, kad tiks meklēts atbalsts, vai noteiktu dienu skaitu, cik viņš pavadīs bez atkarības.

Sadarbības piemērs	Kam pievērst uzmanību	Skaidrojums, paņēmieni, metode
		Problēmu risināšana: Sociālais mentors var sniegt zināšanas mentorējamajam, kā efektīvi risināt problēmas. Tā vietā, lai ļautu mentorējamam reaģēt impulsīvi, sociālais mentors var palīdzēt sadalīt lielo problēmu mazos, pārvaldāmos posmos, izvērtēt dažādus risinājumus un izvēlēties vislabāko.

3.7.Sadarbība ar mentorējamā likumisko pārstāvi vai citām bērnam tuvām personām

Sociālā mentora pakalpojums ir individuāls atbalsta pakalpojums mentorējamajam, tomēr mentoringa attiecības parasti nedarbojas izolēti. Bērniem, kuri vēlas un saņem sociālā mentora atbalstu, dzīvē, iespējams, ir t.sk. citi svarīgi cilvēki, piemēram, vecāki, brāļi, māsas, skolotāji, vienaudži. Līdz ar to sociālajam mentoram var būt nepieciešams nodibināt attiecības ar citiem cilvēkiem, mentorējamā atbalsta tīklā⁶⁰.

Sadarbības biežums, intensitāte ar mentorējamā likumisko pārstāvi vai citām mentorējamajam tuvām personām atkarīga no:

- konkrētās mentorējamā situācijas,
- mentorējamā vajadzībām,
- mentorējamā viedokļa par to, kā veidojama sadarbība ar vecākiem (iespējams, ka jauniešs uzskata, ka sociālajam mentoram vispār nav jāsatiekas ar vecāku, piemēram, situācijas, kur bērns pats rakstījis iesniegumu par pakalpojuma piešķiršanu, jo vecāks regulāri lieto atkarību izraisošas vielas, vecāka psihiskais stāvoklis ir nestabils u.c.),
- likumiskā pārstāvja ieinteresētības un pieejamības,
- mentorējamā vecuma (jo mazāks bērna vecums, jo regulārāka saziņa ar likumisko pārstāvi vai citām mentorējamajam tuvām personām, detalizētāka informēšana par pasākumu vietu, laiku u.tml.)⁶¹.

Sadarbības biežumu, saziņas veidu ar likumisko pārstāvi pārrunā gan SD GV, gan sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs pirmajā saziņā ar mentorējamā likumisko pārstāvi, pēc tam šis jautājums tiek pārrunāts pirmajā sanāksmē, slēdzot vienošanos par sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanu.

Būtiskākie sadarbības temati ar likumisko pārstāvi:

- **Dibina kontaktu un tiekas sadarbības sākuma posmā:** iepazīšanās, vienošanās par sadarbību, situācijas un vajadzību pārrunāšana, sadarbības mērķa, uzdevumu noteikšana, vienošanās par sadarbību slēgšana;
- **iesaista sociālā mentora programmas izstrādē:** noskaidro informāciju, kas būtu sociālajam mentoram jāzina pirms sociālā mentora programmas izveides;
- **iepazīstina likumisko pārstāvi ar sociālā mentora programmu:** informē par tās mērķiem, plānotajām aktivitātēm un norises vietām. Tas ir būtiski, lai nodrošinātu atbalstu un caurspīdīgumu procesā.
- **periodiski informē par sadarbības procesu:** sociālais mentors informē likumisko pārstāvi par mentorējamā progresu, sasniegumiem un izmaiņām, kas novērotas pakalpojuma laikā.
- **sazinās par būtiskām izmaiņām sadarbības procesā:** ja ir nepieciešams mainīt tikšanās grafiku, laiku, sadarbības biežumu u.tml.

⁶⁰ <https://www.mentoring.org/wp-content/uploads/2022/01/BBM-Chapter-7.pdf>

⁶¹ Mati Brummers, Henriks Enckells “Bērnu un jauniešu psihoterapija”, Jumava, 2011, 189.lpp., nodaļa “Jaunieši un sadarbība ar bērna vecākiem”.

- **sazinās, ja radušās krīzes situācijas vai būtiski incidenti:** notiek tūlītēja saziņa, ja ir noticis incidents, kas var ietekmēt bērna drošību, veselību, dzīvību.
- **sazinās, ja rodas grūtības un šķēršļi:** ja sociālais mentors saskaras ar grūtībām, kas traucē sociālā mentora programmas īstenošanu, piemēram, mentorējamais bieži kavē tikšanās, ir zudusi motivācija vai ir manāma regresija, tad sociālais mentors par to informē likumisko pārstāvi un kopīgi meklē risinājumu.
- **sazinās par citu speciālistu iespējamu piesaisti:** ja mentorēšanas procesā sociālā mentora novērojumi liecina, ka bērnam iespējams nepieciešama speciālista konsultācija (piemēram, psihologa, ārsta, uztura speciālista u.c.), sociālais mentors, pamatojot savu viedokli, informē par to likumisko pārstāvi.
- **ja nepieciešams, tiekas sadarbības posmā:** vadoties pēc konkrētās situācijas, sociālā mentora tikšanās ar mentorējamā likumisko pārstāvi var iniciēt arī SD GV.
- **noslēgums:** noslēdzot mentorēšanas procesu - noslēguma sanāksmē, sociālais mentors informē likumisko pārstāvi par sasniegtajiem rezultātiem un sniedz ieteikumus turpmākā atbalsta sniegšanai mentorējamajam.

Tomēr dažādās sarežģītās situācijās sadarbība ar vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem var nebūt palīdzīga mentorējamajam, piemēram, apzinātas vardarbības gadījumā (seksuālas vardarbības gadījumi, fiziskas vardarbības gadījumi u.tml.), izteiktas neieinteresētības par mentorējamo situācijās (mentorējamais jau ļoti agri, pusaudža vecumā ir “izslēgts” no ģimenes sistēmas), situācijās, kur vecāks vai likumiskais pārstāvis bieži ir atkarību izraisošu vielu ietekmē un nav sasniedzams. Šādos gadījumos sadarbībai ar vecākiem vai likumsīkajiem pārstāvjiem sociālais mentors seko SD GV ieteikumiem un redzējumam par sadarbības nepieciešamību, veidu.

Mentorējamā sniegtā informācija sociālajam mentoram ir konfidenciāla un nav izpaužama trešajām pusēm, tai skaitā mentorējamā vecākiem vai likumiskajam pārstāvjiem, izņemot to informāciju, kas ir izpaužama mentorējamā aizsardzības nolūkos un gadījumos, kad tiek sniegta lietišķa informācija SD GV vai pakalpojuma pasūtītājam par pakalpojuma norisi, aktivitātēm u.tml.

Likumiskā pārstāvja pienākumi

Nodrošināt bērna dalību pakalpojumā, sniedzot nepieciešamo atbalstu. Likumiskajam pārstāvim ir jārada apstākļi, kas ļauj mentorējamajam regulāri piedalīties sociālā mentora aktivitātēs. Tas ietver atļaujas sniegšanu un, ja nepieciešams, palīdzību nokļūšanai uz tikšanās vietu, kā arī mudinājumu mentorējamajam iesaistīties.

Informēt par apstākļiem, kas var ietekmēt bērna dalību (veselība, ģimenes situācija u. c.). Lai nodrošinātu efektīvu un drošu pakalpojumu, likumiskajam pārstāvim ir pienākums savlaicīgi informēt sociālo mentoru par izmaiņām mentorējamā dzīvē, kas var ietekmēt viņa emocionālo vai fizisko stāvokli, piemēram, veselības problēmas, konflikti ģimenē, vai citas būtiskas izmaiņas.

Sadarboties ar iesaistītajiem speciālistiem un sniegt atgriezenisko saiti. Mentorējamā likumiskajam pārstāvim ir jābūt atvērtam sadarbībai ar **sociālo mentoru** un citiem sociālā mentora pakalpojumā iesaistītajiem speciālistiem, piemēram, sociālā mentora pakalpojuma metodisko vadītāju. Šī sadarbība ir būtiska saziņas un atgriezeniskās saites sniegšanā par sociālā mentora pakalpojuma norisi un ietekmi uz bērnu.

Norādīt uz ierobežojumiem vai īpašiem nosacījumiem mentorējamā drošībai un vajadzībām. Likumiskajam pārstāvim ir jāinformē sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs un **sociālais mentors** par visiem specifiskajiem nosacījumiem, kas jāņem vērā, strādājot ar bērnu. Tas var būt saistīts ar alerģijām, bailēm, uzvedības īpatnībām vai citiem aspektiem, kas ir svarīgi mentorējamā labsajūtai un drošībai.

Ievērot cieņas, konfidencialitātes un sadarbības principus. Mentorējamā likumiskajam pārstāvim jāizturas ar cieņu pret sociālo mentoru un viņa darbu. Ir jārespektē konfidencialitātes princips, jāiesaistās konstruktīvā sadarbībā, kas vērsta uz kopīgu mērķu sasniegšanu.

Likumiskā pārstāvja tiesības

Saņemt informāciju par sociālā mentora pakalpojuma mērķiem, metodēm, aktivitātēm un to paredzamo ietekmi uz bērnu. Likumiskajam pārstāvim ir tiesības pilnībā izprast pakalpojuma būtību. Pirms sadarbības uzsākšanas un tās laikā viņš var lūgt skaidrojumu par to, kā sociālais mentors strādās ar bērnu, kādas metodes tiks izmantotas un kādus rezultātus var sagaidīt.

Iepazīties ar sociālo mentoru, viņa pieredzi un interesēm. Bērna vecākam vai likumiskajam pārstāvim ir tiesības iepazīties ar informāciju par **sociālo mentora** kompetenci, pieredzi un interesēm.

Piedalīties sociālā mentora programmas mērķu izvirzīšanā un sniegt savu viedokli par ieteicamajām aktivitātēm, to vietu, laiku un apstākļiem. Likumiskais pārstāvis ir svarīgs partneris, plānojot sociālā mentora programmu. Viņam ir tiesības sniegt savus ieteikumus, norādīt uz bērna interesēm un vajadzībām, kā arī izteikt viedokli par plānotajām aktivitātēm primāri, saglabājot fokusu uz bērna vajadzībām.

Būt informētam par sociālā mentora novērojumiem, piemēram, situācijām vai riskiem, mentorējamā resursiem, kas tikuši novēroti sociālā mentora pakalpojuma sniegšanas laikā. Likumiskajam pārstāvim ir tiesības saņemt atgriezenisko saiti par pakalpojuma gaitu.

Vērsties pie sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja, ja rodas jautājumi, neskaidrības vai vēlme saņemt papildu informāciju par sociālā mentora pakalpojumu. Gadījumos, kad rodas neskaidrības, pārpratumi vai šķēršļi, likumiskajam pārstāvim ir tiesības sazināties ar **sociālā mentora** pakalpojuma sniedzēju, lai saņemtu skaidrojumu vai atrisinātu radušos problēmu.

3.8.Sadarbība ar SD GV un citiem sadarbības partneriem

Atbilstoši mentorējamā individuālajām vajadzībām un situācijai, sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs un sociālais mentors sadarbojas ar dažādām institūcijām un

speciālistiem, kuru redzeslokā ir konkrētais mentorējamais. Tā kā bērna situācijas atbalstīšanai sociālo mentoru var piesaistīt SD GV, tad sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs sadarbojas ar SD GV ne tikai mentorējamā vajadzību izvērtēšanā un motivēšanā saņemt sociālā mentora pakalpojumu, bet kopumā visos sociālā mentora pakalpojuma sniegšanas posmos (sadarbības ar bērnu uzsākšana, mentorings, sadarbības ar bērnu noslēgšana).

Sadarbība ar SD GV ietver vairākus uzdevumus:

1. SD GV SRP ietvaros izvērtē bērna situāciju, ja konkrētajam bērnam ir uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības riski un viņa dzīves kvalitātes uzlabošanai ir piemērots sociālā mentora pakalpojums, aizpildot veidlapu "Izvērtējuma forma un pamatinformācija sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai" (pielikums Nr. 4.3.1.).
2. SD GV sazinās ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, lai noskaidrotu, vai ir finansējums sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanai bērnam, kuram ir konstatētas uzvedības vai atkarību problēmu vai to attīstības risku pazīmes.
3. SD GV, saņemot apstiprinājumu no sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja, informē bērnu un viņa likumisko pārstāvi par iespēju bērnam noorganizēt sociālā mentora pakalpojumu un aicina bērnu, ja viņš ir vecāks par 15 gadiem, vai viņa likumisko pārstāvi, uzrakstīt iesniegumu, kas adresēts sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam, sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai (pielikums Nr. 4.1. vai Nr. 4.2.).
4. SD GV sniedz sociālā mentora pakalpojuma sniedzējam iesniegumu sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai un izvērtējumu (pielikums Nr. 4.1. vai Nr. 4.2. un Nr. 4.3.1.)
5. SD GV, ja nepieciešams, sniedz nepieciešamo papildinformāciju sociālā mentora programmas izstrādei bērnam.
6. Sadarbība sociālā mentora programmas īstenošanas laikā notiek pēc nepieciešamības. Sociālais mentors var saņemt rakstisku vai telefonisku informāciju no SD GV, kā arī sociālais mentors var tikt iesaistīts starpinstitūciju tikšanās, vai kopā ar bērnu doties pie SD GV.
7. SD GV, ņemot vērā, ka strādā ar mentorējamo vai viņa ģimeni, ieteicams piedalīties noslēguma sanāsmē, kad tiek pārrunāti bērnam sniegtā sociālā mentora pakalpojuma rezultāts, sniedzot atgriezenisko saiti par pakalpojumu, atbilstoši savai kompetencei.

Sociālā mentora pakalpojuma sniedzēja sadarbības partneri, atkarībā no bērna situācijas un sociālā mentora piesaistes mērķa, var būt

- **Brīvā laika aktivitāšu centri, bērnu un jauniešu centri, kopienas centri u.c. (turpmāk - centri)**

Mērķis: veicināt mentorējamā sociālās un lietderīgas brīvā laika pavadīšanas prasmes, sniegt atbalstu mentorējamā iekļaušanai sabiedrībā/vietējā kopienā, piedāvājot jēgpilnas, attīstošas aktivitātes.

Kā notiek sadarbība: sociālais mentors var identificēt mentorējamā intereses un vajadzības un kopā ar centru(-iem) atrast piemērotus pulciņus, nodarbības vai pasākumus šajos centros. Tāpat **sociālais mentors** var palīdzēt mentorējamajam integrēties jaunā vidē, pavadīt pirmajās nodarbībās vai konsultēties ar centru darbiniekiem par piemērotāko atbalstu.

- **Izglītības iestādes**

Mērķis: atbalstīt mentorējamā panākumus mācībās un palīdzēt risināt problēmas, kas saistītas ar skolas vidi (piemēram, kavējumi, konflikti).

Kā notiek sadarbība: sociālais mentors var sazināties ar klases audzinātāju, sociālo pedagogu vai citiem skolas darbiniekiem, lai labāk izprastu mentorējamā situāciju izglītības iestādē un kopīgi rastu risinājumus mentorējamā situācijai.

- **Valsts probācijas dienests un policija (Valsts un pašvaldības)**

Mērķis: nodrošināt atbalstu bērniem, kuri uzvedības vai atkarību problēmu dēļ ir veikuši likumpārkāpumu.

Kā notiek sadarbība: sociālais mentors var palīdzēt mentorējamajam izpildīt tiesas noteiktos pienākumus un atbildību. Sadarbība ietver informācijas apmaiņu (ievērojot personas datu aizsardzības prasības) par mentorējamā progresu, lai nodrošinātu efektīvu atbalstu un līdzgaitniecību.

- **Labdarības organizācijas, NVO un citi pakalpojumu sniedzēji**

Mērķis: nodrošināt mentorējamam papildu atbalstu, kas nav iekļauts sociālā mentora pakalpojumā, bet ir būtisks viņa labklājībai un attīstībai.

Kā notiek sadarbība: sociālais mentors var meklēt un piesaistīt dažādu organizāciju sniegtos pakalpojumus, piemēram, brīvprātīgo palīdzību, materiālu atbalstu, vai citas aktivitātes, kas ir pieejamas.

- **Bāriņtiesa, Bērnu aizsardzības centrs**

Mērķis: sadarboties, lai nodrošinātu bērna tiesību un interešu aizsardzību.

Kā notiek sadarbība: sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs var ziņot par pamanītajām problēmām vai grūtībām, konsultēties par rīcību un piedalīties sanāksmēs, lai palīdzētu atrast labāko risinājumu bērna labklājībai. Šī sadarbība ir svarīga situācijās, lai nodrošinātu bērnam visaptverošu atbalstu un drošību.

- **Ambulatorās un stacionārās ārstniecības iestādes**

Mērķis: palīdzēt mentorējamam piekļūt nepieciešamajiem veselības aprūpes pakalpojumiem un atbalstīt ārstēšanās procesā.

Kā notiek sadarbība: sociālais mentors var pavadīt bērnu pie ārsta, palīdzēt atcerēties vizītes laiku. Šī sadarbība ir svarīga, lai sekmētu bērna fizisko un garīgo veselību.

- **Bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas un ārpusģimenes aprūpes atbalsta centri, krīžu centri**

Mērķis: nodrošināt atbalstu bērniem, kuri uzturas bērnu aprūpes iestādēs un sekmēt viņu integrāciju sabiedrībā.

Kā notiek sadarbība: sociālais mentors var uzturēt kontaktu ar iestāžu darbiniekiem mentorējamā interesēs.

Tomēr jāatceras, ka sociālā mentora tiešais uzdevums ir sniegt atbalstu mentorējamajam, tāpēc jebkuras darbības, kas saistītas ar sadarbību ar citām institūcijām ir saskaņojamas ar metodisko vadītāju un par sadarbību informē mentorējamo un/vai viņa likumisko pārstāvi.

Iespējamie sadarbības šķēršļi ar partneriem (speciālistiem, institūcijām)

- **Komunikācija un informācijas apmaiņa** - piemēram, **nepietiekama informācijas apmaiņa** var radīt risku, ka svarīga informācija var netikt nodota visiem iesaistītajiem speciālistiem vai arī informācija tiek nodota, taču tās apjoms ir nepilnīgs; **slepenas vai sensitīvas informācijas noplūde** – sociālajiem mentoriem pastāv ļoti augsti riski, ka viņu rīcībā ir informācija par mentorējamo, kas nav izpaužama citiem speciālistiem, izņemot BTAL noteiktajos gadījumos, taču viņi, vēloties palīdzēt mentorējamam, dalās ar informāciju ar SD GV, par kuru mentorējamais nav devis piekrišanu. Tādejādi iespējami datu aizsardzības pārkāpumi; **atšķirīgi komunikācijas stili** – dažādi speciālisti runā dažādās profesionālajās valodās, kas nereti var radīt pārpratumus un traucēt savstarpējās sadarbības efektivitāti. Atšķirīga komunikācija nereti saistīta ar dažādiem izglītības līmeņiem vai profesionālās darbības jomu.
- **Nepilnīga izpratne par sadarbības partneru lomu un kompetenci** – ikvienam, kurš iesaistīts kāda kopīga gadījuma risināšanā, ir svarīgi apzināties katras iesaistītās puses lomu un kompetenci. Ja sociālajam mentoram nebūs skaidra SD GV loma mentorējamā un viņa ģimenei nepieciešamā atbalsta sniegšanā, var rasties pārmērīgas gaidas vai gluži pretēji, neskaidrība, kā tad SD GV var vai nevar palīdzēt mentorējamajam. Nepilnīga izpratne par sadarbības partneru lomām un kompetencēm, var radīt nevajadzīgus konfliktus.
- **Nesaskaņota rīcība starp iesaistītajām pusēm** – nereti katra institūcija vai speciālists veic savus darba uzdevumus, atbilstoši ierastajai praksei, tāpēc situācijās, kad atbalstu vienai ģimenei vai bērnam sniedz vairākas iesaistītās puses, var rasties neveiklas situācijas, kuras rada negatīvas emocijas visām iesaistītajām pusēm, tostarp mentorējamajam. Piemēram, SD GV ir ieplānojis konsultāciju ar mentorējamā ģimeni, kurā būtu jāpiedalās arī bērnam, taču vienlaikus tajā pašā laikā mentorējamajam ir ieplānota tikšanās ar sociālo mentoru, kā rezultātā bērnam ir jāizvēlas starp tikšanos ar vienu vai otru speciālistu.

Priekšlikumi sadarbības šķēršļu mazināšanai un pārvarēšanai

- Mentorējamo sniegtās informācijas konfidencialitātes ievērošana un personas datu aizsardzība – svarīgi ievērot nosacījumu, ka personas dati tiek sniegti tikai tiem sadarbības partneriem, kuriem to paredz normatīvie akti, sadarbības līgumi.
- Tiekoties kopīgās sanāksmēs, fiksēt katra iesaistītā speciālista, iestādes viedokli protokolā vai veidlapās, kur paredzēts fiksēt informāciju par iesaisti.
- Regulāras starpdisciplināras tikšanās, īpaši sarežģītos gadījumos (mentorējamo situācijās), lai nezustu komunikācija (informācijas apmaiņa) speciālistu starpā, īpaši sadarbībās, kas ir svarīgas sociālā mentora programmas īstenošanā mentorējamajam.
- Skaidra lomu un atbildību sadale, katrs sadarbības partneris, t.sk. sociālā mentora pakalpojuma sniegšanā iesaistītie speciālisti veic darbu atbilstoši savai specialitātei, piemēram, sociālais mentors neuzstāda medicīniska rakstura diagnozes mentorējamam, vai sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs neveic SD GV uzdevumus.
- Klienta līdzdalība un tiesību ievērošana.

3.9.Sociālā mentora pakalpojuma izbeigšana, pārtraukšana

Visos sociālā mentora pakalpojuma pārtraukšanas vai izbeigšanas gadījumos izšķiroši svarīga ir atklāta komunikācija starp sociālā mentora pakalpojuma metodisko vadītāju, sociālo mentoru, mentorējamo un viņa likumisko pārstāvi. Iespēju robežās būtu jāpieliek pūles, lai sadarbība ar mentorējamo tiktu turpināta alternatīvās atbalsta sistēmās vai nodrošinot citu resursu piesaisti.

Sociālā mentora pakalpojuma izbeigšana

Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs lemj par sociālā mentora pakalpojuma izbeigšanu, ja:

- mentorējamais, mentorējamā likumiskais pārstāvis rakstiski vai mutiski atteicies no sociālā mentora pakalpojuma;
- mentorējamais bez attaisnojoša iemesla ilgāk par 2 mēnešiem nav iesaistījies sociālā mentora pakalpojumā plānotajās aktivitātēs;
- SD GV vai sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs secina, ka turpmāka atbalsta sniegšana nav nepieciešama, jo sasniegti izvirzītie mērķi, vai gluži pretēji notikusi problēmu eskalācija, kas prasa cita veida pakalpojumu piesaisti, un sociālā mentora pakalpojums mentorējamajam nav atbilstošs;
- mentorējamais izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstīs;
- mentorējamais atrodas bezvēsts prombūtnē ilgāk par 2 mēnešiem.

Sociālā mentora pakalpojuma pārtraukšana

Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs lemj par sociālā mentora pakalpojuma pārtraukšanu, ja mentorējamais:

- mācību, ciemošanās vai cita iemesla dēļ atrodas ārvalstīs ilgāk par vienu mēnesi un neizmanto sociālā mentora pakalpojumu;
- pēc bērna likumiskā pārstāvja vai bērna iesnieguma par sociālā mentora pakalpojuma pārtraukšanu saņemšanas, pielikums Nr. ??.

Sociālā mentora pakalpojumu atsāk, atbilstoši iesniegumā par pakalpojuma pārtraukšanu minētajam vai, kad saņemta informācija no mentorējamā likumiskā pārstāvja vai paša mentorējamā par gatavību atsākt pakalpojumu.

Ja mentorējamais neatsāk sadarbību ar sociālo mentoru iesniegumā noteiktajā laikā, sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs sazinās ar SD GV, mentorējamā likumisko pārstāvi vai pašu mentorējamo par turpmāko sadarbību ar sociālo mentoru vai pakalpojuma izbeigšanu.

3.10.Sociālā mentora maiņa

Mentora maiņa ir būtisks lēmums, kas var ietekmēt mentorējamā progresu un sadarbību ar atbalsta sistēmu. Sociālā mentora maiņa var notikt šādos gadījumos:

• Nesaderība vai konflikti

Personīgā nesaderība. Dažreiz, neskatoties uz abu pušu pūlēm, starp sociālo mentoru un mentorējamo neveidojas saderīgas attiecības vai trūkst savstarpējā uzticēšanās. Tas var izpausties kā komunikācijas grūtības, kopīgu interešu trūkums.

Konflikti vai nesaskaņas. Ja starp sociālo mentoru un bērnu regulāri rodas konflikti, kas apdraud mentoringa mērķu sasniegšanu vai bērna drošību un labklājību, izvērtējama sociālā mentora maiņa un sociālā mentora kompetences.

- **Sociālā mentora profesionālie vai personīgie apstākļi**, piemēram, sociālā mentora saistību izbeigšana ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, dzīvesvietas maiņa, jauni izaicinājumi.
- **Sociālā mentora neatbilstība bērna vajadzībām**, kas laika gaitā mainījušās. Ja mentora pieredze vai kompetence vairs neatbilst bērna specifiskajām, jaunajām vajadzībām (piemēram, nepieciešams palīdzēt bērnam dziļākās atkarības problēmās), var būt nepieciešams sociālais mentors ar specifiskām zināšanām.
- **Sociālā mentora intervence nesasniedz izvirzīto mērķi**. Ja, neskatoties uz regulārām tikšanās un sociālā mentora pūlēm, bērns nesasniedz uzstādītos mērķus vai pat strauji pasliktinās mentorējamā situācija, var tikt izvērtēta sociālā mentora maiņa. Iespējams, cits sociālais mentors var piedāvāt jaunas pieejas vai perspektīvas, kas palīdzēs mentorējamajam.
- **Mentorējamā atteikšanās sadarboties ar konkrēto sociālo mentoru**. Mentorējamajam var būt spēcīga nevēlēšanās sadarboties ar esošo sociālo mentoru pat tad, ja nav acīmredzama konflikta. Šādā gadījumā, lai nodrošinātu sociālā mentora pakalpojuma efektivitāti, ir vērts apsvērt sociālā mentora maiņu.
- **Mentorējamā dzīvesvietas maiņa**, kuras rezultātā sociālais mentors nevar turpināt sniegt atbalstu.
- **Mentorējamā vai likumiskā pārstāvja pamatots lūgums**.

Sociālā mentora maiņas process

1. **Novērtēšana un diskusija**. Pirms lēmuma pieņemšanas tiek veikta situācijas novērtēšana, iesaistot bērnu, sociālo mentoru, metodisko vadītāju un, ja nepieciešams, likumisko pārstāvi. Tiek izrunāti iemesli un iespējamie risinājumi.
2. **Jauna sociālā mentora atlase**. Ja tiek pieņemts lēmums par sociālā mentora maiņu, tiek uzsākta sociālā mentora maiņa, ņemot vērā bērna specifiskās vajadzības, personību un sociālā mentora programmas mērķus.
3. **Pakāpeniska pāreja**. Lai nodrošinātu pēc iespējas vienmērīgāku pāreju un mazinātu trauksmi mentorējamajam var tikt organizētas kopīgas tikšanās ar iepriekšējo un jauno sociālo mentoru (ja ir atbilstīgi situācijai). Šis process palīdz mentorējamajam iepazīties ar jauno sociālo mentoru un saglabāt stabilitātes sajūtu.
4. **Atbalsts mentorējamajam**. Emocionālais atbalsts tiek nodrošināts visā pārejas periodā, palīdzot mentorējamajam pielāgoties jaunajām attiecībām.

3.11. Sociālā mentora pakalpojuma noslēguma pārskats

Izbeidzot sociālā mentora pakalpojuma sniegšanu sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs sagatavo noslēguma pārskatu par sniegto sociālā mentora pakalpojumu, pārskatā ietverot norādi par sadarbības periodu ar mentorējamo, sadarbības mērķiem, uzdevumiem, veiktajām aktivitātēm, mentorējamā sadarbības motivāciju, sadarbības laikā paveikto. Noslēguma pārskatā tiek ietverti arī ieteikumi bērna turpmākam atbalstam.

Sadarbības noslēgumā metodiskais vadītājs organizē noslēguma sanāksmi, kuras viens no uzdevumiem ir saruna ar mentorējamo un viņa likumisko pārstāvi, SD GV un noslēguma pārskata sagatavošana, kas tiek iesniegts SD. Mentorējamajam, viņa likumiskajam pārstāvim ir tiesības iepazīties ar sagatavoto noslēguma pārskatu, pielikums 4.3.7.

3.12. Sociālā mentora pakalpojuma novērtēšana

Sociālā mentora pakalpojuma administratīvais vadītājs regulāri pārlicinās, vai sniegtais pakalpojums ir kvalitatīvs, sniegts nepieciešamajā apjomā un atbilst saturam.

Sociālā mentora pakalpojuma novērtēšana attiecas gan uz sociālā mentora pakalpojuma kvalitātes, gan efektivitātes novērtēšanu, kas tieši saistīta ar ietekmi uz mentorējamā situāciju. Novērtēšana tiek veikta vismaz divos līmeņos.

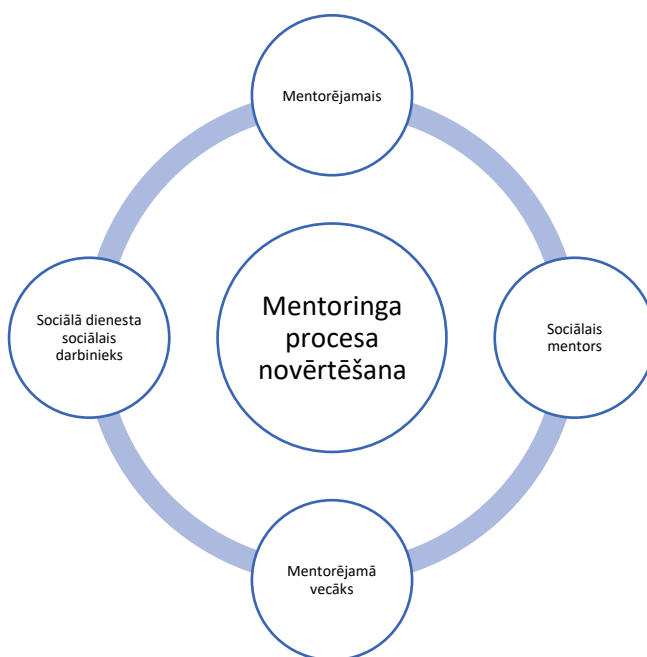
1. Atbilstība normatīvajiem aktiem

Atbilstoši MK Nr. 338, sociālā pakalpojuma sniedzējs vismaz reizi trijos gados veic iekšējo pašnovērtējumu par sniegtā sociālā pakalpojuma kvalitāti un atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Šis pašnovērtējums palīdz novērtēt pakalpojuma atbilstību vispārējiem kvalitātes kritērijiem.

2. Atbilstība mentorējamajam vajadzībām

- Gan sociālā mentora pakalpojuma sākumā, gan noslēgumā mentorējamais aizpilda mentorējamā pašnovērtējuma anketu, pielikums 4.3.4., to rekomendēts aizpildīt elektroniski, kas atvieglo datu apkopošanu. Anketa atspoguļo situācijas izmaiņas, dinamiku. Informāciju apkopo un analizē sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs vai administratīvais vadītājs.
- Sociālā mentora pakalpojuma noslēguma procesā visas iesaistītās puses - sociālais mentors, mentorējamais, bērna likumiskais pārstāvis, SD GV (skatiet ilustrāciju Nr. 6), ja attiecināms, aizpilda pakalpojuma noslēguma 360 grādu novērtēšanas anketu, pielikums 4.3.8. Ja tas ir atbilstoši konkrētajai situācijai, novērtēšanas anketas var aizpildīt pakalpojuma noslēguma sanāksmē, var veikt refleksiju par pakalpojumu. Informāciju apkopo un analizē sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs vai administratīvais vadītājs.

Ilustrācija 6. 360 grādu novērtēšanas metodes vizuāls attēlojums

- Sociālā mentora pakalpojuma sniegšanas noslēguma sanāksmē visas iesaistītās puses sniedz atgriezenisko saiti par sniegto pakalpojumu, informāciju apkopo un analizē sociālā mentora pakalpojuma metodiskais vadītājs.
- Novērtēšanas procesu veic arī situācijās, ja pakalpojums tiek izbeigts ātrāk par 12 mēnešiem (ja ir iespējams), kā arī situācijās, kad plānots sociālā mentora pakalpojumu turpināt.

IV.PIELIKUMI. Sociālā mentora pakalpojumā izmantojamās veidlapas

4.1. Likumiskā pārstāvja iesnieguma paraugs sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai

Iesnieguma saņēmējs
elektroniskā pasta adrese:

(bērna likumiskais pārstāvis vai tā pilnvarotā persona (atbilstošo pasvītrot), vārds, uzvārds)

(faktiskās dzīvesvietas adrese)

(tālruna Nr.)

(e-pasta adrese)

iesniegums.

Lūdzu piešķirt sociālā mentora pakalpojumu bērniem ar uzvedības vai atkarības problēmām vai to attīstības risku

(bērna vārds, uzvārds)

								-						
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

(personas kods)

Bērna vecums *(pilni gadi)*: _____

Informācija par bērna iesaisti sociālā mentora vai mentora pakalpojumā *(atzīmējiet atbilstošo atbildi un atbilstoši nepieciešamībai norādiet prasīto informāciju)*:

- ☐ Apliecinu, ka bērns nesaņem citu sociālā mentora vai mentora pakalpojumu.
- ☐ Apliecinu, ka bērns saņem sociālā mentora vai mentora pakalpojumu. Lūdzu norādiet Pakalpojuma sniedzēja nosaukumu un sociālā mentora vai mentora vārdu, uzvārdu

Parakstot šo iesniegumu, Jūs apliecināt, ka (*lūgums atzīmēt, ja piekrītat zemāk minētajam*):

- ☐ piekrītat sociālā mentora pakalpojuma sniegšanai Jūsu bērnam;
- ☐ bērns ir informēts un piekrīt sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai;
- ☐ piekrītat iesniegumā norādīto un sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanas laikā iegūto personas datu uzglabāšanai, apstrādei, kā arī pārbaudei, lai veiktu personas identifikāciju;
- ☐ piekrītat, ka Sociālā mentora pakalpojuma bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku aprakstā un normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos, kārtībā un apjomā personas dati var tikt nodoti citām kompetentajām institūcijām to funkciju nodrošināšanai.

Jūsu personas datu apstrādes mērķis ir nodrošināt sociālā mentora pakalpojuma saņemšanu Eiropas Sociālā fonda Plus līdzfinansētā projekta Nr. 4.3.6.5/1/24/I/001 “Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām un to ģimenēm” ietvaros.

Personas datu saņēmēji – Bērnu aizsardzības centrs un Jūsu pieprasītā pakalpojuma sniedzējs - nodibinājums “Sociālā atbalsta un izglītības fonds”, pašvaldības sociālais dienests, kā arī Centrālā Finanšu un Līgumu aģentūra, kura ir Projekta uzraugošā iestāde.

Tiesiskais pamats Jūsu personas datu apstrādei ir Jūsu piekrišana datu apstrādei. Jūsu personas dati tiks glabāti atbilstoši Arhīva likumam.

Informējam, ka Jums kā datu subjektam ir tiesības:

1. pieprasīt pārzinim piekļūt Jūsu kā datu subjekta apstrādātajiem personas datiem, lūgt neprecīzo personas datu labošanu vai dzēšanu, iesniedzot pamatojumu Jūsu lūgumam, likumā noteiktajos gadījumos lūgt Jūsu personas datu apstrādes ierobežošanu, kā arī iebilst pret to apstrādi;
2. iesniegt sūdzību par nelikumīgu Jūsu personas datu apstrādi Datu valsts inspekcijā (www.dvi.gov.lv; Blaumaņa iela 11/13-15, Rīga, LV-1011).

.

Datums*

Paraksts* _____

*Gadījumā, ja dokuments tiek parakstīts elektroniski, tad dokumenta datums ir tā elektroniskās parakstīšanas datums, savukārt, dokumenta paraksts satur laika zīmogu.

4.2. Bērna, no 15 gadu vecuma, iesnieguma paraugs sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai

Iesnieguma saņēmējs
elektroniskā pasta adrese:

							-						
--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

(vārds, uzvārds)

(personas kods)

(faktiskās dzīvesvietas adrese)

(tālruna Nr.)

(e-pasta adrese)

iesniegums.

Lūdzu piešķirt man sociālā mentora pakalpojumu bērniem ar uzvedības vai atkarības problēmām vai to attīstības risku.

Man ir pilni gadi: _____

Informācija par cita sociālā mentora vai mentora pakalpojuma saņemšanu *(atzīmējiet atbilstošo atbildi un atbilstoši nepieciešamībai norādiet prasīto informāciju)*:

- ☐ Apliecinu, ka nesaņemu citu sociālā mentora vai mentora pakalpojumu.
- ☐ Apliecinu, ka *saņemu citu sociālā mentora vai mentora pakalpojumu*. Lūdzu norādiet pakalpojuma sniedzēja nosaukumu un sociālā mentora vai mentora vārdu, uzvārdu:

Parakstot šo iesniegumu, Jūs apliecināt, ka *(lūgums atzīmēt, ja piekrītat zemāk minētajam)*:

- ☐ piekrītat sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai;
- ☐ piekrītat iesniegumā norādīto un sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanas laikā iegūto personas datu uzglabāšanai, apstrādei, kā arī pārbaudei, lai veiktu personas identifikāciju;
- ☐ piekrītat, ka Sociālā mentora pakalpojuma bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku aprakstā un normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos, kārtībā un apjomā personas dati var tikt nodoti citām kompetentajām institūcijām to funkciju nodrošināšanai.

Esmu informēts, ka sociālo pakalpojumu sniedzējs paziņos vecākiem, aizbildnim vai aizgādņim par pieprasījuma saņemšanu un pakalpojumu sniegšanu. Vecāki, aizbildnis vai aizgādņis var ierobežot sociālo pakalpojumu saņemšanu, iesniedzot iesniegumu, kā arī sociālā mentora pakalpojuma atsaukšanai nepieciešama vecāku, aizbildņa vai aizgādņa piekrišana.

Jūsu personas datu apstrādes mērķis ir nodrošināt sociālā mentora pakalpojuma saņemšanu Eiropas Sociālā fonda Plus līdzfinansētā projekta Nr. 4.3.6.5/1/24/I/001 "Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām un to ģimenēm" ietvaros.

Personas datu saņēmēji – Bērnu aizsardzības centrs un Jūsu pieprasītā pakalpojuma sniedzējs - nodibinājums "Sociālā atbalsta un izglītības fonds", pašvaldības sociālais dienests, kā arī Centrālā Finanšu un Līgumu aģentūra, kura ir Projekta uzraugošā iestāde.

Tiesiskais pamats Jūsu personas datu apstrādei ir Jūsu piekrišana datu apstrādei. Jūsu personas dati tiks glabāti atbilstoši Arhīva likumam.

Informējam, ka Jums kā datu subjektam ir tiesības:

1. pieprasīt personas datu pārziņiem piekļūt Jūsu kā datu subjekta apstrādātajiem personas datiem, lūgt neprecīzo personas datu labošanu vai dzēšanu, iesniedzot pamatojumu Jūsu lūgumam, likumā noteiktajos gadījumos lūgt Jūsu personas datu apstrādes ierobežošanu, kā arī iebilst pret to apstrādi;
2. Jums ir tiesības iesniegt sūdzību par nelikumīgu Jūsu personas datu apstrādi uzraugošajai institūcijai, kas Latvijas Republikā ir Datu valsts inspekcija (www.dvi.gov.lv; Blaumaņa iela 11/13-15, Rīga, LV-1011).

Datums*

Paraksts* _____

*Gadījumā, ja dokuments tiek parakstīts elektroniski, tad dokumenta datums ir tā elektroniskās parakstīšanas datums, savukārt, dokumenta paraksts satur laika zīmogu.

4.3. Mentorējamā portfolio

Mentorējamā portfolio iekļaujamās veidlapas ir no 4.3.1.- 4.3.8. Portfolio mērķis ir informācijas apkopošana, strukturēta uzglabāšana, tas ir pierādāms kopsavilkums par sadarbības procesu ar mentorējamo.

4.3.1. Izvērtējuma forma un pamatinformācija sociālā mentora pakalpojuma saņemšanai

Informācija par bērnu:

Bērna vārds uzvārds	
Dzimšanas dati	
Dzīvesvietas adrese	
Bērna tālruņa numurs, e-pasts saziņai	
Bērna likumiskā pārstāvja vārds, uzvārds, tālruņa numuri, e-pasts saziņai	

Sadarbības partneru kontaktinformācija:

Sociālā dienesta sociālā darbinieka (gadījuma vadītāja) vārds, uzvārds un kontaktinformācija	
Izglītības iestāde, klase/ grupa, kontaktinformācija	
<i>cita būtiska kontaktinformācija</i>	

Bērna uzvedības problēmas		
Pazīmes	Informācijas avoti	Atbilstība
1. Bērns klaiņo, ubago vai veic citas darbības, kas varētu izraisīt prettiesisku rīcību	Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma (NPAIS)	
2. Bērns patvaļīgi aizgājis no ģimenes vai ārpusģimenes aprūpes iestādes		
3. Bērns neattaisnoti neapmeklē obligātās izglītības iestādi	Valsts izglītības informācijas sistēma (VIIS)	

4.Bērns izdarījis administratīvu pārkāpumu, izdarījis pārkāpumu atkārtoti	Iekšlietu ministrijas Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēma	
5.Bērns izdarījis noziedzīgu nodarījumu, izdarījis pārkāpumu atkārtoti	Integrētā iekšlietu informācijas sistēma	
6.Bērns ir fiziski un verbāli agresīvs saskarsmē ar vienaudžiem un/vai pieaugušajiem (t.sk. izmantojot viedierīci/sociālos tīklus u.c.)*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
7.Bērns apmeklē izglītības iestādi, bet nepiedalās mācību procesā*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
8.Bērns ir pārmēru dominējošs, pastāvīgi dusmīgs vai viegli aizkaitināms*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
9.Bērns bojā vai iznīcina sev un/vai citiem piederošas mantas*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.	
10.Bērns ir mēģinājis sevi ievainot vai izdarīt pašnāvību	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, ārsta izziņa u.c.	
11.Bērnā ir agresija pret cilvēkiem vai dzīvniekiem, piemēram, citu cilvēku iebiedēšana, draudēšana, kautiņu izraisīšana, tādu ieroču izmantošana, kas var radīt nopietnus fiziskus bojājumus citiem (piemēram, ķieģelis, sasista pudele, nazis vai ierocis), fiziska cietsirdība pret cilvēkiem, fiziska nežēlība pret dzīvniekiem, agresīvi zagšanas veidi (piemēram, laupīšana, zagšana, izspiešana vai piespiešana seksuālai darbībai)	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.	
12.Bērns ilgstoši nespēj nomierināties, pārslēgties uz citu emocionālo stāvokli, pārāk jūtīgi reaģē uz aizrādījumiem*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
13.Bērns neprot veidot un uzturēt attiecības ar vienaudžiem un pieaugušajiem*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
Atkarību problēmas		
Pazīme	Informācijas avoti	Atbilstība
1.Bērnā radušies psihiski vai uzvedības traucējumi alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu lietošanas dēļ	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes).	
2.Bērnā izveidojusies atkarība no apreibinošām vielām vai atkarību	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes).	

izraisošiem procesiem un viņš ir saņēmis šo problēmu risināšanai paredzētu valsts finansētu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu	Sociālās integrācijas valsts aģentūras Sociālās rehabilitācijas informācijas sistēma un pakalpojuma sniedzēja SIA "Bērnu un pusaudžu resursu centrs" datu bāze.	
3.Bērnā konstatēta vairākkārtēja atkarību izraisošu vielu lietošana	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes), vecāku novērojumi, Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, pašvaldības policijas, bērns pats stāsta u.c.	
4.Bērns smēķē, košļā vai šņauc tabaku	Ārsta izraksts (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes), vecāku novērojumi, Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, pašvaldības policijas, bērna sniegtā informācija u.c.	
5.Bērns kļūst aizkaitināts, dusmīgs vai agresīvs, ja viņam liegta piekļuve viedierīcēm vai atkarību izraisošām vielām	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, vecāku novērojumi, bērna sniegtā informācija, izglītības iestādes sniegtā informācija u.c.	
Bērna uzvedības vai atkarību problēmu attīstības riski		
Pazīme	Informācijas avoti	Atbilstība
1.Bērns cietis no prettiesiskām darbībām – un ir saņēmis valsts finansētu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu no vardarbības cietušiem bērniem	Nodibinājuma "Latvijas Bērnu fonds" informācijas sistēma "Personu reģistrācijas sistēma", Sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma (SOPA).	
2.Ģimene atrodas sociālā dienesta redzeslokā, jo bērna ģimenē ir riski nepietiekamai bērna aprūpei, bet vecākiem nav pārtrauktas aizgādības tiesības	Sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma (SOPA).	
3.Bērna ģimenē tiek lietotas atkarību izraisošas vielas, tai skaitā grūtniecības periodā	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ārsta izraksti, policijas sniegtā informācija u.c.	
4.Bērna vecāku veselības grūtības, vecāka GRT, psihiskas saslimšanas, kuru rezultātā ir grūtības ar bērnu aprūpi, audzināšanu	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ārsta izraksti u.c.	
5.Bērna vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, un bērns ir nodots ārpusģimenes aprūpē	Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datu bāze, Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma (NPAIS)	
6.Bērns dzīvo ģimenē, kura bērna ģimenes loceklis(-ļi) ir izdarījis(-uši) bērnu tiesību pārkāpumu	Iekšlietu ministrijas Integrētā iekšlietu informācijas sistēma	
7.Bērna ģimenē ir konfliktējošas attiecības*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.	

8.Bērnā pasliktinājušās rūpes par sevi, neievēro higiēnu*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
9.Bērns vairs neapmeklē un nedara aktivitātes un hobijs, kas iepriekš sagādāja prieku*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
10.Bērns izvairās no attiecībām ar citiem, cenšas pavadīt laiku vienatnē*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna u.c.	
11.Bērns daudz laika pavada kopā ar vienaudžiem, kuriem ir uzvedības un/vai atkarību problēmas*	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, policijas sniegta informācija u.c.	
12.Bērnā novērotas pēkšņas uzvedības izmaiņas, ēšanas traucējumi, bezmiegs vai biežas galvassāpes u.c. fiziski simptomi (bieži sūdzas par galvassāpēm, vēdera sāpēm vai sliktu pašsajūtu)	Konstatēts SD sociālā darbinieka izvērtēšanas procesā, ir informācija no izglītības iestādes, vecākiem, paša bērna, ārsta izraksti u.c.	
13.Bērni ar UDHS, AST traucējumiem	Ārstu izraksti (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes).	
14.Bērni ar mācīšanās traucējumiem	Ārstu izraksti (izraksts no stacionāra vai izraksts no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes), izglītības iestādes sniegtā informācija, Pedagoģiski medicīniskās komisijas sniegtā informācija.	

* Ja informācija nav atrodamā informācijas avotos, tad speciālistiem izvērtējot pazīmes, jāņem vērā to raksturlielums⁶²

Komentāri _____

Kritēriji, kuri norāda, ka bērnam ir atbilstošs sociālā mentora pakalpojums

Atbilstības kritēriji	Atzīmē atbilstošo (-s)
a. Bērnā trūkst atbalsta personas ⁶³ : bērnam ir vajadzīgs pieaugušais, kas nodrošinātu emocionālu, praktisku, socializācijas, motivējošu, vajadzības gadījumā līdzgaitniecības u.c. atbalstu.	
b. Bērna vajadzībām ir atbilstošs individuāls atbalsts.	

⁶² Bērnu aizsardzības centra Metodoloģija bērnu ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām agresijas un vardarbības mazināšanai un sociālās iekļaušanas veicināšanai, Rīga, 2024, 13.,14. lpp.

⁶³ tiek vērtēta ģimenes, neformālā atbalsta sistēmas un citu publiski finansētu pakalpojumu resursi – ja bērnam ir pieejams mentors Valsts probācijas dienesta programmā, publiski finansētu projektu vai citu sociālo pakalpojumu ietvaros, sociālā mentora pakalpojuma piešķiršanai jābūt pamatotai, jāizprot katra mentora, sociālā mentora loma, lai novērstu dubultā finansējuma risku.

c. Bērns ir piekritis sociālā mentora pakalpojumam.	
---	--

Komentāri _____

Informācija par bērnu:	
Bērna situācijas īss apraksts <i>(ģimenes un sociālie riski, saņemtie un plānotie pakalpojumi, sniegtais atbalsts, cita būtiska informācija)</i>	
Bērna stiprās puses un intereses	
Sociālā mentora pakalpojuma piesaistīšanas mērķis un iespējamie uzdevumi <i>(ietverot informāciju, ar ko sociālā mentora pakalpojums būtu noderīgs bērna situācijā, iespējamās uzdevumus, atbalsta virzienus sociālajam mentoram u.tml.)</i>	
Informācija par pakalpojumiem un pasākumiem, kas mentorējamam jāapmeklē un kuriem nepieciešama sociālā mentora līdzgaitniecība	

Izvērtējumu sagatavoja

 (Organizācija, speciālista amats, vārds, uzvārds, paraksts)

4.3.2. Vienošanās par sadarbību ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, pašvaldības sociālo dienestu un bērna likumisko pārstāvi

VIENOŠANĀS PAR SADARBĪBU AR SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA SNIEDZĒJU, PAŠVALDĪBAS SOCIĀLO DIENESTU UN BĒRNA LIKUMISKO PĀRSTĀVI

Vienošanās Nr. ____

_____[vietas nosaukums]

20 ____ . gada ____ . ____ .

Puses:

1. _____
(Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs (juridiskās personas nosaukums, reģ. Nr., juridiskā adrese, pārstāvis), turpmāk – **Pakalpojuma sniedzējs**,
2. _____
(Pašvaldības sociālais dienests (juridiskās personas nosaukums, reģ. Nr., juridiskā adrese, pārstāvis), turpmāk – **Sociālais dienests**,
3. _____
(Bērna likumiskā pārstāvja vārds, uzvārds, personas kods, dzīvesvietas adrese), turpmāk – **Likumiskais pārstāvis**, kas pārstāv bērnu:
vārds, uzvārds, personas kods (turpmāk - BĒRNS), bērna faktiskās dzīvesvietas adrese,
vienojas sadarboties sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanā BĒRNAM.

1. Sadarbības mērķis

Nodrošināt BĒRNAM regulāru un drošu sociālā mentora pakalpojumu (turpmāk - pakalpojums), lai sniegtu emocionālu un praktisku atbalstu uzvedības vai atkarību problēmu risināšanai vai atkarību un uzvedības risku mazināšanai, jaunu uzvedības modeļu apguvei un dzīves kvalitātes uzlabošanai (turpmāk tekstā – pakalpojuma MĒRĶIS).

2. Pakalpojuma sniedzēja pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- nodrošināt sociālā mentora pakalpojuma sniegšanu saskaņā ar sociālā mentora pakalpojuma MĒRĶI, Sociālā mentora pakalpojuma aprakstu bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku (turpmāk - apraksts), izstrādāto sociālā mentora programmu BĒRNAM;
- vadīt un administrēt sociālā mentora pakalpojumu BĒRNAM;
- nodrošināt sociālā mentora pakalpojumu BĒRNAM atbilstoši aprakstā noteiktajam;
- sniegt BĒRNAM un viņa likumiskajam pārstāvim informāciju par sociālā mentora pakalpojuma sniegšanas gaitu, progresu u.c.;
- nodrošināt pakalpojuma atbilstību normatīvajiem aktiem;
- uzraudzīt pakalpojuma kvalitāti;
- risināt iespējamās ētikas principu pārkāpumu gadījumus, kuri konstatēti pakalpojuma sniegšanas laikā;

- vajadzības gadījumā nodrošināt sociālā mentora maiņu;
- nodrošināt ētikas principu ievērošanu pakalpojuma nodrošināšanā.

Tiesības:

- pieprasīt un saņemt informāciju no likumiskā pārstāvja, Sociālā dienesta un citām institūcijām par BĒRNU;
- pieņemt lēmumus par sociālā mentora piemērotību un resursu izmantošanu;
- pieņemt lēmumu par pakalpojumu pārtraukšanu vai izbeigšanu.

3. Pakalpojuma sniedzēja sociālā mentora, pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- nodrošināt sadarbību ar BĒRNU;
- izstrādāt sociālā mentora programmu BĒRNAM, kurā izvēlētas aktivitātes, lai sasniegtu pakalpojuma MĒRĶI;
 - īstenot sociālā mentora programmā plānotās aktivitātes;
 - pakalpojuma sniegšanas laikā sociālais mentors sadarbojas ar pašvaldības sociālo dienestu;
- nodrošināt sociālā mentora programmas aktivitāšu īstenošanā ētikas principu ievērošanu un BĒRNA labākās intereses;
- ievērot, ka saņemtā informācija par BĒRNU ir ierobežotas pieejamības informācija un tā ir izpaužama tikai gadījumos, kad ir pamatotas aizdomas par iespējamiem BĒRNA tiesību pārkāpumiem;
- piedalīties pirmajā sarunā ar BĒRNU;
- sadarboties ar BĒRNA likumisko pārstāvi, vajadzības gadījumā ar iesaistītajām institūcijām un speciālistiem, iepriekš saskaņojot ar BĒRNU un likumisko pārstāvi;
- sniegt informāciju par sociālā mentora programmas ietvaros plānoto aktivitāšu norises vietām/ laiku;
- nekavējoties ziņot par BĒRNA tiesību pārkāpumiem;
- piedalīties noslēguma tikšanās reizē ar BĒRNU;
- sagatavot noslēguma pārskatu par sociālā mentora pakalpojuma sniegšanu.

Tiesības:

- iepazīties ar informāciju par BĒRNA situāciju;
- izteikt ierosinājumus un jautājumus par sociālā mentora programmu.

4. Sociālā dienesta pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- sniegt Pakalpojuma sniedzējam savā rīcībā esošo informāciju par BĒRNU, lai nodrošinātu sociālā mentora programmas atbilstību kopējam BĒRNA atbalsta plānam un gadījuma vadībai.
- sadarboties ar sociālā mentora pakalpojumā iesaistīto sociālo mentoru BĒRNAM sniegtā pakalpojuma īstenošanā un citu personālu pakalpojuma metodiskās vadības un administrēšanas jautājumos;
- nodrošināt BĒRNA sociālā gadījuma vadību;
- informēt pakalpojuma sniedzēju, ja mainās BĒRNA vai Likumiskā pārstāvja juridiskais statuss (piemēram, tiek mainīts Likumiskais pārstāvis, tiek pieņemts

Bāriņtiesas lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu/atņemšanu), kas var būtiski ietekmēt sociālā mentora pakalpojuma nepārtrauktību un sniegšanas kārtību.

- informēt pakalpojuma sniedzēju, ja mainās BĒRNA vai Likumiskā pārstāvja dzīvesvieta, kontaktinformācija (tālrunis, e-pasts), ja šāda informācija ir Sociālā dienesta rīcībā.
- sniegt Pakalpojuma sniedzējam atgriezenisko saiti par BĒRNAM sniegtā sociālā mentora pakalpojuma rezultātiem;
- piedalīties sanāsmēs ar Pakalpojuma sniedzēju, sociālo mentoru un Likumisko pārstāvi.

Tiesības:

- Ierosināt Pakalpojuma sniedzējam lemt par sociālā mentora pakalpojuma pārtraukšanu vai izbeigšanu, ja tiek sasniegti sociālā dienesta noteiktie sociālā darba mērķi vai pakalpojuma MĒRĶIS netiek sasniegts un ir nepieciešams cits sociālais pakalpojums vai konstatēti būtiski sadarbības vai ētikas principu pārkāpumi pakalpojuma sniegšanas procesā;
- ierosināt izmaiņas BĒRNA sociālā mentora programmā, ja tas nepieciešams, lai saskaņotu to ar Sociālā dienesta atbalsta plānu vai sociālās korekcijas un sociālās rehabilitācijas programmu.
- saņemt no Pakalpojuma sniedzēja pilnīgu, patiesu un saprotamu informāciju par sociālā mentora pakalpojuma norisi, dinamiku, rezultātiem, programmas izmaiņām, pārtraukumiem un citu informāciju, kas nepieciešama gadījuma vadībai.

5. Likumiskā pārstāvja pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- sadarboties ar sociālo mentoru un sniegt nepieciešamo informāciju;
- sniegt norādes, ja nepieciešams, par sociālā mentora programmas ietvaros plānoto aktivitāšu norises vietām/ laiku (*piemēram: vai ir pieļaujamās aktivitātes ārpus telpām, vai ir pieļaujamās aktivitātes citā pašvaldības teritorijā, kāds ir vēlamais aktivitāšu norises laika ietvars – no plkst. līdz plkst.*);
- nodrošināt un atbalstīt BĒRNA dalību pakalpojumā;
- informēt par izmaiņām BĒRNA ikdienā vai veselības stāvoklī, kas var ietekmēt sociālā mentora programmas aktivitāšu ieviešanu un īstenošanu;
- informēt par apstākļiem, kas var ietekmēt pakalpojuma īstenošanu;
- sadarboties ar iesaistītajiem speciālistiem un sniegt atgriezenisko saiti;
- norādīt uz īpašiem nosacījumiem par BĒRNA vajadzībām un drošību;
- respektēt sociālā mentora profesionālās robežas, t.i. likumiskais pārstāvis negaida no sociālā mentora citu pakalpojumu izpildi kā vien tos, kas iekļauti sociālā mentora programmā.

Tiesības:

- saņemt informāciju par pakalpojuma MĒRĶI, metodēm, aktivitātēm un to ietekmi uz BĒRNU;
- iepazīties ar sociālo mentoru un viņa pieredzi;
- piedalīties sociālā mentora programmas mērķu izvirzīšanā un aktivitāšu izvērtēšanā;
- saņemt informāciju par sociālā mentora programmas aktivitātēm, norises laiku un vietu;
- saņemt informāciju par sociālā mentora novērojumiem un ieteikumiem;

- vērsties pie pakalpojuma sniedzēja jautājumu vai neskaidrību gadījumā;
- iesniegt iesniegumu par pakalpojuma sniegšanas īslaicīga pārtraukuma nepieciešamību vai pakalpojuma sniegšanas izbeigšanu BĒRNAM vai sociālā mentora maiņu, pamatojot to.

6. BĒRNA pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- piedalīties sociālā mentora programmā un apmeklēt tajā plānotās tikšanās, aktivitātes;
- sadarboties ar sociālo mentoru, ievērojot plānoto tikšanos regularitāti un konsekvenci;
- ievērot vienošanos par sadarbību (piemēram, saziņu, tikšanās laikus);
- saudzīgi izturēties pret sociālā mentora programmas resursiem un vidi;
- ievērot drošības noteikumus aktivitāšu laikā;
- informēt, ja aktivitāte rada diskomfortu vai risku.

Tiesības:

- tikt uzklaustā un iesaistītā lēmumu pieņemšanā atbilstoši vecumam un attīstībai;
- piedalīties sociālā mentora programmas mērķu izvirzīšanā un aktivitāšu izvēlē;
- saņemt cieņpilnu, atbalstošu un taisnīgu attieksmi;
- paust viedokli, ierosinājumus un emocijas, kā arī saņemt atgriezenisko saiti;
- atteikties no aktivitātēm, kas rada risku veselībai vai drošībai;
- saņemt informāciju par sociālā mentora programmu;
- būt aizsargātam pret diskrimināciju, vardarbību un pazemojošu attieksmi.

7. Plānotais sadarbības ilgums

- sākuma datums: _____;
- pakalpojuma sniegšanas ilgums ne vairāk kā 12 mēneši vai 84 astronomiskās stundas;
- vienošanās tiek izbeigta šādos gadījumos:
 - BĒRNA likumiskais pārstāvis rakstiski vai mutiski atteicies no sociālā mentora pakalpojuma;
 - BĒRNS bez attaisnojoša iemesla ilgāk par 2 mēnešiem nav iesaistījies sociālā mentora pakalpojumā plānotajās aktivitātēs;
 - Pakalpojuma sniedzējs secina, ka turpmāka atbalsta sniegšana nav nepieciešama, jo sasniegti izvirzītie mērķi, vai gluži pretēji notikusi problēmu eskalācija, kas prasa cita veida pakalpojumu piesaisti, un sociālā mentora pakalpojums BĒRNAM nav atbilstošs;
 - BĒRNS izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstīs;
 - BĒRNS atrodas bezvēsts prombūtnē ilgāk par 2 mēnešiem;
 - BĒRNS sasniedzis 18 gadu vecumu.
- vienošanās var tikt izbeigta pirms darbības termiņa beigām, pēc jebkuras no pusēm mutiska vai rakstiska ierosinājuma;
- vienošanās darbojas ciktāl tā ir brīvprātīga Pušu gribas izpausme, tas nav pielietojams kā uzvedības sociālās korekcijas vai audzināšanas rakstura piespiedu līdzeklis.

8. Datu apstrādes pamatinformācija

Puses apstrādā personas datus (tai skaitā īpašās kategorijas datus par veselību, uzvedību un ģimeni) saskaņā ar VDAR⁶⁴. Datu pārzinis: Pakalpojuma sniedzējs [nodibinājums “Sociālā atbalsta un izglītības fonds”, Brīvības gatve 195-28, Rīga, kontaktpersona: Guna Krēgere

⁶⁴ Vispārīgā datu aizsardzības regula (<https://gdpr-text.com/lv/>)

Medne]. Apstrādes nolūks: Sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšana un mērķu sasniegšana. Tiesiskais pamats: VDAR 6. panta 1. punkta c) apakšpunkts (normatīvo aktu izpilde) un 9. panta 2. punkta b) apakšpunkts (sociālās aizsardzības vajadzības). Datu saņēmēji: Sociālais dienests, sociālais mentors (ierobežotā apjomā). Uzglabāšanas termiņš: Vienošanās darbības laiks + 3 gadi (vai saskaņā ar normatīvajiem aktiem). Datu subjekta tiesības: Piekļuve, labošana, dzēšana, ierobežošana, iebildumi (VDAR 15.–22. pants). Sūdzība: Datu valsts inspekcija (www.dvi.gov.lv).

9. Konfidencialitāte un datu aizsardzība

- Visa informācija par BĒRNU un ģimeni ir personas dati (tai skaitā īpašās kategorijas dati).
- Sociālais mentors drīkst izpaust informāciju tikai: (1) ar likumiskā pārstāvja rakstisku piekrišanu; (2) gadījumos, kad pastāv tieši draudi BĒRNA dzīvībai, veselībai vai tiesībām (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 51. pants, VDAR 9. panta 2. punkta c) apakšpunkts); (3) normatīvos aktos noteiktajām iestādēm (piem., Bāriņtiesa, policija). Izpaušana jādokumentē un jāziņo datu pārzinim 24 stundu laikā.
- Informācijas apmaiņa notiek tikai nepieciešamajā apjomā (VDAR 5. panta 1. punkta c) apakšpunkts). Puses izmanto drošus saziņas kanālus (šifrēts e-pasts vai portāls).
- BĒRNAM atbilstoši vecumam un briedumam ir tiesības tikt informētam par datu apstrādi un paust viedokli (VDAR 8. pants).

10. Strīdu risināšana

- Strīdi risināmi sarunu ceļā, t.sk. atbilstoši aprakstā noteiktajam;
- ja vienošanās nav iespējama, strīdi izskatāmi Latvijas Republikas tiesā.

11. Nobeiguma noteikumi

- Vienošanās grozījumi un papildinājumi ir noformējami rakstveidā;
- Vienošanās sagatavota trīs eksemplāros – pa vienam eksemplāram katrai Pusei.

Papildu vienošanās / piezīmes

Paraksti:

Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs	Sociālais dienests	Bērna likumiskais pārstāvis
Datums_____	Datums_____	Datums_____

Esmu iepazinies un piekrītu

Sadarbības nosacījumiem _____ Bērna vārds, uzvārds

4.3.3. Vienošanās par sadarbību ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju, pašvaldības sociālo dienestu un mentorējamo bērnu, no 18 gadu vecuma

VIEŅOŠANĀS PAR SADARBĪBU AR SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA SNIEDZĒJU, PAŠVALDĪBAS SOCIĀLO DIENESTU UN PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU

Vienošanās Nr. ____

_____[vietas nosaukums]

_____.gada____._____.

Puses:

1. _____
(Sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs (juridiskās personas nosaukums, reģ. Nr., juridiskā adrese, pārstāvis), turpmāk – **Pakalpojuma sniedzējs**,

2. _____
((Pašvaldības sociālais dienests (juridiskās personas nosaukums, reģ. Nr., juridiskā adrese, pārstāvis), turpmāk – **Sociālais dienests**,

3. _____
(Mentorējamais (vārds, uzvārds, personas kods, faktiskās dzīvesvietas adrese)), turpmāk – **PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJS**,

vienojas sadarboties sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanā PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM.

1. Sadarbības mērķis

Turpināt PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM regulāru un drošu sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšanu, lai sniegtu emocionālu un praktisku atbalstu uzvedības vai atkarību problēmu risināšanai vai atkarību un uzvedības risku mazināšanai, jaunu uzvedības modeļu apguvei un dzīves kvalitātes uzlabošanai (turpmāk tekstā – pakalpojuma MĒRĶIS).

2. Pakalpojuma sniedzēja pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- nodrošināt sociālā mentora pakalpojuma sniegšanu saskaņā ar sociālā mentora pakalpojuma MĒRĶI, Sociālā mentora pakalpojuma aprakstu bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku (turpmāk - apraksts), izstrādāto sociālā mentora programmu PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU;
- vadīt un administrēt sociālā mentora pakalpojumu PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM;
- nodrošināt sociālā mentora pakalpojumu PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM atbilstoši aprakstā noteiktajam;
- sniegt PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM informāciju par sociālā mentora pakalpojuma sniegšanas gaitu, progresu u.c.;
- nodrošināt pakalpojuma atbilstību normatīvajiem aktiem;

- uzraudzīt pakalpojuma kvalitāti;
- risināt iespējamās ētikas principu pārkāpumu gadījumus, kuri konstatēti pakalpojuma sniegšanas laikā;
- vajadzības gadījumā nodrošināt sociālā mentora maiņu;
- nodrošināt ētikas principu ievērošanu pakalpojuma nodrošināšanā.

Tiesības:

- pieprasīt un saņemt informāciju no Sociālā dienesta un citām institūcijām par PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU;
- pieņemt lēmumus par sociālā mentora piemērotību un resursu izmantošanu;
- pieņemt lēmumu par pakalpojumu pārtraukšanu vai izbeigšanu.

3. Pakalpojuma sniedzēja – sociālā mentora, pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- turpināt nodrošināt sociālā mentora pakalpojumu līdz _____ mēnešiem, līdz _____ stundām;
- pilnveidot sociālā mentora programmu PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM, kurā noteiktas aktivitātes, lai sasniegtu MĒRĶI;
- īstenot sociālā mentora programmā plānotās aktivitātes, visu mentora pakalpojuma sniegšanas laiku mentors sadarbojas ar _____ pašvaldības sociālo dienestu;
- nodrošināt sociālā mentora programmas aktivitāšu īstenošanā ētikas principu ievērošanu un PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA labākās intereses;
- ievērot, ka saņemtā informācija par PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU ir ierobežotas pieejamības informācija un tā ir izpaužama tikai gadījumos, kad ir aizdomas par iespējamām PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA tiesību pārkāpumiem;
- aizpildīt PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA dzīvesprasmju anketu pakalpojuma beigās;
- nekavējoties ziņot par PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA tiesību pārkāpumiem;
- plānot un atskaitīties par kabatas naudas izlietojumu;
- piedalīties sociālā mentora pakalpojuma noslēguma tikšanās reizē;
- sagatavot noslēguma pārskatu par sociālā mentora pakalpojuma sniegšanu.

Tiesības:

- iepazīties ar PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA situāciju;
- izteikt ierosinājumus par nepieciešamajām izmaiņām sociālā mentora programmā;
- vērsties atbilstošās institūcijās konflikta gadījumos.

4. PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA pienākumi un tiesības

Pienākumi:

- piedalīties sociālā mentora programmā un apmeklēt plānotās aktivitātes;
- sadarboties ar sociālo mentoru, ievērojot plānoto tikšanos regularitāti un konsekvensi;
- ievērot vienošanos par sadarbību (piemēram, saziņu, tikšanās laiku);
- saudzīgi izturēties pret sociālā mentora programmas resursiem un vidi;
- ievērot drošības noteikumus aktivitāšu īstenošanas laikā;
- informēt, ja aktivitāte rada diskomfortu vai risku;
- informēt par apstākļiem, kas var ietekmēt pakalpojuma īstenošanu;
- ievērot konfidencialitāti par citu dalībnieku privāto informāciju, ja attiecināms.
-

Tiesības:

- tikt uzklaštam un iesaistītam lēmumu pieņemšanā;
- piedalīties sociālā mentora programmas mērķu izvirzīšanā un aktivitāšu izvēlē;
- saņemt cieņpilnu un taisnīgu attieksmi un atbalstu;
- paust viedokli, ierosinājumus un emocijas, kā arī saņemt atgriezenisko saiti;
- atteikties no aktivitātes, kas rada risku veselībai vai drošībai;
- saņemt informāciju par sociālā mentora programmu;
- būt aizsargātam pret diskrimināciju, vardarbību un pazemojošu attieksmi;
- iesniegt iesniegumu par pakalpojuma sniegšanas īslaicīga pārtraukuma nepieciešamību vai sociālā mentora maiņu, pamatojot to.

5. Sociālā dienesta pienākumi un tiesības**Pienākumi:**

- sniegt Pakalpojuma sniedzējam savā rīcībā esošo informāciju par PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU, lai nodrošinātu sociālā mentora programmas atbilstību kopējam PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA atbalsta plānam un gadījuma vadībai.
- sadarboties ar sociālā mentora pakalpojumā iesaistīto sociālo mentoru PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM sniegtā pakalpojuma īstenošanā un citu personālu pakalpojuma metodiskās vadības un administrēšanas jautājumos;
- nodrošināt PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA sociālā gadījuma vadību;
- informēt pakalpojuma sniedzēju, ja mainās PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA dzīvesvieta, kontaktinformācija (tālrunis, e-pasts), ja šāda informācija ir Sociālā dienesta rīcībā;
- sniegt Pakalpojuma sniedzējam atgriezenisko saiti par PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA sniegtā sociālā mentora pakalpojuma rezultātiem;
- piedalīties sanāsmēs ar Pakalpojuma sniedzēju, sociālo mentoru un PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU.

Tiesības:

- Ierosināt Pakalpojuma sniedzējam lemt par sociālā mentora pakalpojuma pārtraukšanu vai izbeigšanu, ja tiek sasniegti sociālā dienesta noteiktie sociālā darba mērķi vai pakalpojuma MĒRĶIS netiek sasniegts un ir nepieciešams cits sociālais pakalpojums vai konstatēti būtiski sadarbības vai ētikas principu pārkāpumi pakalpojuma sniegšanas procesā;
- ierosināt izmaiņas BĒRNA sociālā mentora programmā, ja tas nepieciešams, lai saskaņotu to ar Sociālā dienesta atbalsta plānu vai sociālās korekcijas un sociālās rehabilitācijas programmu.
- saņemt no Pakalpojuma sniedzēja pilnīgu, patiesu un saprotamu informāciju par sociālā mentora pakalpojuma norisi, dinamiku, rezultātiem, programmas izmaiņām, pārtraukumiem un citu informāciju, kas nepieciešama gadījuma vadībai.

6. Sadarbības ilgums un izbeigšana

- sākuma datums: _____;
- beigu datums: _____;
- vienošanās tiek izbeigta šādos gadījumos:
 - PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJS bez attaisnojoša iemesla ilgāk par 2 mēnešiem nav iesaistījies sociālā mentora pakalpojumā plānotajās aktivitātēs;
 - sociālā mentora pakalpojuma sniedzējs secina, ka turpmāka atbalsta sniegšana nav nepieciešama, jo sasniegti izvirzītie mērķi, vai gluži pretēji notikusi problēmu

- eskalācija, kas prasa cita veida pakalpojumu piesaisti, un sociālā mentora pakalpojums PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJAM nav atbilstošs;
 - PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJS izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstīs;
 - PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJS atrodas bezvēsts prombūtnē ilgāk par 2 mēnešiem.
- vienošanās var tikt izbeigta pirms darbības termiņa beigām, pēc jebkuras no pusēm mutiska vai rakstiska ierosinājuma;
- vienošanās darbojas ciktāl tā ir brīvprātīga Pušu gribas izpausme, tas nav pielietojams kā uzvedības sociālās korekcijas vai audzināšanas rakstura piespiedu līdzeklis.

7. Datu apstrādes pamatinformācija

Puses apstrādā personas datus (tai skaitā īpašās kategorijas datus par veselību, uzvedību un ģimeni) saskaņā ar VDAR⁶⁵. Datu pārzinis: Pakalpojuma sniedzējs [nodibinājums “Sociālā atbalsta un izglītības fonds”, Brīvības gatve 195-28, Rīga, kontaktpersona: Guna Krēgere Medne]. Apstrādes nolūks: Sociālā mentora pakalpojuma nodrošināšana un mērķu sasniegšana. Tiesiskais pamats: VDAR 6. panta 1. punkta c) apakšpunkts (normatīvo aktu izpilde) un 9. panta 2. punkta b) apakšpunkts (sociālās aizsardzības vajadzības). Datu saņēmēji: Sociālais dienests, sociālais mentors (ierobežotā apjomā). Uzglabāšanas termiņš: Vienošanās darbības laiks + 3 gadi (vai saskaņā ar normatīvajiem aktiem). Datu subjekta tiesības: Piekļuve, labošana, dzēšana, ierobežošana, iebildumi (VDAR 15.–22. pants). Sūdzība: Datu valsts inspekcija (www.dvi.gov.lv).

8. Konfidencialitāte un datu aizsardzība

- Visa informācija par PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU ir ierobežotas pieejamības.
- Puse savstarpēji apmainās ar informāciju, kas nepieciešama Vienošanās izpildē, tajā skaitā fizisko personu datus tam nepieciešamajā apjomā.
- Sociālais mentors drīkst izpaust informāciju par PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJU tikai: (1) ar PAKALPOJUMA SAŅĒMĒJA rakstisku piekrišanu; (2) vitāli svarīgos gadījumos (VDAR 9. panta 2. punkta c) apakšpunkts); (3) sociālajam darbiniekam – tikai lietišķu informāciju par norisi (bez sensitīviem datiem, ja nav nepieciešams).
- Fizisko personu datu apstrāde šīs Vienošanās ietvaros tiek veikta saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa regulu (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk šīs sadaļas ietvaros – Regula) un citiem normatīvajiem aktiem, kas attiecas uz fiziskas personas datu aizsardzību un apstrādi.

9. Strīdu risināšana

- Strīdi risināmi sarunu ceļā, t.sk. atbilstoši aprakstā noteiktajam;
- ja vienošanās nav iespējama, strīdi izskatāmi Latvijas Republikas tiesā.

10. Nobeiguma noteikumi

- Vienošanās grozījumi un papildinājumi ir noformējami rakstveidā.
- Vienošanās sagatavota trīs eksemplāros – pa vienam katrai Pusei.

Papildu vienošanās / piezīmes

⁶⁵ Vispārīgā datu aizsardzības regula (<https://gdpr-text.com/lv/>).

Paraksti:

Pakalpojuma sniedzējs	Sociālais dienests	Pakalpojuma saņēmējs
Datums _____	Datums _____	Datums _____

4.3.4. Mentorējamā pašnovērtējuma anketa

(rekomendējam izveidot anketu elektroniskā formātā, lai mentorējamais to var aizpildīt tiešsaistē, piemēram, telefonā)

Lūdzu aizpildi aptaujas anketu, katru apgalvojumu novērtējot skalā no 1 līdz 10 (kur 1 = zemākais vērtējums un 10 = augstākais), apvelc tavuprāt atbilstošo skaitli.

		Sociālā mentora pakalpojuma sākumā	Sociālā mentora pakalpojuma noslēgumā
1.	Es jūtos pārliecināts par sevi	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
2.	Man ir viegli iepazīties ar jauniem cilvēkiem	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
3.	Es jūtos droši jaunās situācijās	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
4.	Man ir viegli pielāgoties pārmaiņām	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5.	Es atpazīstu savas emocijas	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6.	Es tieku galā ar savām emocijām	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
7.	Man patīk iesaistīties aktivitātēs	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
8.	Esmu spējīgs pieņemt lēmumus, kas nāk man par labu	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
9.	Es māku pieņemt palīdzību	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
10.	Es labi tieku galā ar stresu	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
11.	Man ir labas attiecības ar citiem cilvēkiem	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
12.	Es protu risināt konfliktus	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
13.	Es varu pateikt nē	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

14.	Es spēju kritiski izvērtēt situācijas	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
15.	Es varu saplānot savu dienu	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
16.	Es varu saplānot savu nedēļu	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
17.	Es pieturos pie saviem plāniem	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
18.	Man ir pieredze, ka, izvirzot mērķi, to var sasniegt	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
19.	Man ir mērķis	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
20.	Man ir kāds sapnis	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
21.	Es domāju, ka varu ietekmēt savu dzīvi	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4.3.5.Sociālā mentora programma

SOCIĀLĀ MENTORA PROGRAMMA IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA

Mentorējamā vārds, uzvārds	
Mentorējamā portfolio nr.	
Sociālā mentora vārds, uzvārds	
Sadarbības sākums ar mentorējamo (vienošanās noslēgšanas datums)	
Programma sāкта sastādīta (datums)	
Mentorējamā mērķa definēšana Kā mēs zināsim, ka mērķis ir sasniegts? - Pēc kā tu jutīsi, ka esi sasniedzis savu mērķi? - Kādi būs tie mazie un lielie soļi, kas liecinās, ka tu esi uz pareizā ceļa? - Kā citi pamanīs, ka tu esi sasniedzis mērķi?	
Sociālā mentora programmas mērķis	

1.mēnesis 00.00.00-00.00.00 Mērķis _____

	Uzdevumi (mērķis sadalīts soļos)	Aktivitātes	Piezīmes (cik bieži, kādā veidā notiks sadarbība, tikšanās, aktivitātes utml.)
1.			
2.			

2.mēnesis 00.00.00-00.00.00 Mērķis _____			
	Uzdevumi (mērķis sadalīts soļos)	Aktivitātes	Piezīmes (cik bieži, kādā veidā notiks sadarbība, tikšanās, aktivitātes utml.)
1.			
2.			

3.mēnesis 00.00.00-00.00.00 Mērķis _____			
	Uzdevumi (mērķis sadalīts soļos)	Aktivitātes	Piezīmes (cik bieži, kādā veidā notiks sadarbība, tikšanās, aktivitātes utml.)
1.			
2.			

4.3.6.Sociālā mentora pakalpojuma atskaite

SOCIĀLĀ MENTORA ATSKAITE IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA

Sociālais mentors _____ 20___.gada _____
(vārds, uzvārds) (mēnesis)

ir sniedzis sociālā mentora pakalpojumu _____

(norāda mentorējamā portfolio numuru)

Datums	Pakalpojuma sniegšanas veids (norāda veidu): • tikšanās klātienē, • attālināta saziņa*, • darbs pakalpojuma nodrošināšanā (piemēram, tikšanās ar SD, dalība STIS), • metodiskās vadības tikšanās, • atskaites, noslēguma pārskata sagatavošana (ne vairāk kā 2 st. mēnesī).	Sociālā mentora sniegtā pakalpojuma īss apraksts (<i>apraksta aktivitātes ar mentorējamo, fiksē tikšanās ar SD GV u.c., sniedz īsu, lietišķu informāciju</i>)	Kabatas naudas izlietojums (kam izlietota kabatas nauda, izlietojuma apjomu norāda pretim konkrētajai aktivitātei, pasākumam u.c.)	Laiks (stundās)
			<i>Piemēram, ieejas biļete, transporta izdevumi, pret katru aktivitāti norāda visus izdevumus, kuri bijuši aktivitātes ietvaros. Norāda katra čeka summu, datumu un numuru.</i>	

KOPĀ STUNDAS MĒNESĪ				

* Ja pakalpojums sniegts attālināti, nepieciešams norādīt iemeslu.

Sociālais mentors: _____

(vārds, uzvārds, paraksts)

4.3.7. Sociālā mentora pakalpojuma noslēguma pārskata forma

Pakalpojuma sniedzēja veidlapa

(Vieta)

**NOSLĒGUMA PĀRSKATS PAR SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA
SNIEGŠANU
IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA**

00.00.0000

Nr. ____

..... pašvaldības sociālajam dienestam

Adrese: _____

(mentorējamā vārds, uzvārds)

Sniegtā sociālā mentora pakalpojuma apjoms:

Kopējais stundu skaits: _____

Pakalpojuma periods: no _____ līdz _____

Sociālā _____ mentora _____ vārds,

uzvārds:

1. Sākotnējā situācija (īss ieskats mentorējamā situācijā, kad viņš uzsāka sociālā mentora pakalpojumu):

2. Sociālā mentora programmas mērķis:

3. Pakalpojuma laikā sasniegtie rezultāti (balstoties uz mentorējamā pašnovērtējuma anketu un sociālā mentora novērojumiem)

Mentorējamais regulāri tikās ar sociālo mentoru.	Jā	Nē
--	----	----

Mentorējamā uzticēšanās sociālajam mentoram ir pieaugusi.		
Mentorējamais sāk atklātāk paust savas domas un emocijas.		
Samazinās (kļūst retākas, mazākas intensitātes) mentorējamā aizsargreakcijas (agresija, noslēgtība, izvairīšanās)		
Mentorējamais sāk atpazīt savas emocijas un/vai sociāli pieņemamākā veidā tās paust.		
Mentorējamajam uzlabojās stresa noturība un spēja tikt galā ar emocijām.		
Mentorējamajam uzlabojās pašapziņa un spēja saprast citus cilvēkus.		
Mentorējamais ir iesaistījies aktivitātēs (piemēram, interešu izglītībā, pasākumos, brīvprātīgajā darbā u.c.)		
Mentorējamais spēj kritiskāk izvērtēt savu situāciju, vidi, draugu loku		
Mentorējamais vieglāk spēj pielāgoties pārmaiņām (jauna vide, jauni cilvēki, dienas režīma izmaiņas)		
Mentorējamais izprot savu situāciju un atzīst vajadzību saņemt speciālistu atbalstu		
Mentorējamais saņem citus pakalpojumus (piemēram, atkarību profilakses speciālists, narkologs, psihologs, atbalsta grupa u.c.).		

4. Mentorējamā stiprās puses un resursi

Stiprās puses: mentorējamā talanti, prasmes un rakstura īpašības, kas tika pamanītas un attīstītas mentoringa laikā un ir pārrunātas ar mentorējamo.

Resursi: mentorējamā atbalsta avoti (ģimene, draugi, skolotāji), kuri palīdzēja mentorējamajam sasniegt mērķi, un ikdienas aktivitātes (piemēram, hobiji, interešu pulciņi), kuras palīdzēja uzlabot situāciju un ir pārrunātas ar mentorējamo.

5.Šķēršļi un izaicinājumi:

Izaicinājumi (saistīti ar personas iekšējo stāvokli un attieksmi. Tās ir grūtības, kuras ir iespējams pārvarēt ar atbilstošu atbalstu un rīcību, piemēram, mentorējamā motivācija, vieglā ietekmējamība, neuzticēšanās, u.c.)

Šķēršļi (ārēji un grūti kontrolējami faktori, kas traucēja sasniegt mērķi, piemēram, finanšu trūkums, ģimenes neiesaistīšanās, u.c.)

6.Sociālā mentora secinājumi un ieteikumi tālākai situācijas uzlabošanai.

Vai ir nepieciešams turpināt darbu ar mentorējamo? (atzīmē atbilstošo)

Jā	Nē
----	----

Ieteikumi:

- 1.
- 2.
- 3.

Pakalpojuma sniedzēja
vārds, uzvārds

(paraksts)

4.3.8. Sociālā mentora pakalpojuma noslēguma 360 grādu novērtēšanas anketa

SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA NOVĒRTĒŠANAS ANKETA MENTORĒJAMAJAM

Aptauja: Kā tev gāja ar mentoru?

Paldies, ka piedalījies sociālā mentora programmā! Lūdzu, atbildi uz šiem jautājumiem. Tavs godīgais viedoklis palīdzēs mums labāk atbalstīt citus bērnus!

1. Kā tu novērtē sadarbību ar savu sociālo mentoru?

- Cik ļoti tev palīdzēja sarunas un darbs ar mentoru?(1-vispār nepalīdzēja.....10-ļoti palīdzēja)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- Cik droši tu juties, runājot un strādājot kopā ar mentoru? (1-vispār nedroši.....10-pilnībā droši)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- Vai mentora atbalsts bija pietiekams, lai tu gribētu strādāt pie saviem mērķiem? (1-vispār nē.....10-ļoti jā)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- Vai tev patika aktivitātes, ko darījāt kopā ar sociālo mentoru (piemēram, spēles, pasākumi, sarunas)? (1-vispār nē...10-pilnībā jā)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Personīgā izaugsme un prasmes

- Kādas jaunas, noderīgas lietas tu iemācījies vai uzlaboji šajā programmā? (Piemēram: labāk tieku galā ar dusmām, vieglāk komunicēju ar vecākiem, protu plānot laiku, atpazīstu savas emocijas.)?

- Kā tu tagad vērtē savu spēju tikt galā ar problēmām un risināt grūtības?? (1-ļoti slikti....10-ļoti labi)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- Vai mentoru palīdzēja Tev atrast jaunus veidus, kā risināt sarežģītas situācijas dzīvē? ? (1-vispār nē...10-noteikti jā)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Kopējā ietekme un ieteikumi

- Kā tu novērtē savu kopējo progresu šīs programmas laikā? (1 — ir sliktāk, kā bija iepriekš ... 10 — mana dzīve ir mainījusies uz pozitīvo pusi)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Cik ļoti tu ieteiktu šo programmu citiem jauniešiem? Kāpēc?(1-noteikti neieteiktu....10-noteikti ieteiktu)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Kāpēc tu ieteiktu (vai neieteiktu) šo programmu citiem? (Īss paskaidrojums)

Paldies par tavām atbildēm! Tavs viedoklis ir ļoti svarīgs, lai mēs varētu uzlabot pakalpojumu un palīdzēt arī citiem bērniem!.

SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA NOVĒRTĒŠANAS ANKETA

SOCIĀLAJAM MENTORAM

Paldies, ka sniedz sociālā mentora pakalpojumu! Lai palīdzētu uzlabot pakalpojuma kvalitāti, lūdzu, aizpildi šo aptauju.

1. Atbalsts mentorējamā izaugsmei

- Kā Tu vērtē savu sadarbību ar mentorējamo? (1-vispār nevarējām saprasties.....10-sadarbība bija izcila)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Cik atvērts vai uzticīgs sadarbībai bija mentorējamais? (1-bija ļoti noslēgts, izvairīgs.....10-bija ļoti atvērts, motivēts)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Atbalsts sociālajam mentoram

- Vai Tu saņēmis pietiekamu atbalstītu no sociālā mentora pakalpojuma metodiskā vadītāja? (1-nē, nesaņēmu atbalstu vispār....10-jā, jutos pilnībā atbalstīts!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Cik pārliecināts tu juties, nodrošinot mentorējamajam atbalstu? (1 - jutos ļoti nedroši... 10 - jutos pilnīgi pārliecināts!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai tu kā sociālais mentors ieguvi jaunas zināšanas vai prasmes, praksē sniedzot atbalstu mentorējamajam?(1-nē.....10-jā, ļoti daudz!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai tev darbā ar mentorējamo bija noderīga un palīdzoša sociālā mentora programma? (1-vispār nebija palīdzoša...10-bija ļoti palīdzoša!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Redzamās izmaiņas un gandarījums

- Vai Tusaskati izmaiņas mentorējamā uzvedībā, prasmēs? (1-nē.....10-jā)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Cik labi tev izdevās motivēt mentorējamo sasniegt sociālā mentora programmas mērķus? (1-gandrīz nemaz...10-lieliski izdevās!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Cik labi tev izdevās izveidot sadarbību ar mentorējamā likumisko pārstāvi? (1-gandrīz nemaz...10-lieliski izdevās!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai sociālā mentora programmas īstenošana sniedza Tev kā sociālajam mentoram gandarījumu? (1-pilnībā nē...10-pilnībā jā)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Pakalpojuma efektivitāte

- Cik labi tev izdevās izveidot sadarbību ar sociālā dienesta gadījuma vadītāju? (1-gandrīz nemaz....10 - lieliski izdevās!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Kā Tu novērtē pakalpojuma efektivitāti kopumā? (1-pilnībā neefektīvs.....10-ļoti efektīvs!)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Paldies par atsaukumi! Tavs viedoklis mums ir ļoti svarīgs!

SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA NOVĒRTĒŠANAS ANKETA
MENTORĒJAMĀ VECĀKAM, LIKUMISKAJAM PĀRSTĀVIM

Paldies, ka atbalstījāt savu bērnu piedalīties sociālā mentora pakalpojumā! Lai palīdzētu uzlabot pakalpojuma kvalitāti, lūdzu, aizpildi šo aptauju.

1.Sadarbība un iesaiste

- Kā Jūs vērtējat sadarbību starp savu bērnu un sociālo mentoru? (1-nebija efektīva.....10-izcila)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai Jūs jutāties pietiekami informēta(-s) par sociālā mentora pakalpojuma gaitu? (1-pilnībā netiku iesaistīta(-s)...10-pilnībā tiku iesaistīta(-s))

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai Jūs jutāties iesaistīta(-s) sociālā mentora programmas plānošanā? (1-pilnībā netiku iesaistīta(-s)...10-pilnībā tiku iesaistīta(-s))

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai Jums bija iespēja sazināties ar sociālo mentoru, ja radās kādas bažas un vajadzības? (1- pilnībā nebija iespēja...10-vienmēr bija iespēja)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2.Izmaiņas bērna uzvedībā un jaunu prasmju apguvē

- Lūdzu, novērtējiet izmaiņas Jūsu bērna prasmēs sekojošās jomās, kur 1-nav izmaiņu, 10-būtiskas izmaiņas:

Spēja veidot un uzturēt attiecības ar vienaudžiem/pieaugušajiem.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Spēja tikt galā ar konfliktiem.

2 3 4 5 6 7 8 9 10

Spēja uzņemties atbildību par savu rīcību.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Ir pārliecināts par saviem spēkiem.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Spēja iesaistīties un risināt problēmas.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Kādas ir nozīmīgākās pozitīvās izmaiņas, ko esat pamanījis(-usi) savā bērnā pēc dalības sociālā mentora pakalpojumā?

3.Kopējais vērtējums un ietekme

- Vai sociālā mentora pakalpojums Jūs kā vecāku motivēja:
jaunu zināšanu apguvei, kā labāk atbalstīt savu bērnu

Jā Nē

citu pakalpojumu saņemšanai

Jā Nē

- Vai Jūs jūtaties spējīgs(-a) atbalstīt savu bērnu nākotnē?

- Jā Nē

Kāpēc? _____

- Kā Jūs novērtējat sociālā mentora profesionalitāti un attieksmi? (1-ļoti zemu.....10-ļoti augstu)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Vai es ieteiktu šo pakalpojumu citiem vecākiem?

Jā Nē

Kāpēc? _____

Paldies par atsauksmi! Jūsu viedoklis mums ir ļoti svarīgs!

SOCIĀLĀ MENTORA PAKALPOJUMA NOVĒRTĒŠANAS ANKETA
SOCIĀLĀ DIENESTA SOCIĀLAJAM DARBINIEKAM

Paldies, ka motivējāt bērnu iesaistīties sociālā mentora pakalpojumā! Lai palīdzētu uzlabot pakalpojuma kvalitāti, lūdzu, aizpildiet šo aptauju.

1. Sadarbība ar sociālo mentoru

- Kā Jūs vērtējat sadarbību un komunikāciju ar sociālo mentoru visā programmas laikā? Vai tā bija pietiekama un efektīva? (1-nebija efektīva...10 ļoti laba sadarbība)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai sociālā mentora ieguldījums atbilda Jūsu sākotnējām gaidām,? (1-pilnībā neatbilda...10 pilnībā atbilda)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai sociālā mentora iesaistīšana palīdzēja sasniegt bērna gadījuma plānā izvirzītos mērķus?

Jā

Nē

Grūti pateikt_____

- Kā Jūs vērtējat sadarbību starp sociālo mentoru un vecākiem vai bērna likumiskajiem pārstāvjiem? (1-nebija sadarbības... 10-ļoti laba sadarbība)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Novērotās izmaiņas bērna uzvedībā un jaunu prasmju apguve.

- Lūdzu, novērtējiet izmaiņas bērna prasmēs un uzvedībā pēc sociālā mentora pakalpojuma noslēgšanas: (1-nav izmaiņu, 10-būtiskas izmaiņas)

Spēja veidot attiecības ar vienaudžiem/pieaugušajiem:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Spēja risināt konfliktus:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Spēja uzņemties atbildību par savu rīcību:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Spēja tikt galā ar sarežģītām situācijām:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Kādas ir nozīmīgākās pozitīvās vai negatīvās izmaiņas bērņā, kuras esat novērojis?

- Vai mentorējamaais ir iemācījies jaunas prasmes, piemēram, labāk risināt konfliktus vai izvirzīt sev mērķus?

- Jā
- Nē
- Cits _____

Komentāri

3. Pakalpojuma efektivitāte un ieteikumi

- Kā jūs vērtējat sociālā pakalpojuma pieejamību un elastību? (1-ļoti grūti... 10-ļoti viegli)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Vai bija viegli sākt sadarbību un veidot komunikāciju ar sociālā mentora pakalpojuma sniedzēju?

Jā Nē

- Kā Jūs vērtējat, vai sociālais mentors ir labs resurss bērņiem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku, kuri ir Jūsu redzeslokā?

Jā Nē

- Vai ir kādi ieteikumi pakalpojuma uzlabošanai, ņemot vērā Jūsu pieredzi?

- Vai Jūs plānojat arī turpmāk piesaistīt sociālā mentora pakalpojumu bērņiem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku? Kāpēc?

Jā Nē

Paldies par atsauksmi! Jūsu viedoklis mums ir ļoti svarīgs!